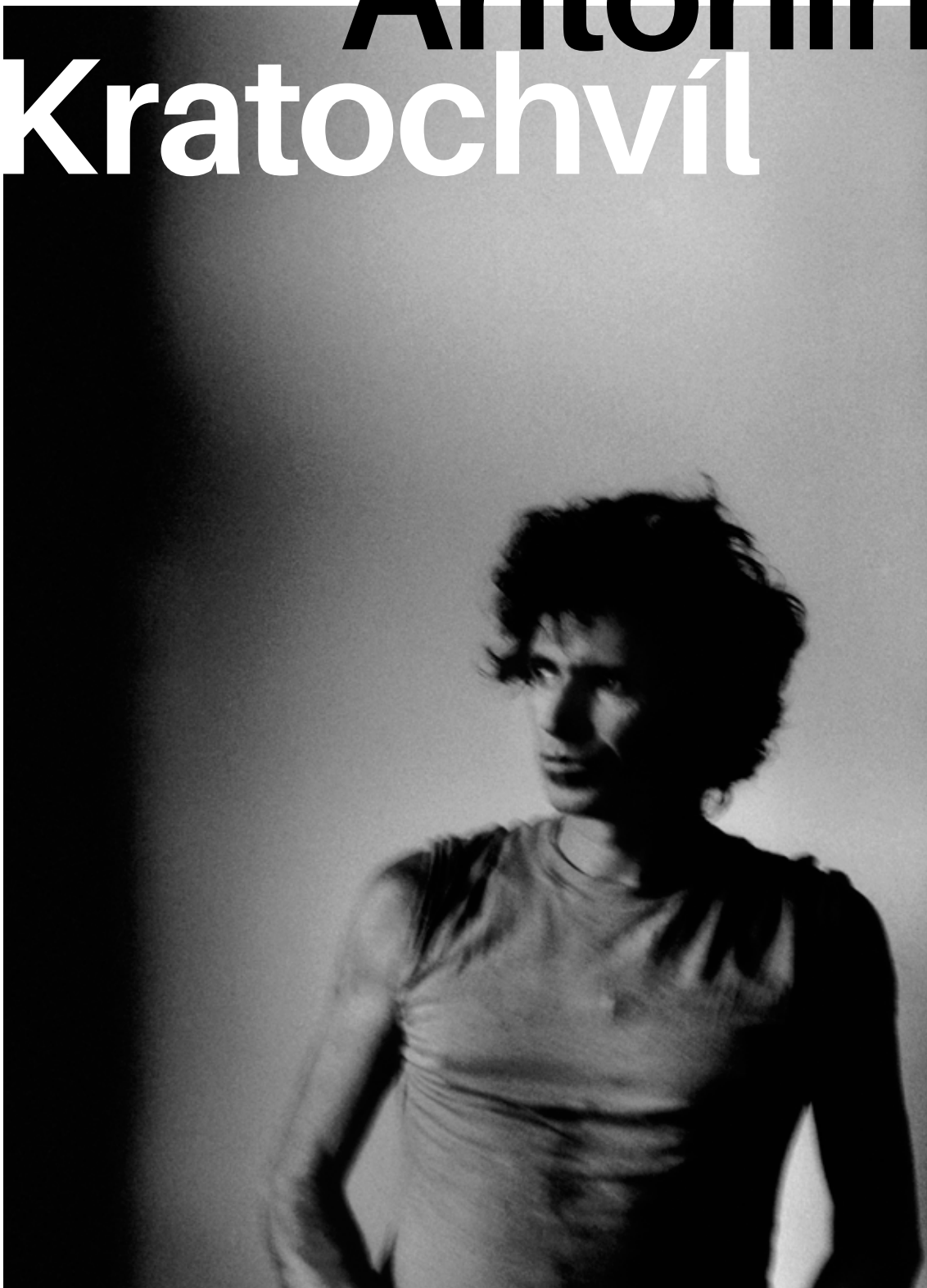

Antonín Kratochvíl

Václav Vašků

Teoretická
diplomová
práce

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie | Opava 2016

Antonín Kratochvíl

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

INSTITUT
TVŮRČÍ FOTOGRAFIE

Václav Vašků

Teoretická
diplomová
práce

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie | Opava 2016

Antonín Kratochvíl

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

INSTITUT
TVŮRČÍ FOTOGRAFIE

Obor: **Tvůrčí fotografie**
Vedoucí práce: **Mgr. Josef Moucha**
Oponent: **Mgr. Karel Poneš**

Václav Vašků

Teoretická
diplomová
práce

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie | Opava 2016

Abstrakt

Cílem této diplomové práce bylo přiblížit život a dílo fotografa Antonína Kratochvíla. Práce popisuje jeho pohnuté životní osudy od dětství, emigraci z Československa, přes dobu studií v Amsterdamu a odchod do Los Angeles, až po práci pro prestižní světová média a založení fotografické agentury VII. Pro hlubší pochopení Kratochvílova díla je práce doplněna i o některé jeho názory a životní postoje.

Klíčová slova:

Antonín Kratochvíl, dokumentární fotografie, fotožurnalismus, portrétní fotografie, reklamní fotografie, módní fotografie, Agentura VII

Abstract

The aim of this thesis was to elucidate the life and work of the photographer Antonin Kratochvil. This work describes his dramatic fate from childhood, emigration from Czechoslovakia followed by studies in Amsterdam and leaving for Los Angeles. This then follows on with his work for a premier global media and finally describes the establishing of vii photo agency. The thesis is complemented with some of his opinions and attitudes that helps to get a deeper understanding of Kratochvil's work.

Key words:

Antonín Kratochvíl, Documentary Photography, Photojournalism, Portrait Photography, Advertising Photography, Fashion Photography, VII Agency

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Václav VAŠKŮ**
Osobní číslo: **F121004**
Studijní program: **N8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obory: **Tvůrčí fotografie**
Tvůrčí fotografie
Název tématu: **T: Antonín Kratochvíl**
Téma anglicky: **T: Antonin Kratochvil**
Zadávací ústav: **Institut tvůrčí fotografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je podrobně zpracovat životní osudy a dílo fotografa Antonína Kratochvíla a zařadit jeho tvorbu do souvislostí v kontextu české a světové fotografie.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem pouze citované zdroje, které uvádím v bibliografických odkazech.

Souhlas se zveřejněním

Souhlasím, aby tato diplomová práce byla zařazena do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zveřejněna na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie.

Poděkování

Děkuji Josefu Mouchovi za cenné rady při vedení práce, Antonínu Kratochvílovi a jeho ženě Gábině za vlídnost a pohostinnost, kterou při naší společné práci projevovali. Dále Vladimíru Birgusovi a spisovateli Janu Novákovi za inspiraci. Především bych chtěl ale poděkovat své mé milované ženě Terezce za porozumění a mimořádnou trpělivost. A za všechny ty bezesné noci, které strávila při grafické úpravě této práce.

V Opavě, 30. 6. 2016

Václav Vašků

OBSAH

Úvod.....	15	14/ Bourání tabu	92
1/ Na dně	18	15/ Incognito	96
2/ Dětství	20	16/ Agentura VII	108
3/ Karlín	26	17/ Válka v Iráku	112
4/ Fotografické začátky	32	18/ Černobyl	118
5/ Emigrace	36	19/ Moscow nights	128
6/Cizinecká legie	42	20/ Abú Ghrajb	136
7/ Amsterdam.....	46	21/ Cesta napříč Amerikou... 140	
8/ Hollywood	52	22/ Americký gangster	144
9/ Freaks	56	23/ Zpátky v Praze.....	154
10/ Cesta kolem světa.....	68	Závěr	158
11/ Mnichovské intermezzo ...	70	Použitá literatura a prameny..	163
12/ Erotická fotografie.....	74	Výstavy, granty, ocenění	186
13/ Broken Dream	78	Jmenný rejstřík	199

Antonín Kratochvíl – autoportrét

ÚVOD

Česká fotografie je ve světě známá především díky své fotografické avantgardě a pak také díky několika málo autorům, kteří se dokázali prosadit svým unikátním a snadno rozpoznatelným stylem. K těm starším patří především František Drtikol a Josef Sudek. Ač oba inspirovali mnoho následovníků a měli i své napodobitele, nikdy tu nevznikl směr, který by bylo možno nazvat česká škola. Přesto je dnes ve světě česká fotografie patrně známější, než české malířství, a to i navzdory faktu, že jak fotografové avantgardy (Jaroslav Rösler, Jaromír Funke), tak i Sudek s Drtikolem žili a tvořili doma a proslavili se právě díky díky své tuzemské tvorbě¹.

V současné době máme jen několik málo českých fotografů, kteří se dokázali prosadit opravdu celosvětově. Vedle Josefa Koudelky, kterého proslavily ikonické fotografie z okupace Prahy v roce 1968, je to především Antonín Kratochvíl. Není náhoda, že oba naši nejznámější fotografové, jak Koudelka tak i Kratochvíl, jsou emigranti a světoběžníci². Oba dva při tom měli pohnuté životní osudy a oba ze svých životních poutí také čerpají étos, který se objevuje v jejich fotografiích. Avšak pouze Kratochvíl je díky svému osudu jakoby předurčen proplouvat i temnými stránkami lidského žití a přinášet odtud uhrančivé svědectví.

Antonín Kratochvíl je dnes jedním z nejvýznamnějších fotografů v oblasti dokumentární fotografie a fotožurnalistiky a částečně i portrétní. Je možno bez nadsázky říci, že jeho práce posunuly hranice vnímání portrétní i klasické dokumentární fotografie a ovlivnily doslova tisíce fotografů po celém světě.

Kratochvíl je čtyřnásobným držitelem World Press Photo (z toho třikrát první místo), zakladatelem prestižní VII Photo Agency, držitelem nejslavnějšího světového ocenění pro fotografie Lucie Award a mnoha dalších cen. Pracoval pro nejslavnější světové magazíny jako Rolling Stone, Time, Newsweek, New York Times Magazine, Playboy, Vogue a celou plejádu dalších. Vytvořil sérii ikonických portrétů nejznámějších světových hvězd, k nimž patří mj. David Bowie, George Cloony, Willem Dafoe, Johnny Depp, Bob Dylan, Keith Richard, Liv Tyler, Bono Vox či Bernardo Bertolucci. Přesto je těžištěm jeho práce černobílá dokumentární fotografie, v níž ukazuje válku, utrpení, bídu, ekologický rozvrat i běsy tohoto světa.

1 Na rozdíl třeba od celosvětově uznávaných maďarských autorů, jako byli André Kertész, Lazsló Moholy Nagy, Robert Capa nebo Martin Munkácsi kteří se proslavili až po svém odchodu do zahraničí. Viz. např. VILGUS, Petr. Jsem pozorovatel. Rozhovor – Vladimír Birgus. Digi, 29. 9. 2004, str. 82. ISSN 1214-1917

2 Je smutně příznačné, že po komunistickém převratu v roce 1948 se v umění dokázali až na výjimky celosvětově proslavit především naši emigranti (Miloš Forman, Milan Kundera, Rafael Kubelík, abychom jmenovali ty nejznámější).

Jakkoliv je Antonín Kratochvíl již dnes světoznámým a uznávaným autorem, není vyloučeno, že jeho význam pro světovou fotografii bude doceněn teprve v budoucnosti. V současné době je prakticky nemožné zcela kompletně zmapovat Kratochvílovo dílo, jehož část je doposud málo známá. Mnoho fotografií odpočívá v autorových archivech a čeká, až přijde jejich čas. V roce 2009 se Kratochvíl natrvalo přestěhoval ze svého dlouholetého působiště na Manhattanu v New Yorku zpátky do Prahy. Přestěhoval sem i svůj rozsáhlý archiv fotografií a negativů budovaný v exilu téměř čtyřicet let. Přes čtyřicet speciálních transportních beden s negativy je v této chvíli uloženo na půdě jeho domu v Městci Králové a většina z nich nebyla doposud vybalena.

V době psaní této práce Kratochvíl uvažoval o vydání nejméně pěti fotografických monografií ze svých archivů. Jako první by měla přijít na řadu kniha s názvem *Sideshow* (viz. kapitola č. 8), kterou připravuje k vydání nakladatelství Kant. Kromě toho se připravuje kniha s příběhy jeho nejslavnějších fotografií a dále kniha reportáží z Afghánistánu, Pákistánu a dalších zemí, které americká periodika z cenzurních důvodů nechtěla publikovat.

Tato diplomová práce navazuje na předcházející bakalářskou práci autora s názvem *Na hranici stínu*³, která se snažila v hrubých rysech přiblížit fascinující životní pouť a dílo Antonína Kratochvíla. Cílem diplomové práce je rozšířit a prohloubit předcházející text. Části, které popisují pohnuté životní osudy od Kratochvílova dětství ve Vinoři a Karlíně, přes emigraci z Československa, dobu studií v Amsterdamu a odchod do Los Angeles, až po práci pro prestižní světová média a založení fotografické agentury VII, byly víceméně kompletně přepsány. Doplněny byly kapitoly popisující příběhy jednotlivých fotografií i dokumentaristických cest, které Kratochvíl za svými fotografiemi podnikl. Přidány byly též práce a výstavy z posledního období. Každá kapitola je také ilustrována fotografiemi, pokud se je autorovi podařilo získat.

Pro hlubší pochopení Kratochvílova díla je práce doplněna i o některé jeho názory a životní postoje. V přílohách je uveden mj. i zatím nejúplnější seznam Kratochvílových výstav, knih, dokumentárních filmů a videí, audiozáznamů i časopiseckých a novinových článků, které se autorovi podařilo nashromáždit.

This picture was made in Pittsburg on my trip across America for
 dispatches mag. People in the pictures were standing in the breadline
 I have asked everyone about love, 180+ good answers on they said
 love went to China. I drive 9000 miles and almost forgot
 to walk.
 Antonín 2009

Antonín Kratochvíl na fotografii Tima Mantoaniho

1/ NA DNĚ

Jednoho pátečního večera v roce 1970 zaklepal na dveře policejní stanice v Amsterdamu krajně podezřelý muž. Hlavu měl vyholenou jako voják, svými šaty a zanedbaným vzezřením však připomínal spíše bezdomovce. s horečnatým výrazem ve tváři oznámil, že právě přijel stopem z Československa a žádá tu o politický azyl. Doklady nemá žádné.

Policejní úředník se na něj zadíval zkušenýma očima. Něco tu evidentně nesedělo. Po sovětské invazi v srpnu 1968 přicházelo z Československa mnoho lidí se žádostí o azyl. Ani jeden z nich však nevypadal jako muž stojící před ním. Ten člověk byl evidentně na dně. V očích mu číhalo zoufalství. Policista ho chvíli pozoroval a pak ho formálně přivítal jménem Nizozemského království a zdvořile se mu omluvil za to, že víkend bude muset strávit ve vězení, protože je pátek večer a imigrační policie už neúraduje. Pak zařídil, aby mu přinesli nějaké jídlo. V té chvíli policista netušil, že liberální Holandsko tomuto člověku možná právě zachránilo život. Že muž stojící před ním zakrátko vystuduje prestižní uměleckou akademii v Amsterdamu a stane se jedním z nejslavnějších světových fotografů. Ten muž se jmenoval Antonín Kratochvíl.

Životní příběh fotografa Antonína Kratochvíla je dnes už notoricky známý. Kluk, jehož tatínka (fotograf) v 50. letech odsunou s celou rodinou z rodných Lovosic do lágru, protože jako drobný živnostník patří k nepřátelské třídě. Devatenáctiletý mladík, který ještě před srpnem 1968 uprchne na západ, kde se několik let protlouká po uprchlických táborech. Vězeň, který kývne, když mu dá verbíř francouzské cizinecké legie na vybranou – buď legie nebo deportace zpět do Československa. Zraněný, který poté, co jeho auto najede při misi v Africe na minu, prchá z přísně střežené nemocnice v pevnosti cizinecké legie v Marseille. Uprchlík, kterému Nizozemsko velkoryse nabídne nový život. a nakonec úspěšný absolvent fotografie na proslulé amsterdamské Gerrit Rietveld Academy, který se rozhodne otevřít si vlastní portrétní studio v Los Angeles. Posléze jeden z nejvýznamnějších světových fotožurnalistů, fotograf války i celebrit, zakladatel agentury VII a držitel řady nejprestižnějších ocenění včetně několika prvních cen World Press Photo.

***„Mě zajímají oběti,
ne bojovníci. Třeba naše
rodina – moje máma!
Tu chtěli sovětsí vojáci
v pětáctýřicátém
po porodu znásilnit.
Jeptišky je prosily na
kolenou, aby ji nechali
být, protože by zemřela,
měla těžký porod. Jinak
ale všechny rodičky
znásilnili.“***

A. K.

Antonín Kratochvíl zachycený u psacího stroje Bobem Krčilem

Na fotografiích Antonína Kratochvíla je dnes ceněn především jeho nezaměnitelný styl i určitá zarputilost, s jakou si už několik desítek let jde za svým neohlížeje se na převládající módu nebo styl. Byl jedním z prvních, kdo v 80. letech pomohl vrátit expresivně laděnou černobílou fotografii na stránky světových zpravodajských týdeníků i luxusních magazínů o módě.

Onen nezaměnitelný expresivní styl Antonína Kratochvíla však není samoúčelný. Není to pouze rukopis, který si vytvořil, aby byl snáze rozpoznatelný. Nevychází ani z nějaké syntézy jednotlivých dobových trendů ve fotografii (Kratochvíl se vždy důsledně snažil nekopírovat nic a nikoho). Styl, který si Kratochvíl vytvářel přes třicet let, reflektuje spíše jeho vlastní životní poutí. Jeho fotografie křičí a dávají hlas utlačeným a poníženým, protože on sám byl na jejich místě. Jak sám o sobě říká v jednom rozhovoru, „byl jsem bezdomovec, na dně společnosti, spal jsem v příkopě a žebrol o žrádlo...“⁴

Příběh o světovém úspěchu Antonína Kratochvíla začíná právě tam, kde jeho vlastní životní příběh mohl také snadno skončit – na úplném dně.

Malý Antonín Kratochvíl

Na fotografii s rodiči

2/ DĚTSTVÍ

Antonín Kratochvíl se narodil 12. dubna 1947 v Lovosicích jako třetí dítě fotografa Jaroslava Kratochvíla (1908-1975) a Bedřišky Kratochvílové, rozené Kubíkové (1909-1989). Chlapec dostal při křtu jméno Bedřich, takže byl v matrice zapsán jako Antonín Bedřich Kratochvíl. Měl ještě dvě starší sestry, obě narozené v Praze. Jaroslavu (nar. 1936) a Věru (nar. 1945).

Otec Antonína Kratochvíla byl fotograf. Narodil se v Miroticích u Písku, odkud také pochází rodina z otcovy strany. Jeho dědeček prý v Písku na břehu řeky Otavy vlastnil plovárnu u sv. Václava⁵. Plovárna, kterou dědeček v roce 1935 sám pomáhal budovat, byla postavena ve funkcionalistickém duchu a ve své době byla prý tak populární, že se sem jezdily koupat například i dvě největší prvorepublikové hvězdy Adina Mandlová a Lída Baarová⁶.

Před válkou pracoval otec Antonína Kratochvíla u filmu. V rozhovoru se spisovatelem Janem Novákem Kratochvíl vzpomíná na rodné fotografie, kde jeho otec sedí v nějaké filmové střížně⁷. Během druhé světové války pak Kratochvílův otec pracoval na Barrandově. To mu po válce přivodilo značné problémy.

Na Barrandově se totiž za války kromě českých a německých točily také nacistické propagandistické filmy. Barrandovské ateliéry

„Tatínek musel v továrně, kde tlačil špony, běhat uličkou hanby. Každý ráno udělali tu uličku hanby a tou musel proběhnout, oni ho bili a nadávali mu.“

A. K.

Kratochvílův dědeček prý v Písku na břehu Otavy vlastnil plovárnu u sv. Václava. Ve své době byla tak populární, že se sem jezdily koupat například i dvě největší prvorepublikové hvězdy Adina Mandlová a Lída Baarová (na snímku).

5 KUBÁT, Petr. „Fotím z podbříška, hlavou bych zásadní okamžik nezachytil. Mladá fronta DNES, Jižní Čechy, 6. 5. 2016, str. 16. ISSN 1210-1168

6 KOTRBOVÁ, Lucie. Plovárnu chtějí do knihy i na fotografie. Písecký deník, 13. 5. 2016, str. 03. ISSN 1802-0828

7 NOVÁK, Jan: *Za vodou*. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 2009. ISBN 978-80-86911-25-0

v té době spadaly pod nacistickou okupační zprávu. Známa „Hitlerova filmařka“ Leni Riefenstahlová zde například ještě na jaře 1945, těsně před koncem války, dotáčela poslední scény pro svůj výpravný film *Nížina*⁸.

Po válce mohli být Čechoslováci pracující v provozech pod nacistickou okupační zprávu potrestáni podle tzv. „Malého“ retribučního dekretu na základě tzv. „provinění proti národní cti“, o výši trestu při tom nerozhodovaly soudy, ale komise okresních národních výborů⁹. Dekret umožňoval široký výklad a bylo podle něj možno potrestat i toho, kdo se veřejně stýkal s Němci. Podle výkladu tohoto dekretu se například člověk nemohl veřejně bavit s Němci ještě ani rok a půl po skončení války¹⁰.

Po válce si otec Antonína Kratochvíla otevřel portrétní studio v Lovosicích. Kratochvílova rodina zde bydlela na adrese Stalinova 47. Dům, v němž se Antonín narodil, dnes již neexistuje. Stával na rohu ulice Palackého a Osvoboditelů a byl později zbořen. k trvalému pobytu se tu Kratochvílovi oficiálně přihlásili 12. prosince 1945. v době narození Antonína tu bydleli již třetím rokem.

Po komunistickém převratu v únoru 1948 jsou Kratochvílovi rodiče označeni za třídní nepřátele. Antonínův otec je za svou práci na Barrandově obžalován z kolaborace s nacisty.

Fotografický ateliér je mu zabaven a celá rodina je na nákladním automobilu násilně vystěhovávána do obce Vinoř (dnes městská část Praha – Vinoř). Tam jsou až do roku 1953 nuceně internováni v jakémsi převýchovném pracovním táboře.

O statutu tohoto zařízení není mnoho známo. Kratochvíl uvádí, že tehdy stačilo sebrat lidem občanské průkazy a ušetřilo se za ostnatý drát i bachaře. Zařízení, v němž byla rodina nucena žít, spadl pod panství patřící kdysi k Vinořskému zámku. Ten od roku 1952 spravuje a pro své účely využívá ministerstvo vnitra¹¹.

8 BACH, Steven: *Leni Riefenstahlová – Život a dílo „Hitlerovy filmařky“*. Praha: Euromedia Group, k. S. – Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1207-3

9 „Malý“ retribuční dekret. In: *Moderní-dějiny.cz* [online]. 18. 6. 2012. [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/maly-retribucni-dekret/>

10 26. Potrestání válečných zločinců a domácí kolaborace 1945 – 1947. Malý retribuční dekret (č. 138/1945 Sb.), který umožňoval místním správním orgánům trestat občany za některá provinění proti národní cti. In: *ius-wiki.eu* [online]. [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.ius-wiki.eu/historie/pfuk/cech/zkouska/skupina-b/otazka-26>

11 Samotný Vinořský zámek má přitom pohnutou minulost. Pochází z let 1719 až 1723 a původně patřil šlechtickému rodu Černínů. Zámek hostil významné osobnosti, k nimž patřili například následník trůnu Ferdinand d'Este, německý císař Vilém II. nebo arcikníže Karel, pozdější rakouský císař. Černínové obývali zdejší zámek do roku 1917. Po vzniku Československé republiky přešel objekt zámku do vlastnictví státu a Vinořské panství bylo rozparcelováno na statky. V období let 1945 – 1947 spravoval objekt zámku místní národní výbor a byla zde ubytována jugoslávská učňovská mládež. Později byl zámek adaptován pro budoucí nemocnici, ale nakonec zde byla umístěna internátní škola pro dementní děti. Od roku 1952 zámek spravuje a pro své účely využívá ministerstvo vnitra. Zámek je v současnosti nepřístupný. Viz: oficiální stránky městské části Praha-Vinoř. Dostupné z: <http://www.praha-vinor.cz/zamek.htm>

M minimálně od roku 1953 existovala v Praze-Vinoři praporčická a důstojnická škola SNB¹². Od 1. září 1964 tu byla také Střední odborná škola F. E. Dzeržinského pro přípravu pracovníků státní bezpečnosti (StB). Tato škola podle dostupných pramenů fungovala ještě v 70. letech a prošla jí celá řada nechvalně známých důstojníků StB¹³.

Zda zařízení, kde byla internována Kratochvílova rodina, nějak souviselo s objekty ministerstva vnitra, není známo. Pravděpodobnější je, že šlo o nějakou speciálnější formu trestaneckého pracovního tábora (TPT). Tyto pracovní tábory začaly vznikat na konci 40. let a ze začátku je neupravoval žádný předpis. Po únoru 1948 docházelo k velkému množství mimosoudních perzekucí obyvatelstva. Do takovýchto táborů byli zařazováni lidé paušálně označení za „třídní nepřátele“, a to pouze na základě rozhodnutí komisí národních výborů.

První takovéto tábory byly zřizovány v režii StB a se souhlasem nejvyšších míst KSČ již v létě 1948. Systém umožňoval internaci i takových skupin obyvatelstva Československa, jejichž hromadné věznění bylo doposud z právního hlediska nepřípustné. Většinou se jednalo o bezúhonné občany nepohodlné novému režimu. Pod tlakem mezinárodní kritiky v roce 1953 byla činnost těchto nelegálních zařízení postupně ukončena¹⁴.

Není přesně známo, kdy ke stěhování Kratochvílovy rodiny z Lovosic do Vnoře došlo. Antonín Kratochvíl uvádí, že mu mohly být dva, nanejvýš tři roky. Vzpomíná také, že je z Lovosic odváželi na nákladním automobilu a že sněžilo. To by odpovídalo konci roku 1949 nebo začátku roku 1950. Oficiálně odhlášení z Lovosic byli však až 28. ledna 1952.

Objekt v zařízení, kam se Kratochvílova rodina nuceně nastěhovala (pravděpodobně statek přiléhající k Vnořskému zámku), byl již celkově zchátralý a podle Antonínových vzpomínek sloužil jako chlévy. Pětičlenné Kratochvílově rodině zde byla přidělena jediná obytná místnost – bývalý prasečí chlívek.

Kratochvílův otec v té době nuceně pracuje v jakési místní továrně, kde uklízí špony a vykonává jiné pomocné práce. Jeho maminka pomáhá na poli nebo v kravíně. Kratochvíl na to později vzpomíná takto: „Viděl jsem, co to udělalo s rodiči, kteří pak žili celý život v izolaci. Tatínek třeba musel v továrně, kde tlačil špony, běhat uličkou hanby. Každé ráno udělali tu uličku hanby a tou musel proběhnout, oni ho bili, nadávali mu a tak dále.“¹⁵

12 KÝR, Aleš; KAFKOVÁ, Alena. Proměny odborné přípravy vězeňského personálu. *Historická Penologie*. Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie Vězeňské služby ČR, 2010, sv. 2, s. 8.

13 PLACHÝ, Jiří. Rozpracování duchovních litoměřické diecéze Státní bezpečností. *Securitas Imperii*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2005, sv. 11, s. 13. ISBN 80-86621-16-2

14 Ukončení jejich existence způsobil jak příklon k soudnímu zaštitění perzekucí, tak i mezinárodní kritika, vyvolaná zejména zprávami Organizace spojených národů a Mezinárodní organizace práce z léta 1953. HLADÍK, Ondřej; STEINOVÁ, Šárka Steinová. Justiční statky vězni a zemědělství. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2012, str. 20. ISBN 978-80-86874-42-5.

15 RAUFOLF, Josef. Antonín Kratochvíl. *Instinkt*, 31. 10. 2002, str. 16. ISSN 12 13-774X

Maminka s malým Antonínem u lékaře.

Budova s chlévy, v níž Kratochvílova rodina bydlela, měla dřevou střechu a do místností zatékalo. Pod největší díry proto stavěli hrnce a další nádoby. Úkolem malého Antonína bylo vylít hrnec vždy, když se naplnil po okraj. Dalo se to lehce zjistit podle toho, jak hrnec při naplnění změnil zvuk.

Takto internovaných rodin zde bydlelo více. z té doby si Kratochvíl vzpomíná na propadlé stropy a množství krys, které se prokousaly do domu a v noci pobíhaly všude kolem. S ostatními chlapci měli za úkol krysy lovit. Tatínkové jim na zabíjení krys vyrobili ocelové pruty. Kratochvíl vzpomíná, jak každý večer, když se jeho táta vrátil z továrny, mu s pýchou – po způsobu koček – ukazoval krysí ocásky. Vzpomíná také, že jeden čas museli dospělí dokonce držet noční hlídky, aby krysy dětem neublížily¹⁶.

Internaci Kratochvílovy rodiny ukončila až Stalinova smrt v roce 1953.

Malý Antonín

Malý Antonín před svým domem v Karlíně.

3/ KARLÍN

Kromě vzpomínek na krysy z Vnoře si Kratochvíl z dětství vybavuje především chvíle strachu, kdy jim sousedé coby „třídním nepřátelům“ vytloukali okna kameny. To už bylo v pražské čtvrti Karlín. Zde Kratochvíl prožil svá chlapec-ká léta. Ve zdejších ulicích také v bitkách s místními partičkami složil svou první „maturitu“.

Po Stalinově smrti v roce 1953 se poměry v komunistickém režimu poněkud uvolňují a rodina je z internačního tábora ve Vnoři propuštěna. Kratochvílovi se stěhují do pražské dělnické čtvrti Karlín. Je přihlédnuto k tomu, že rodina má tři děti a Jaroslavu Kratochvílovi přidělují malý byt ve starém pavlačovém domě v Křížkové ulici číslo 32.

V celé řadě pozdějších rozhovorů Kratochvíl znovu a znovu připomíná, jak moc byl pro něj Karlín důležitý. Je pravděpodobné, že Karlín také zásadním způsobem formoval jeho estetické vnímání a sociální citlivost. Ve vlastním textu nazvaném *Praha očima fotografa Antonína Kratochvíla* publikovaném na sklonku tisíciletí se vyznal z lásky ke Karlínu například takto:

„Jsem Pražák, Karlínák. Dětství jsem prožil na Manínách. Když vzpomínám na Prahu mých dětských let, tak největší rozdíl je, že tehdy nejezdila skoro žádná auta. Když jelo auto, slyšeli jsme ho už od viaduktu a vykláněli jsme se z oken, abychom ho viděli. Dům, kde jsem žil, ještě stojí a pokaždé, když do Prahy přijedu, jedu se podívat do Karlína na svůj strom. Před čtyřiceti lety jsem na dvoře zasadil do dlažby svůj strom. Ten proutek akátu se tam uchytil a dneska už je hrozně velikej, vysokej jako barák. Chtějí mi ho porazit, protože jim smrdí. Naštěstí to zakázal obecní úřad. Ten strom mě k domu, kde jsem vyrostl, poutá, protože mi voní...“¹⁷

Dům ani stromy zasazené Kratochvílem už nestojí. Na jejich místě je dnes parkoviště. V roce 2002 bylo mnoho architektonicky cenných domů v Karlíně poničeno povodněmi. Developeři tehdy vycítili příležitost, jak lehce přijít k lukrativním pozemkům a v Karlí-

„Když nás pustili z toho českého gulagu ve Vnoři, dali nám byt v dělnické čtvrti, v Karlíně. StB proti nám vždycky spunktovala nějakou akci – lidi pak šli v noci na dvůr, házeli nám kameny do okna a křičeli, že jsme buržousti a kurvy. Rodiče vždycky zhasli a všichni jsme se schovali ke stěně, aby nás ty kameny nezranily.“

A. K.

ně začala necitlivá asanace. Přes veškeré snahy některých architektů a historiků i Klubu za starou Prahu byl dům Kratochvílova mládí a s ním i mnoho dalších v okolí nakonec zbořeny¹⁸.

Jak mnoho pro něj dům jeho dětství v Karlíně znamenal, se Kratochvíl vyznal o několik let později, když mu jeden novinář coby ostráženému válečnému fotografovi položil otázku, kdy naposledy plakal. Kratochvíl na to tehdy odpověděl: „Když mi před třemi lety v pražském Karlíně na nádvoří domku, kde jsme bydleli, porazili dva čtyřicetileté stromy. Oba akáty jsem v roce 1953 zasadil...“¹⁹

Mnoho umělců inspirovalo prostředí, kde prožívali své vlastní dětství. Karlín Kratochvílova dětství s Nagrelliho viaduktem, přístavem a řadou továren z 19. století včetně slavné „Rustonky“ byl kromě Kratochvíla zdrojem inspirace například i pro zpěváka, spisovatele a malíře Vlastu Třešňáka, který bydlel jen o několik bloků dál a byl později donucen taktéž emigrovat. Třešňák se mimochodem v době svého pobytu v New Yorku velmi sblížil s fotografem Bobem Krčilem, který tam svého času dělal Kratochvílovi asistenta²⁰.

Kratochvílovy vzpomínky na Karlín zahrnují mnoho poetických míst, které dnes už neexistují: „Pamatuji v Karlíně na Rohanský ostrov, kde bylo nákladové nádraží pro šify. Dneska už je to zasypaný, ale já tam v padesátých letech ještě plaval. Zmizelo taky moje hřiště, kde jsem hrál fotbal za Slavoj Karlín. Ale ještě před deseti lety tam kopal můj syn,“ vzpomíná v již citovaném vlastním textu²¹. v rozhovoru, který s ním vedl Josef Chuchma si také stýská: „Zní to blbě, ale Praha pro mě byla rajcovnější za komunistů, když město bylo šedivý a ve vzduchu se vznášel duch Franze Kafky...“²²

V Karlíně Kratochvíl také navštěvuje základní školu. Bylo to v letech 1954 až 1962. Vzpomínky na ní jsou ale, jako řada dalších věcí, spojeny s pocitem křivdy: „V posudcích jsem měl pořád napsáno: buržoazní původ. Ve škole mi to učitelé dávali sežrat. Až na jednoho, jmenoval se Kunst, jako německy umění, a učil kreslení. To mi šlo, tak pan učitel vždycky

18 Ještě v roce 2004 volal Klub za starou Prahu po záchraně alespoň těch nejvzácnějších domů ohrožených demolicí. Na jejich seznamu bylo tehdy 26 objektů, z toho 9 zapsaných jako kulturní památka. Dům Kratochvílova mládí čp. 104 byl mezi nimi. Klub za starou Prahu upozorňoval, že právě tento dům má zachovalé cenné detaily včetně chodby, schodiště a interiérů i původních kachlových kamen z 19. století. Viz. Kauza Karlín – díl IV. Věstník Klubu Za starou Prahu 1/2004. In: *Žastarouprahu.cz* [online]. 2004. [cit. 31.7.2016]. Dostupné z: http://stary-web.zastarouprahu.cz/kauzy/karlin/v_1-2004.htm

19 MAREČEK, Luboš. Fotografie byste si měli pamatovat. *Mladá fronta DNES*, mutace Brno a Jižní Morava, 12. 8. 2006, str. 05. ISSN 1210-1168

20 DOUŠA, Jan: *Bob Krčil - Žít jako by šlo o život*, 1952-1992. Praha, 2016. Magisterská diplomová práce. Filmová a televizní fakulta akademie múzických umění v Praze (FAMU)

21 KRATOCHVÍL, Antonín. PRAHA OČIMA: fotografa Antonína Kratochvíla. *Mladá fronta DNES*, 13. 11. 1999, str. 02. ISSN 1210-1168

22 CHUCHMA, Josef. Antonín Kratochvíl: Nejsem sup s kamerou. *Mladá fronta DNES*, 8. 5. 2000, str. 22. ISSN 1210-1168

chtěl přitáhnout ředitele, když se objevil na hospitaci ve třídě, aby se na moje věci podíval. Jenže on k mé lavici nikdy nedošel, aby mě nemusel pochválit nebo moje výkresy aspoň komentovat. To byly ty malé křivdy, které se pak navrší. Do pionýra mě nevzali, nedostal jsem šátek. Tenkrát jsem to obřečel, i když táta říkal: Buď hrdej na to, že tě nevzali!“²³

V mnoha rozhovorech Kratochvíl také opakuje, jak silný vliv na něj měla „škola ulice“. a jak mu tahle znalost později pomohla zorientovat se a přežít nejen v utečeneckém lágru, ale také v cizinecké legii či válkách, kterými jako fotograf prošel: „Naučil jsem se prát. Tam si člověk musel vybojovat i vstup na most, což byla regulérní rvačka jeden na jednoho. Já vyfasoval zrovna lídra party, pak jsme se ale skamarádili a dodnes o sobě víme. Ne, že bych konflikty vyhledával. Byl jsem spíš jemnej kluk, ale v Karlíně jsem se musel přizpůsobit,“ vzpomíná Kratochvíl v jednom z rozhovorů²⁴.

Rychle také pochopil, že bez „svojí party“ v Karlíně neobstojí. Sousedící proletářské čtvrtě Žižkov, Libeň a Karlín měly již od 19. století pověst nejnebezpečnějších částí Prahy. Ne nadarmo se v Praze říkalo: „Žižkovu a Libni zdaleka se vyhni!“ Zvláště Karlín byl obávaný díky nebezpečným partičkám zdejších kluků romského původu, kteří si tu kontrolovali své teritorium. Důležité prý bylo vyjednat příměří a dobré vztahy s místními klukovskými „gangy“ třeba i za cenu toho, že se člověk musel od šéfa konkurenční party nechat v zápase naoko porazit. Kratochvíl vzpomíná, jak drsné to bylo, když se „cikán“ do něj pořádně ne a ne trefit.

Na jiném místě Kratochvíl vysvětluje univerzální principy sociálních vztahů ulice, které pochopil již v Karlíně: „Svět se dělí na gangs. Když jsem v roce 1967 utekl do Rakouska, nepřežil bych v utečeneckém táboře, kdybych kolem sebe neměl český gang. Můj bratranec tam byl sám a zabili ho Albánci. Byl jsem tam jindy než on, ale stejně jsem spával s takovým těžkým visacím zámkem v ruce, abych se ubránil.“²⁵

Kromě schopnosti přežít však Karlín naučí Kratochvíla také nenávidět bezpráví a mít soucit s utlačovanými. Zdá se, že právě tady vznikla základní poloha jeho postoje ke světu, který se pak obráží v naprosté většině fotografií, jež vznikly během reportáží po celém světě.

On sám se o tom vyjádřil následujícím způsobem: „Nesnáším pocit bezpráví. Atmosféra Lovosic, kde jsem se narodil a Karlín, kde jsem vyrůstal, se asi nějak odrazily v mé fotografii. Sociální prostředí, které jsem tenkrát sice nevnímal, se silně dotýkalo mých rodičů a já to z nich vycítil.“²⁶

23 BEDNÁŘOVÁ, Jana. Jednou vyfotím, jak se topím. Týdeník Květy, 2. 1. 2014, str. 60. ISSN 0862-898X

24 KARÁSKOVÁ, Irena. Je v nich netečnost, říká o moskevské zlaté mládeži Kratochvíl. *Sedmička*, 3. 6. 2010, str. 08. ISSN 1804-7653

25 GURYČA, Richard. Antonín Kratochvíl: Můžou vám uříznout hlavu. *Fotografie magazín*, 26. 10. 2005, str. 08. ISSN 1211-0019

26 STROUHALOVÁ, Štěpánka. Nesoudím. Jen ukazuji na problém. *Lidové noviny*, 15. 5. 2010, str. 14. ISSN, 0862-5921

Ještě silněji to zaznívá z následujícího útržku: „Všichni se nás báli, nikdo s námi nemluvil... Sousedí nám nadávali do buržoustů a házeli nám do okna kameny. Dodnes si pamatuju, že jsme se museli schovat takhle nalevo od okna, aby nás ty kameny nezasáhly. Tehdy jsem cítil strašnou nespravedlnost, byl jsem dítě a komunisti mi byli ukradený, neměl jsem žádný protínázor. Možná proto jsem na nespravedlnost tak háklivý.“²⁷

Právě tyto projevy útlu a nenávisti k jeho rodině byly patrně spouštěcím momentem odporu, který o několik let později vyústí emigraci.

V letech 1953 až 1962 Kratochvíl navštěvuje v Karlíně základní školu. Když vyjde z deváté třídy, rozhlíží se, kam by mohl jít do učení. Je jasné, že jako dítě z buržoazní rodiny nebude smět studovat.

Představí mu dvě možnosti, z nichž si prý má vybrat – buď se vyučí horníkem, nebo půjde na tankistickou školu. Kratochvíl ale trpí klaustrofobií! „Nabídli mi dvě díry, jednu ocelovou a druhou uhelnou...“ vzpomíná na tato léta s hořkou ironií²⁸.

Když se Kratochvílův otec dozví, jakou perspektivu jeho synovi režim nabízí, odvede ho do podniku Pozemní stavby. Tam prý berou každého. Dělníků na stavbách se stále nedostává. Tak se patnáctiletý Kratochvíl začne učit svářečství v učebním oboru stavební zámečnick. Jeho setkání s „dělnickou třídou“ je však občas překvapením i pro něj samotného: „Dělal jsem s lidmi, kteří byli za první republiky třeba advokáti nebo filozofové. a teď tam všichni seděli v montérkách a bavili se o Nietzschevi. a žrali k tomu chleba. To bylo skvělé. Od těch frajerů jsem dostal vzdělání - řekli mi, co mám číst a tak...“²⁹

Během učení Kratochvíl chodí na praxi a sváří zábradlí v panelácích při výstavbě nového sídliště na Petřínách. Později dělá brigády jako svářeč. Zaměstnání mu však nevydrží dlouho. V uvolněných šedesátých letech střídá celou řadu profesí. Pracuje například jako plavčík v Praze Podolí, montuje televizní antény a nakonec získá místo v Československé televizi jako rekvizitář.

Ve volném čase hraje na Štvanici závodně hokej za mužstvo ČKD, které se později přejmenuje zpět na Bohemians. Stále více času ale tráví ve filmovém klubu.

V té době byly v Praze oblíbené především dva filmové kluby, kam chodili všichni, kdo se chtěli řadit k intelektuální a umělecké elitě. Jeden byl v paláci Adria na rohu Jungmannova náměstí a Národní třídy. Druhý v Klimentské ulici. Tam se scházeli hlavně studenti z FAMU. Pro Kratochvíla byly filmové kluby čili „filmáče“, jak se jim tehdy říkalo, místo, kde se dobře balily holky. Bylo prý jich možno mít i několik za den.

„Tam se scházela zlatá mládež Prahy, kreativní lidi, kteří měli zájem si užívat. Hap-

27 LEIEROVÁ, Martina. Když neříkám pravdu, je to proto, že pravda je ještě mnohem zajímavější, ale prostě ji říct nemůžu. *SANQUIS*, 18. 2. 2011, str. 12. ISSN 1212-6535

28 KARÁSKOVÁ, Ivana. Jen v Česku mě mají za žoldáka a dobrodruha. *Mladá fronta DNES*, 27. 12. 2014, str. 14. ISSN 1210-1168

29 Tamtéž.

↑ Dům ve kterém Kratochvíl vyrostl.
Ulice Křížikova č. p. 32, Karlín.

↑ Dům těsně před zbouráním
po povodních v roce 2002.

ka, Karel Svoboda, bráchové Lauferové... Kulturní elita. Každý pátek mejdan, spousta krásnejch buchet. To byla éra první svobody po letech tuhý totality. Tehdy nebylo tolik možností, jak se vybit. Byl alkohol, drogy moc ne. Takže co zbývalo? Sex. Do toho estébák nekecal. Člověk měl běžně třeba třináct holek denně. Mně bylo sedmnáct. Silný zážitky..." vysvětluje se Kratochvíl ³⁰.

Kromě sexuálního vybití měly ale filmové kluby na Kratochvíla ještě jeden efekt. Mnohem důležitější. Hrály se v nich filmy, které v jiných kinech neběžely, nebo jen zřídka. Takhle tu Kratochvíl strávil mnoho času a shlédl zásadní díla italského neorealismu i cinema verité.

Jestliže existuje něco, co inspirovalo jeho pozdější černobílou fotografii, pak je to právě film. v rozhovoru s Petrem Volfem se z těchto začátků vyznal takto: „V kině jsem vyrostl. v Československu jsem jako dítě hledal svobodu myšlení, která mi chyběla ve skutečnosti. Našel jsem ji v kině, býval jsem tam klidně čtyřikrát týdně i víckrát. Byla to ta nejlevnější a nejlepší zábava. Hrávaly se úžasné italské neorealistické filmy, které režírovali De Sica, Pasolini, Antonioni. Myslím, že mě to ovlivnilo, jejich šedost, stíny, tíseň. Byly dvě hodiny odpoledne, v kině jsem seděl sám a díval se na fantastický film. Všechno černobílé..." ³¹

Možná je to jen náhoda, ale genius loci polorozpadlého Karlína, který tolik působil na dospívajícího Kratochvíla, se tu protne ještě s jedním magickým příběhem. Na konci Křížikovy ulice zhruba minutu chůze od domu Kratochvílova dětství začíná park, v němž stojí stará barokní budova. Říká se jí Invalidovna. Tady po první světové válce pobýval jeden válečný invalida, který ve válce přišel o rohu. Tady se tento veterán vyučil fotografem. Jmenoval se Josef Sudek...

30 FRAJTOVÁ, Marie. Kulku, která tě zabije, neslyšíš. *Týden*, 14. 6. 2010, str. 80. ISSN 1210-9940

31 VOLF, Petr. Neprůstřelný. *Víkend HN*, 28. 5. 2010, str. 10. ISSN

4/ FOTOGRAFICKÉ ZAČÁTKY

Své první fotografické kroky Antonín Kratochvíl učinil již ve velmi útlém věku. Není tedy pravdou, co se občas traduje, že se k fotografii dostal jakoby náhodou, když ho na Akademii Gerrita Rietvelde v Amsterdamu přitáhl emigrant Vojta Dukát. Je to spíše naopak. Kratochvíl se ve chvíli totálního vyčerpání k fotografii vrátil jako k záchytnému bodu, v němž cítil

jistotu. Fotografie byla něčím, co ho v emigraci znovu propojilo s jeho dětstvím a rodinou. Jak o sobě s humorem říká, doma byl dítětem, které „trávilo mnoho času v komoře a s mateřským mlékem si občas cuclo i vývojky“³².

První fotoaparát dostal malý Antonín od svého tatínka již ve čtyřech letech. Byl to Kodak Brownie, tzv. boxík na formát 6 krát 6. Chodil prý s „bedničkou“ po navigaci v Lovosicích a fotografoval. Nepamatuje si však, že by z toho kdy viděl nějaké výsledky. V dětství si také hrával s otcovou Leicou. Tu tatínek stále nosil ve speciální kapsičce svého dlouhého dandyovského kabátu značky London Fog. Prý ji měl dokonce pojmenovanou, říkal jí kuře³².

Nejsilnější fotografická zkušenost Kratochvílova dětství se ale odehrála bez aparátu. Bylo to ještě v Lovosicích. Dnes na to vzpomíná takto: „Když mi byly asi tři roky, topil jsem se v Labi. Spadl jsem tátovi z ramen a dodnes si vybavím, jak to pod vodou vypadalo: matné slunce, rozostřené barvy, tatínkova vzdálená postava v klobouku, pak silueta jeho velké ruky, jak se noří pod hladinu... Surrealistický moment, který si dodnes pamatuju. a pořád o něm kecám. Ale slibuju, že tu fotku jednou udělám.“³³

První skutečné fotografie, na které si Kratochvíl již pamatuje, pocházejí z doby, kdy jezdíval s kamarády trampovat. To už používal fotografický aparát Agfa na kinofilm. V té době mu bylo asi šestnáct let. Fotografie se bohužel nedochovaly.

Moje nejostřejší vzpomínka z dětství je ta, kdy jsem spadl do vody a začal se topit. Pod hladinou jsem při tom viděl obraz svého otce. Najednou hladinu něco prorazilo a pevně mě uchopily tatínkovy ruce. To je první fotka, kterou nosím v hlavě.

Dnes ji v paměti vidím černobíle...

A. K.

32 NOVÁK, Jan. Playboy interview: Antonín Kratochvíl. *Playboy*, ročník 1, číslo 3, červenec 1991, str. 19-33. ISSN 0862-9374

33 BEDNÁŘOVÁ, Jana. Jednou vyfotím, jak se topím. *Týdeník Květy*, 2. 1. 2014, str. 60. ISSN 0862-898X

Kratochvíl vzpomíná, že během mládí byl spíš individualista. Jediné situace, kdy se „družil“, byly ty, když s klukama a holkama jezdili na čundr. „Jeli jsme ve vlaku a zpívali *Masaryk nás svolává, svolává!* a starší lidi říkali: Aspoň tahle mládež jim na to sere! a lese jsme spali pod širákem i v zimě, honili nás policajti, to se mi líbilo, byli jsme jiný,“ vysvětluje v jednom z rozhovorů³⁴.

Jeho fotografie z té doby ale ještě nebyly dokumentem. Vzpomíná, že fotografoval hlavně děvčata, co s nimi jezdila, dále pak trampy v záři ohně a podobné věci. Máloco bylo skutečně ostré. Na jednu dobrou fotografii si ale vzpomíná. Portrét dívky, které vlají vlasy. Postupně prý při focení tátovi zlikvidoval asi 30 fotoaparátů. Dnes už si nemůže vzpomenout proč vlastně. „Prostě zařvaly, škoda že už je nemám,“ posteskuje si během rozhovoru³⁵.

Vůbec první fotografie, na kterou si pamatuje, je snímek z motocyklových závodů. Bylo to o prázdninách asi v roce 1959. Antonínovi bylo tehdy 12 let. Nastavil na fotoaparátu obvyklý čas, avšak závodník, kterého se snažil zachytit, byl na fotografii rozmazaný. Zůstala z něj pouze rozmazaná čmouha, zatímco jeho okolí (ostatní realita) bylo dokonale ostré. Právě tohle se mu už tehdy líbilo.

První zážitky z fotokomory má Kratochvíl z doby, kdy mu bylo 9 nebo 10 let. Jeho otec si už krátce po přestěhování do Karlína udělal v koupelně fotografickou laboratoř a vyvolával tam fotky na kšeft. Fotil tehdy svatby, pohřby, děti, zkrátka co se dalo. Když měl hodně práce, Antonín mu pomáhal „sázet“ exponované papíry do misky s vývojkou. Občas mu přitom v přítomnosti komory tajně upíjel pivo, které si tam jeho tatínek nosil. Jednou se ale takhle napil staré vývojky slité v láhvi od piva³⁶.

Nejdříve se Kratochvílův otec živil fotografií načerno. V druhé polovině 50. let se však situace změnila. Kratochvílova maminka měla sestru. a její manžel tehdy získal jakousi významnou (snad politickou) funkci v družstvu Fotografia Praha. Byl to Slovák a jmenoval se Michal Valigora³⁷. Kratochvílův tatínek na jeho popud vstoupil do družstva a stal se vedoucím provozovny s ateliérem. Podle Kratochvílových vzpomínek to bylo přímo na Václavském náměstí, poblíž kina Jalta.

Tam začal Kratochvílův otec dělat první barevnou fotografii v Praze. Jeho provozovna

34 PECHÁČKOVÁ, Marcela. Antonín Kratochvíl: Stesk je luxus. *Instinkt*, 11. 3. 2010, str. 10. ISSN 12 13–774X

35 Osobní rozhovor autora s AK, Městec Králové, léto 2012

36 Osobní rozhovor autora s AK, Městec Králové, léto 2012

37 Podle Kratochvílových vzpomínek byl Michal Valigora dokonce prvním předsedou družstva Fotografia Praha. Tuto informaci se však nepodařilo ověřit. V roce 2012 bylo Družstvo Fotografia v likvidaci a rozprodávalo svůj poslední majetek. Podle Martina Steina, místopředsedy představenstva a jednoho z pamětníků družstva Fotografia, existoval již před válkou jakýsi cech sdružující živnostníky v oboru fotografie. Ti tehdy spolu řešili takové věci jako učňovský dorost pro obor fotograf atd. Po válce pak vzniklo společenství a odborová organizace sdružující zaměstnance ve fotografii. Sloučením těchto dvou organizací vzniklo v roce 1950 družstvo Fotografia Praha. Jeho prvním předsedou se stal František Kocum. (Osobní rozhovor autora s Martinem Steinem, Praha, léto 2012.)

dobře prosperovala a záhy tu vydělával značné peníze. To ale v družstvu vzbudilo závist ostatních družstevníků, takže ho z Václavského náměstí přesunuli na maličkou bezvýznamnou provozovnu kamsi do Košir, kde nebyla téměř žádná tržba. Vyčítali mu prý, že se nechová jako socialistický družstevník, ale jako kapitalistický vykořisťovatel.

Přibližně v šestnácti letech si Kratochvíl spolu s kamarádem zřídili svůj první ateliér kdesi v Libni (na přesnou adresu si dnes již nemůže vzpomenout). Byl to vlastně jen obyčejný byt, k němuž měl jeho kamarád klíče. Navozili do něj fotografické lampy a reflektory z ateliéru v Lovosicích, které měl Kratochvílův tatínek poschovávané kdesi na půdě v naději, že se ke svému řemeslu někdy snad ještě vrátí.

Prvními fotografickými objekty se stávala hlavně děvčata ze zdravotnické školy. Svě „modelky“ chodívali lovit buď do filmového klubu v Adrii nebo přímo před zdravotnickou školu. Když skončilo vyučování, oslovovali před školou studentky a nabízeli jim, že si mohou vyzkoušet práci modelky. Takto se mnohá nechala zlákat k fotografování Kratochvílových prvních aktů.

Fotografie pak Antonínovi vyvolával tatínek. Moc radosti z toho zřejmě neměl. Kratochvíl dodnes vzpomíná, jak nad těmi fotografiemi povážlivě kroutil hlavou. Vyvolané filmy a kontakty mu předával na refýži poblíž koně na Václavském náměstí (tehdy tam ještě jezdila tramvaj). Pokaždé prý káravě zdvihal obočí a potřásal hlavou.

Jednou z toho ale byl skutečný malér. To když Kratochvíl vyfotografoval děvče, jejíž otec byl uvědomělý komunista a politruk. Antonína tehdy nenepadlo nic lepšího, než vyfotit jeho dceru nahou s lahví Cinzana mezi nohama (láhev samozřejmě nejdříve vypili, ač v ní skutečné Cinzano nebylo, jen ten nejlevnější hořčák). Fotografie se patrně dostaly do rukou otce mladé modelky, která, jak se ukázalo, byla navíc nezletilá. Její otec se rozzuřil a rozhodl se, že to chlapcům zavaří. V té době bylo šíření pornografie trestným činem a tak chlapce udal, že dělají pornografii. Takový soud tehdy mohl dopadnout všelijak. Naštěstí je z toho vysekal otec kamaráda, který byl šikovným pražským advokátem. Na obhajobu chlapců uvedl, že se pokoušeli fotografovat reklamu na Cinzano.

Už tehdy Kratochvílův otec vtloukal chlapci do hlavy, že by měl odejít. Tady prý nemá žádnou šanci. Dlouho věřil, že se režim změní. Léta s nadějí poslouchal rádio Londýn. Ale někdy na začátku 60. let prý do něj kop a řekl: „To se nikdy nezmění.“ a pak už ho nikdy neposlouchal ³⁸.

Myšlenky na emigraci rezonovaly s tím, co Antonín cítil: „Bál jsem se totální indoktrinace – vojna, pracovní zařazení... Děsilo mě takové to „udělej tohle, a budeš se mít líp“. Představa, že se jednou budu muset rozhodovat, zda kvůli rodině zapřít sám sebe, ten nátlak, aby člověka morálně zkorumpovali, to jsem nemohl snést,“ vzpomíná na dobu před emigrací Kratochvíl ³⁹.

38 NOVÁK, Jan: *Za vodou*. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 2009. ISBN 978-80-86911-25-0

39 KARÁSKOVÁ, Ivana. Jen v Česku mě mají za žoldáka a dobrodruha. Mladá fronta DNES, 27. 12. 2014, str. 14. ISSN 1210-1168

↑ První fotoaparát dostal malý Antonín od svého tatínka již ve čtyřech letech. Byl to Kodak Brownie, tzv. boxík na formát 6 krát 6. Chodil prý s „bedničkou“ po navigaci v Lovosicích a fotografoval.

← Uprchlický lágr Traiskirchen je umístěn v bývalých císařských kasárnách, které nechal postavit Josef II. v roce 1781. Lágr hostil už několik vln uprchlíků. První vlnu 200 tisíc uprchlíků přineslo Maďarské povstání na podzim roku 1956. Druhá vlna téměř 70 tisíc Čechů a Slováků přišla po okupaci Československa.

5/ EMIGRACE

Konec šedesátých let je doba, kdy se v Československu uvolňují poměry a lidé konečně dostávají povolení vycestovat do zahraničí. Mnoho lidí toho využívá a cestuje po světě. Po srpnových událostech se mnoho z nich rozhodne zůstat v zahraničí natrvalo. Český národ tak přichází o významnou část své elity. Existuje ale poměrně velká skupina lidí, kteří se rozhodnou emigrovat ještě před okupací. Patří k nim i Antonín Kratochvíl.

V roce 1967 se Kratochvílovi podaří získat práci rekvizitáře v Československé televizi. Dohodí mu ji jeho kamarád David Novotný, a to těsně před tím, než sám uteče za hranice. Kratochvíl

vzpomíná, jak tehdy přišel na pohovor do televize a kádrovák mu položil otázku: „Víte, že váš předchůdce utekl na západ? Co si o jeho činu myslíte?“ Kratochvíl se zamyslel a pravil: „No já myslím, že se tím svým činem nejvíc potrestal sám.“ To se kádrovákovi líbilo a Antonín místo dostal. Za další dva měsíce však utekl na západ i on a kádrováka vyhodili.

V té době byl už Kratochvíl ženat a jeho žena čekala dítě⁴⁰. Jmenovala se Olga Dolínková. Kratochvíl se tehdy zapletl do aktivit, které hrozily kriminálem. Byly v tom útky lidí za hranice a ilegální rozmnožování záznamů ze sjezdu spisovatelů v Bratislavě. Měl strach, že bude zatčen a odsouzen. Otec ho nakonec sám vybídl, ať uteče dřív, než bude pozdě.

„Můj otec, kterého komunisti připravili o prosperující fotografický ateliér, mi říkal: Musíš odejít, tady nemáš šanci,“ vzpomíná Kratochvíl⁴¹. Vnímáme-li toto gesto s odstupem mnoha let, zračí se v něm nejen statečnost a neohroženost Kratochvílova otce, ale i obětavost tatínka, který si přeje, aby jeho syn žil ve svobodném světě: „Dívám-li se na to dnes, při pohledu na vlastního syna, musela to být od něj obrovská oběť. Určitě předpokládal, že už mě nikdy neuvidí.“⁴²

**„Můj otec, kterého
komunisti připravili
o prosperující fotografický
ateliér, mi říkal: Musíš
odejít, tady nemáš šanci.
Teprve teď, když mám
děti, chápu, jak to pro
něj muselo být těžké.
To vědomí, že se už třeba
nikdy neuvidíme.“**

A. K.

40 Jeho syn z tohoto manželství se jmenuje Michael a je také fotografem.

41 KARÁSKOVÁ, Ivana. Jen v Česku mě mají za žoldáka a dobrodruha. *Mladá fronta DNES*, 27. 12. 2014, str. 14. ISSN 1210-1168

42 BUBENÍČEK, Petr. Na cestě k fotografické svobodě. *DIGIfoto*, Computer Press, 16. 5. 2006, roč. 2006, č. 5, s. 40. ISSN 1214-1887

Jak prozíravý Kratochvílův otec byl, vyjde najevo, když je Antonín komunistickým režimem odsouzen „in absentia“ k sedmi letům vězení v rámci akce Černý tulipán.

Jak k emigraci došlo, popsal ve vůbec nejlepším rozhovoru, jaký kdo kdy s Kratochvílem udělal, spisovatel Jan Novák. Tento rozhovor vznikl v roce 1991 v Kratochvílově studiu na 37. ulici na Manhattanu v New Yorku a byl nejprve publikován jako interview s osobností v časopise *Playboy*⁴³. V prakticky nezměněné podobě pak tento rozhovor vyšel ještě jednou v knize rozhovorů Jana Nováka s názvem *Za vodou*⁴⁴ (společně s dalšími slavnými emigranty, například Milošem Formanem, Josefem Mašinem či Milanem Petrem Sovou). Jan Novák, sám emigrant píšící anglicky, avšak s velmi vytríbeným smyslem pro češtinu a její slang, v tomto rozsáhlém autobiografickém rozhovoru geniálním způsobem převedl Kratochvílův hovorový jazyk do psaného textu. Na dlouhá léta dopředu tak určil, jak Kratochvílův karlínský slang protkaný mnoha anglickými výrazy „překládat“. Jan Novák byl také první, koho uchvátil Kratochvílův životní příběh a s mistrovstvím sobě vlastním položil základy tomu, co bychom dnes s trochou nadsázky mohli nazvat Kratochvílovská legenda.

Následující text popisující peripetie Kratochvílovy emigrace se tak opírá o původní Novákův rozhovor. Podrobnosti jsou pak doplněny z osobních hovorů autora této práce s Kratochvílem. Některé detaily jsou čerpány také z dalšího vyprávění Jana Nováka o Kratochvílovi, který byl publikován v knize *Komouši, grázlové, cikání, fízlové & básníci*⁴⁵.

V roce 1967 utekla parta Kratochvílových známých přes jugoslávsko-rakouskou hranici na místě, kterému se říká Hora Stolova. Jeden z nich, jistý Poláček, si při útěku zlomil nohu, chytili ho a musel se vrátit zpátky do republiky. Ten pak Kratochvílovi na záchodcích ve filmovém klubu nakreslil, kde přejít hranici. Jenže plánec nebyl příliš kvalitní, navíc špatně namalovaný na záchodovém papíře. Kratochvíl se dostal do Jugoslávie, vylezl na Stolovou horu, ale nemohl na druhé straně najít cestu dolů a pohraničníci ho zatkli. Vymluvil se, že je student biologie a že na hoře sbírá vzácné druhy květin. Naštěstí měl sebou jako rekvizity zfalšovanou studentskou průkazku studenta biologie Karlovy univerzity a pro všechny případy v ruce třímал i herbář a místní bylinku. Pohraničníkům to asi bylo jasné, ale kupodivu ho propustili s tím, že jestli se tam ještě jednou objeví, poputuje do vězení.

Za dva měsíce tam byl Kratochvíl znovu. Bylo to 13. září 1967 a na horách už byla po ránu mlha. Tentokrát hranici do Rakouska přešel i se svým kamarádem, od kterého za převod dostal sto anglických liber. Na rakouské straně si našli první hotel s tím, že si zaplatí alespoň jednu noc. Recepční je však asi udala, protože hned ráno si pro ně přišel

43 NOVÁK, Jan. Playboy interview: Antonín Kratochvíl. *Playboy*, ročník 1, číslo 3, červenec 1991, str. 19-33. ISSN 0862-9374

44 NOVÁK, Jan: *Za vodou*. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 2009. ISBN 978-80-86911-25-0

45 NOVÁK, Jan. *Komouši, grázlové, cikání, fízlové & básníci*. Praha: Torst, 1997. ISBN 80-7215-026-X

usměvavý policista a putovali rovnou do věznice v Klagenfurtu. Odtud, ještě s dalšími utečenci, do uprchlického lágru v Traiskirchenu.

Uprchlický lágr Traiskirchen čili Trajskáč, jak mu Češi vždycky říkali, je dnes už legendou. Dříve to bývala císařská kasárna, která nechal postavit Josef II. v roce 1781. Do roku 1955 v něm sídlila sovětská okupační mocnost. Od podzimu 1956, kdy vypuklo Maďarské povstání, až do dnešních dnů slouží jako tábor pro uprchlíky z celého světa.

Traiskirchen hostil už několik vln uprchlíků. Sověty potlačené Maďarské povstání v roce 1956 přineslo první vlnu přibližně 200 tisíc uprchlíků z Maďarska. Těsně po srpnové okupaci Československa v roce 1968 emigrovalo 68 tisíc Čechů a Slováků, přičemž řada z nich prošla právě Traiskirchem. Tehdy lágr prý nestačil a Češi a Slováci museli být provizorně umístěni na zimním stadionu. Podle údajů UNHCR procházelo Traiskirchem v letech 1969 až 1989 30 až 40 tisíc československých uprchlíků ročně ⁴⁶. V době psaní těchto řádek hostí Traiskirchen vlnu válečných uprchlíků ze Sýrie, Eritrei, Somálska a dalších převážně afrických zemí.

V době, kdy se tam objevil Kratochvíl, byly poměry v táboře velmi drsné. Mezi utečenci bylo mnoho obyčejných kriminálních a probíhaly tam i národnostní třenice. „Rok a půl jsem byl v utečeneckých táborech v Rakousku – komunisti jim říkali transporty do pekel. Oni jinak hodně kecali, ale v tom, že to tam stojí za hovno, měli pravdu,“ vypráví Kratochvíl ⁴⁷.

„Přišel jsem z karantény a hned první noc mi všechno ukradli. Šel jsem na charitu, tam mi dali nějaký kabát a boty, neměl jsem ani to. v lágru jsem byl šest sedm měsíců. Všichni jsme chcípali ze špatné stravy,“ vzpomíná Kratochvíl ⁴⁸.

Jednoho z Kratochvílových bratranců v Traiskirchenu dokonce zabili. On sám tam chodil spát s těžkým visacím zámkem navlečeným na ruku pro případ, že by ho někdo v noci přepadl.

„Musel jsem se rychle zorientovat. Vyrůstal jsem v Karlíně - to byla tvrdší čtvrt, tam jsme se prali pořád, takže se mi to hodilo. Mokrát mě někdo napadl, třeba Polák s britvou. Pořád jsem se s někým pral, se Slováky a podobně. Abychom byli silnější a mohli se ubránit, utvořili jsme skupinku. Jugoši nám třeba kradli žrádlo, a tak jsme na ně šli s ocelovými tyčemi. Vyhráli jsme. Tam to bylo jako ve vězení, musel sis vybudovat respekt. Násilím,“ vypráví Kratochvíl ⁴⁹.

Z Traiskirchenu Kratochvíl putoval do Švédska, které jemu a ještě asi deseti utečencům nabídlo pobyt a podřadnou práci. Většina z nich šla pracovat do doků. Kratochvíl šel dělat

46 Uprchlický tábor Traiskirchen. In: *Wikipedie*.
Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Uprchlick%C3%BD_t%C3%A1bor_Traiskirchen

47 FARNÁ, Kateřina. Jak dáš mrtvému jméno, je konec. *Právo*, 25. 2. 2010, str. 05. ISSN 1211-2119

48 RAUFOLF, Josef. Antonín Kratochvíl. *Instinkt*, 31. 10. 2002, str. 16. ISSN 12 13-774X

49 Tamtéž.

plavčíka do jednoho přímořského hotelu, protože to byla jeho jediná kvalifikace. Zakrátko ale letní sezóna skončila a Kratochvíl pochopil, že ho do příštího léta chtějí už jen jako levnou pracovní sílu na umývání nádobí. Počkal si tedy na první výplatu a vyrazil do nejbližšího města. Tehdy se začal živit všelijak. Pašoval nějaké zboží z Dánska a dělal, jak sám říká, „drobné ilegálnosti“. Legenda, že se živil převážně pašováním hašiše, se poprvé objevuje ve vyprávění Jana Nováka v knize *Komouši, grázlové, cikáni, fízlové & básníci* z roku 1997⁵⁰. Sám Kratochvíl to ale popírá (jasně, hašiš u mě párkrát našli, ale drogový dealer jsem nebyl).

V každém případě měl zakrátko dost peněz na to, aby si pronajal vilu v Malmö. Kariéra úspěšného byznysmena však netrvala dlouho. Než přišlo další léto, zašival už poštovní pytle v kriminále. Dostal šest měsíců vězení a deportaci zpět do Rakouska.

„Ale hned jak mě do toho lochu táhli, ještě jsem byl v želízkách a už slyším, jak někdo řve: ‚Jé, Antonín!‘ Tak koukám a tam je celá tlupa frajerů, co jsem znal v uprchlickém lágru! Seděli za různý loupeže, a když mě viděli, tak se strašně radovali a prej, to je žrádlo! To se nám to rýsuje. Konečně budeme mít pořádný levý brko!“ vzpomíná Kratochvíl⁵¹.

Ve vězení bylo totiž hřiště a výborné fotbalové mužstvo složené jenom z vězňů. Kratochvíl se tam přivítal s kluky, se kterými hrával fotbal už v Traiskirchenu. a teď to začalo. Jejich fotbalová jedenáctka to s Kratochvílovou pomocí začala natírat ostatním mužstvům. Vozili jim tam dokonce i civilní fotbalové týmy. a Kratochvílova jedenáctka to za hurónského řevu potetovaných kriminálníchků a škodolibého šklebu spokojených bachařů začala nandávat i jim.

Došlo to tak daleko, že když mu vypršel trest, všichni chtěli, aby tam s nimi zůstal dál. „Hele, musíš natáhnout nějakýho bachaře,“ radili mu spoluvězni. To ale Kratochvíl nechtěl. a tak ho deportovali zpět do Rakouska.

V Rakousku opět putoval do vězení s tím, že porušil podmínky dohody se Švédskem, když se odtamtud nedobrovolně vrátil. Nakonec zase skončil v uprchlickém lágru v Traiskirchenu. Odtamtud ho ale vyhodili s tím, že lágrem už jednou prošel a nepatří tam. Poradili mu, aby se vrátil zpátky do Československa. Jako jedinou alternativu mu nabídli spolupráci s rakouskou rozvědkou⁵².

Pár týdnů spal v křoví u zdi lágru. Pak ale přišel podzim, začalo být sychravo a a Kratochvíl se rozhodl, že pohrbí svou starou identitu a stane se někým jiným. Roztrhal jediný doklad, který měl (tříměsíční povolení k pobytu v Rakousku) a odjel do Itálie. Spal v příkopech a žebal o jídlo. Na čas se stal bezdomovcem...

50 NOVÁK, Jan. *Komouši, grázlové, cikáni, fízlové & básníci*. Praha: Torst, 1997. ISBN 80-7215-026-X

51 NOVÁK, Jan. *Komouši, grázlové, cikáni, fízlové & básníci*. Praha: Torst, 1997. ISBN 80-7215-026-X

52 HEJMA, Ondřej. Rozhovor s Antonínem Kratochvílem [rozhlasové vysílání] *Rádio Frekvence 1*, 8. 9. 2003, čas 18:15, rubrika Press klub

↑ V letech 1969 až 1989 procházelo Traiskirchenem 30 až 40 tisíc československých uprchlíků ročně. V době psaní těchto řádek hostí Traikirchen další vlnu válečných uprchlíků a migrantů ze Sýrie, Afghánistánu, Eritrei, Somálska a dalších převážně afrických zemí.

Dobová mapa Čadu CIA.

6/ CIZINECKÁ LEGIE

Po odchodu z Traiskirchenu se chtěl Kratochvíl co nejdříve dostat do Francie, najít loď a odjet za kamarády do Kodaně. Přes Německo jít nechtěl. Obával se, že by ho tam chytili.

Rakousko-italskou hranici se mu podařilo přejít poměrně snadno, i když v noci zabloudil v nějakém lese. Odtud jel až na pobřeží Ligurského moře k městečku Ventimiglia. Toto ma-

lebné italské městečko v kraji zvaném Liguria je proslulé tím, že se tu ve všech dobách shromažďovali poutníci, pašeráci i uprchlíci, aby legálně i ilegálně překračovali hranici do Francie, která je odtud již jen několik set metrů ⁵³. Hned za hranicí přímo na pobřeží se rozléhá francouzské městečko Menton, a právě to se Kratochvílovi stalo osudným.

Když se Kratochvílovi podařilo s botami na hlavě přeplavat italsko-francouzskou hranici a sušil se na pláži, zatkla ho francouzská policie a šel znova do vězení. Ve vězení ho týden tvrdě vyslýchali a hrozili, že bude deportován zpět do Československa. Nakonec přišel nějaký Jugoslávec a navrhl mu, že ho může z vězení dostat, když podepíše vstup do Francouzské cizinecké legie. Kratochvíl neměl na vybranou. Podepsal.

Nejdříve ho převezli do kasáren v Nice, ostříhali a navlékli do uniformy. Potom ho odvezli na výcvik na Korziku. Výcvik byl opravdu tvrdý. Při nácviku, jak zneškodnit tank, byli někteří nováčci rozmačkáni pod jeho pásy. Kratochvíl viděl, jak mu výcvikem vymývají mozek. Nakonec složil legionářské zkoušky a byl odvelen do saharské pouště.

Mise probíhala v severním Čadu, v pohoří Tibesti poblíž libyjských hranic. V Čadu v té době probíhala občanská válka, během níž se arabští muslimové snažili svrhnout profrancouzskou vládu. Partizáni pronikali do severního Čadu z Lybie přes hory ležící v poušti, a právě tomu měla zabránit Francouzská cizinecká legie, která měla v horách pevnost na opuštěném místě, které se ani nedá najít na mapě a jmenuje se Aja ⁵⁴.

„Zážitek z cizinecké legie mě utvrdil v tom, že moje fotografie má stát na straně toho, kterýho kopou do prdele.“

A. K.

⁵³ Také dnes, stejně jako v 60. letech minulého století, jsou městečka Ventimiglia a Menton předmětem zájmu uprchlíků. Nyní jsou to však především uprchlíci putující z Afriky.

⁵⁴ Podle všeho šlo o misi Francouzské cizinecké legie s názvem Operation Limousin, která probíhala od dubna 1969 do listopadu 1970 a jejímž cílem bylo potlačit místní odboj. Dostupné z: <http://foreignlegion.info/history/2rep/>

Kratochvíl byl střelec, kulometčík. Do terénu vyjížděl na zadním sedadle džípu. Před ním seděl řidič a domorodý stopař. Jednoho dne ale jeho džíp najel na minu. Řidič a jeho spolujezdec byli na místě mrtví. Kratochvíl byl těžce raněn, střepina mu rozpárala břicho půlmetrovou. Když se probрал z bezvědomí, byl v šoku. Píchli mu morfium a převezli ho do nemocnice v hlavním městě Čadu N'Djamena. Tam se mu ale rána zanátila, a tak ho transportovali do vojenské nemocnice v Marseille.

V Marseille se Kratochvíl poměrně rychle zotavil. Když se ale dozvěděl, že ho chtějí odvezt zpátky do Afriky, rozhodl se utéct. Zdi pevnosti Saint-Jean v Marseille, kde Cizinecká legie sídlila,

byly však pro útěk příliš vysoké ⁵⁵. Schoval si proto do kavalce dlouhý provaz a jednoho dne v šest večer hned po hlášení se spustil dolů do loděnic. Měl štěstí, podařilo se mu ukrást místním zedníkům svetr. Svlekl legionářské pyžamo a pelášil na nádraží. Tam se mu podařilo nepozorovaně nastoupit do vlaku Marseille-Avignon-Paříž.

Drama ale pokračovalo i ve vlaku. Za Avignonem přišel průvodčí a podezřívavě si Antonína prohlížel. V kupé s ním seděla ještě nějaká dívka a další muž, který, jak se ukázalo, jel také na černo. Dívka situaci zachránila tím, že oběma koupila lístek. Možná že mu tehdy zachránila život a ani o tom neví. Jediné, co si Kratochvíl pamatuje, že byla Norka.

Těsně před Paříží Kratochvíl vyskočil z vlaku, protože věděl, že legionáři mají vlastní policii a mohou tam na něj čekat. Nakonec se mu nějak podařilo dostopovat přes Francii a Belgii až do Amsterdamu. Tam byl už tak vysílený, že se šel sám udat na policii. Řekl, že právě utekl z Československa.

Amsterdam se svou liberální atmosférou byl pro Antonína jako zjevení. Cizinecká policie, místo aby jej poslala do vězení, dala mu adresu hotelu, kde měl být ubytován. Zajistili mu jídlo a ošacení a pak se dobromyslně zeptali, co by chtěl vlastně v Holandsku dělat...

↑ Takto vypadaly vojenské uniformy Cizinecké legie v Čadu v době, kdy tam Antonín Kratochvíl sloužil.

55

Pevnost Saint-Jean, kterou nechal postavit Ludvík čtrnáctý, byla prohlášena za kulturní památku a dnes je v ní Muzeum evropských a středoziemních civilizací (Museum of European and Mediterranean Civilisations - MUCEM)

Pevnost Saint Jeans v Marseille, odkud Antonín Kratochvíl utíkal.

↑ Budova Gerrit Rietveld Academie – nejznámější umělecké akademie v Amsterdamu.

↑ Gerrit Rietveld

7/ AMSTERDAM

První týdny své emigrace v Nizozemí bydlel Antonín v hostelu, který platila nizozemská vláda. Zde se také seznámil s mladičkou Američankou Lori Ahlman, která se později stala jeho první ženou. Nakonec ho odtud ale vyhodili, takže nějaký čas opět přespával v parcích a na ulici.

Posléze dostal ubytování v jakési vile v Utrechtu, kde s ním bydleli další emigranti, především Češi, Slováci a Etiopané. Nizozemsko mu udělilo politický azyl a on se začal učit holandsky.

Jednoho dne se ve vile náhle objevil brněnský fotograf Vojta Dukát. Ten se v Nizozemsku už dobře vyznal. Pobýval zde už od července 1968. Nejdříve jen jako turista, po srpnu 1968 se však rozhodl emigrovat. Antonín Kratochvíl se s Vojtou Dukátem záhy spřátelil. Vojta mu pověděl o možnosti studovat na slavné Gerrit Rietveld Academia – nejznámější umělecké akademii v Amsterdamu ⁵⁶.

Tato akademie výtvarných umění a designu měla jeden charakteristický rys: ráda a často přijímala studenty ze zahraničí. i dnes zde většina přednášek probíhá v angličtině. Více než 45 procent studentů přitom pochází z přibližně 60 různých zemí.

Sám Vojta Dukát zde studoval 2 roky. Poté přešel na Filmovou akademii v Amsterdamu, kterou však nedokončil, dávaje přednost svobodnému a nespoutanému životu. Má ale zásluhu na tom, že pro studium nadchnul Antonína Kratochvíla.

Kratochvíl si od jednoho emigranta z Brna vypůjčil flexaretu a nafotil s ní jeden jediný film – sérii dvanácti fotografií k přijímacím zkouškám. Aby soubor byl úplný, doplnil jej ještě o několik fotografií, které si vypůjčil od Vojty Dukáta. Vzpomíná, že na jedné z nich bylo nějaké zátiší se šroubky. Patrně šlo o Dukátovy školní práce. Vojta Dukát pak Antonínův film z flexarety vyvolal a fotografie na akademii nazvěšoval.

***„Fotografování pro mě
bylo léčebnou kúrou.***

Psychoterapií.

Bylo cestou zpět

a pokusem postihnout

a pochopit sebe sama,

svou zemi a místo,

odkud přicházím.

Svoje pocity jsem mohl

ukládat do fotografií...”

A. K.

56

Gerrit Rietveld Academie je slavná nizozemská akademie výtvarných umění a designu se sídlem v Amsterdamu. Akademie vznikla sloučením tří různých uměleckých škol v roce 1924. Původně se jmenovala Institut užitých umění nebo jen Uměleckoprůmyslová škola. Škola byla značně ovlivněna sociálně kritickými ideami nizozemského hnutí De Stijl (známého též jako neoplasticismus) a Bauhausem. Posléze byla škola přejmenována na Gerrit Rietveld Academie na počest Gerrita Rietvelde, nizozemského architekta, představitele neoplasticismu.

Mezi Kratochvílovými snímky z flexarety byla například fotografie Ježíše vyhozeného do popelnice. Tyto fotografie dnes označuje jako „pitomosti“. Pravděpodobně ale snímky přece jen úplně banální nebyly, protože na vedoucího oddělení fotografie na amsterdamské akademii udělaly dojem.

Byl jím Jaap d'Oliveira⁵⁷ a Kratochvíl na první setkání s ním vzpomíná takto: „A tak jsem se šel s těma pitomýma fotkami představit známému profesorovi. On tam učil dvacet let, já byl úplně spocenej, když jsem za ním šel do jedné kavárny, kde seděl obklopenej studenty. Koukal na fotky a asi v nich něco viděl, když povídá: »OK, tak po prázdninách běž fotit s klukama přístav.«“⁵⁸

Jaap d'Oliveira Kratochvíla bez dalších zkoušek přijal. a to hned do poloviny druhého ročníku! Patrně ve fotografiích rozpoznal výjimečný talent a chtěl mít nadaného adepta za každou cenu mezi svými studenty. Dobří fotografové a zkušení pedagogové mívají na nadané studenty čuch. Nejinak tomu bylo s Kratochvílem: „Pak jsem časem zjistil, že fotografování mám v krvi a že mi to jde celkem lehce. Studenti na akademii se divili: Tondo, jak to že jsi tak dobřej? a já - nevím... Dokonce jsem tu školu dokončil za dva a půl roku, normálně trvala pět let, jenže já to tam pak už nemohl vydržet,“ vzpomíná Kratochvíl⁵⁹

Kratochvíl dnes vzpomíná na školu s velkou vděčností. Ani ne tak proto, že by jej prostředí školy nějak významně umělecky ovlivnilo, ale jak sám říká, umožnilo mu „dát se dohromady“.

Po peripetiích v utečeneckých táborech, vězeních, bojovém výcviku a následných bojích v Africe, najetí jejich džípu na minu, úrazu, léčení a konečně dramatickém útěku z pevnosti cizinecké legie v Marseille měl Antonín nervy totálně nadranc. Spával oblečený a v botech. Byl často neklidný, křičel ze spaní a vzbudil ho sebemenší šramot. Proto s ním nikdo nechtěl spát. V liberálním prostředí Akademie Gerrita Rietvelda se začal pomalu psychicky zotavovat.

Ať tak či onak, Antonín začíná na Akademii intenzivně fotografovat a záhy mu dochází, že kamera se v jeho rukou může stát terapeutickým nástrojem, který mu umožňuje integrovat vlastní děsivé zážitky do kontextu světa kolem sebe.

„Fotografování pro mě bylo léčebnou kúrou. Psychoterapií. Bylo cestou zpět a pokusem postihnout a pochopit sebe sama, svou zemi a místo, odkud přicházím... Svoje pocity jsem

57 Jaap d'Oliveira (1908 – 1978), nizozemský fotograf portugalského původu specializující se na technickou a uměleckou fotografii architektury a interiérů. Známy mj. tím, že odmítal fotografovat architekturu, nábytek či interiéry nespĺňující jeho estetické standardy. Od roku 1945 vyučuje fotografii. Spolu s Willemem Sandbergem usilují o vznik fotografického oddělení na Institutu užitých umění v Amsterdamu (později Gerrit Rietveld Academie). Toto úsilí je naplněno v roce 1956 a d'Oliveira se stává vedoucím fotografických studií.

58 SAFR, Libka. Velikán z malé země. *Dáma*, 6. 5. 2013, str. 84.

59 Tamtéž.

mohl ukládat do fotografií. v tom jsem měl štěstí,“ interpretoval to po letech v souvislosti s výstavou Domovina ⁶⁰.

V tomto smyslu není náhoda, že hned první velká reportáž, kterou ve škole vytvoří, vyburcuje k činu blahobytnou a značně konzervativní nizozemskou společnost.

Sám Kratochvíl v tom ale žádnou zvláštní tragédii nespatořoval. Z komunistického Československa byl zvyklý na mnohem horší zacházení s lidmi. Nizozemce to však nadzvedlo. Když byla reportáž uveřejněna v jedněch liberálních novinách (reportáž prosadil jeden z Kratochvílových učitelů, který zde dělal vedoucího grafika), vzbudilo to takový poprask a vyšetřování, že byl starobinec nakonec raději rozpuštěn a zrušen.

Přijetí na Rietveldovu akademii znamená také další změny. Nizozemské království se o Kratochvíla postaralo po všech stránkách. Dostal stipendium, studentský byt v Amsterdamu a politický azyl. S tím byla spojena jedna výhoda. Dostal Nansenův pas ⁶¹, se kterým mohl cestovat po celé Evropě. Pochopitelně s výjimkou Československa a Rakouska, které dohodu o uprchlících nepodepsalo.

Kratochvílova fotografická třída na Rietveldově akademii měla přibližně 25 studentů a Antonín zde od začátku požíval značných privilegií. Škola mu například koupila fotoaparát Nikkormat a k tomu 35 mm objektiv.

Profesor fotografie Jaap d'Oliveira si svého nadaného studenta zjevně oblíbil a zprostil ho povinných školních cvičení, jako například focení cihly v různém osvětlení. Namísto toho ho poslal na ulici – fotografovat sociální dokument. Přesněji řešeno, prozíravý učitel poslal Kratochvíla na ulici, aby tam našel své vrozené i získané vlohy...

Kratochvíl o tom kdysi vyprávěl Ondřeji Hejmovi v interview na Frekvenci 1 přibližně takto: „...já jsem začal fotit na ulici, ten můj profesor poznal, že k tomu mám blízko... Takže on mě nechal jakoby nalézt můj talent na ulici...“ ⁶²

To se ale nelíbilo jeho spolužákům, kteří na něj žehrali: „Proč může Kratochvíl fotit na ulici a my ne?“ a d'Oliveira jim odpovídal: „On může, protože má talent! a vy se naučte fotit, protože to budete potřebovat.“

Tato situace po nějaké době vyústila v otevřenou vzpouru proti d'Oliveirovi. Ten nakonec musel ze školy odejít. Byl ostatně již v důchodovém věku. Kratochvíl tušil, že by se situace nemusela vyvíjet v jeho prospěch a požádal, zda by mohl udělat závěrečné zkoušky. To se mu skutečně podařilo. Graduoval s titulem B.F.A. (Bachelor of Fine Arts – absolvent vysoké školy uměleckého zaměření). Akademii Gerrita Rietvelde tak absolvoval za dva a půl roku.

60 BK. Kratochvíl pátrá po domově. ct24.cz, 20. 6. 2012

61 Nansenův pas byl doklad totožnosti používaný i jako cestovní dokument, vydávaný uprchlíkům na základě ustanovení meziválečných smluv, zejména ženevské Úmluvy o mezinárodním postavení uprchlíků ze dne 28. října 1933, viz Nansenův pas. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Nansenův_pas

62 HEJMA, Ondřej. Rozhovor s Antonínem Kratochvílem [rozhlásové vysílání] *Rádio Frekvence 1*, 8. 9. 2003, čas 18:15, rubrika Press klub

Během studií udělal celkem čtyři práce, které byly publikovány. Kromě souboru ze starobince, vytvořil například portfolio s názvem Panoráma. Publikoval mj. v prestižním švýcarském časopise Camera ⁶³, dále ve Foto72 a Panorama.

Ještě před odjezdem do USA zaznamenal jeden komerční úspěch, který mu značně pozvedl jeho profesionální sebevědomí: Bylo mu nabídnuto, aby udělal výstavu fotografií v jedné bohémské kavárně v Amsterdamu. Nafotil tehdy sérii 20 náladových fotografií na pláži v Zaandamu nedaleko Amsterdamu. Dopoledne před vernisáží je ale při instalování uviděl přiořilý majitel hotelu v Zaandamu a všechny fotografie koupil za 3000 guldenů. Kratochvíl musel ještě ten den nazvětšovat fotografie znova.

V té době je již Kratochvíl definitivně rozhodnut odstěhovat se do USA. Na toto jeho rozhodnutí měly vliv dva faktory. Antonín cítil, že v Nizozemí je mu sice dobře, ale po téměř třech letech se chtěl posunout dál. Zároveň mu docházelo, že trh s fotografií je v Holandsku malý a stěží by se tu mohl prosadit. Druhý důvod byl však pádnější. Kratochvíl se oženil se svou americkou přítelkyní Lori.

Lori Ahlman byla mladičká americká turistka, která náhodou zabloudila do hostelu, ve kterém byl Kratochvíl ubytován krátce po svém útěku z Francie. Náhodou na sebe narážili a byl z toho milostný román. Za nějakou dobu musela Lori odjet zpátky za rodiče do Los Angeles. Každý týden ale Antonínovi psala.

Jednou mu napsala, že má přijít do toho a toho hotelu, že mu tam z Ameriky zavolá na recepci. Kratochvíl přišel, chvíli postával na recepci a najednou mu někdo zezadu zakryl rukama oči. Byla to Lori! Po několika dnech opět odjela zpátky do Ameriky. Když se znovu vrátila, přivezla si z Ameriky svatební šaty. Tehdy to Antonínovi konečně došlo. Psal se rok 1972...

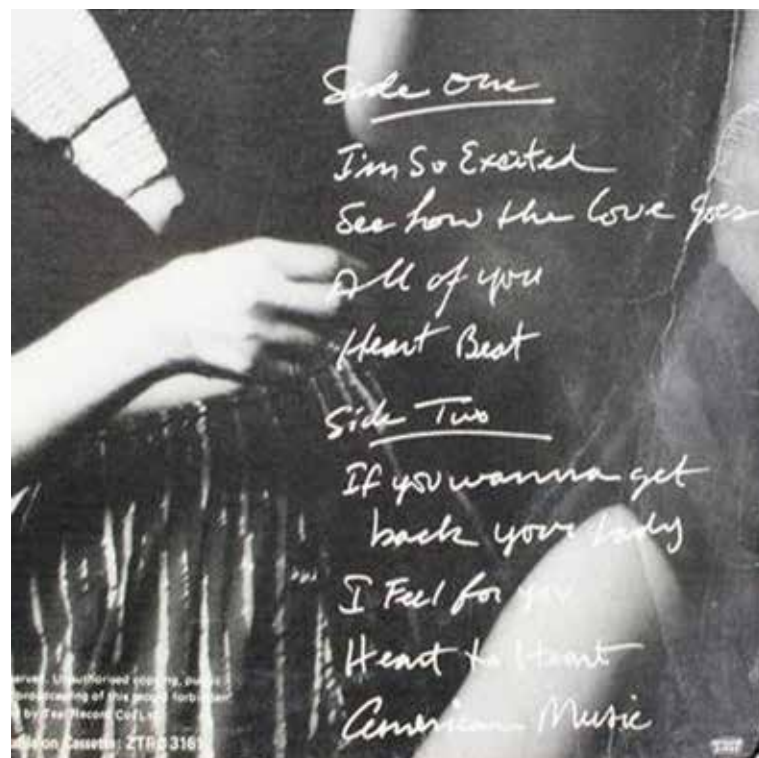

↑ Skupina holandských fotografů, mezi nimiž je i Jaap d'Oliveira, na snímku otištěném v nizozemských novinách De Telegraaf v roce 1960. Zleva doprava: Paul Huf, Jaap d'Oliveira, Corine Rottschäfer, Johan vd Keuken, Annelies Romein, Cas Oorthuys, Andrea Domburg, Godfried de Groot, Carel Blazer, Nico Zomer, Ben van Meerendonk, Hans Dukkers, Joop Colson, Henk Jonker, Frits Rotgans | Foto Paul Huf

← Jaap d'Oliveira – Kratochvilův profesor fotografie

↓ Akademie v době Kratochvilova studia.

8/ HOLLYWOOD

Příjezd do Los Angeles byl pro Kratochvíla kulturní šok. Bydlel na pláži, surfoval po vlnách na vlastním prkně, procházel se po slavné Sunset Boulevard... Najednou byl součástí hollywoodského snu. „Já placama nechápal, co že se to se mnou vlastně děje,“ svěřil se po letech spisovateli Janu Novákovi⁶⁴.

Ze začátku bydlel u Loriiných rodičů v New Port Beach. Ti na něj byli hodní, ale občas mu kladli otázky typu, čím by chtěl v životě být. Pro ně byla fotografie koníčkem a nedovedli si představit, že by se někdo mohl fotografií živit. Udělal si proto rychle portfolio a chodil ho ukazovat lidem z branže.

Noviny Los Angeles Times tehdy vydávaly nedělní přílohu – Sunday Magazine⁶⁵. Tam Antonín narazil na art direktora jménem Hans Albers. Hans byl původem Němec a Kratochvílovy fotky se mu líbily. Dost možná se mu zalíbil jeho evropský styl. Rozhodl se, že si ho vyzkouší. Najal ho, aby vyfotil nějaké portréty a k tomu fotografie jídla. Samozřejmě v barvě. V Los Angeles tehdy barevná fotografie převažovala. Kratochvíl se mu samozřejmě nepřiznal, že fotí jen černobíle. Na to, co následovalo, vzpomíná Antonín takto: „Když jsem mu donesl hotové výsledky, Albers na to mrknul, zadíval se na mě a povídá: ‚Tos to teda pěkně posral.‘ Pak se koukne na fotky znova, pozorněji a říká: ‚Kompozice je ale dobrá. Víš co, já vlastně potřebuju asistenta.‘ Tak jsem se stal asistentem art direktora v LA Times Sunday Magazine.“

Albers chtěl, aby se Kratochvíl co nejrychleji vpravil do zdejší branže a něco se naučil. Nechal ho proto prohlížet portfolia, která tam nosili fotografové, co chtěli dostat práci pro magazín. To se Antonínovi líbilo. Prohlížel portfolia a když se mu něco zdálo dobré, dával si je stranou, aby to mohl ukázat Hansovi. Takhle objevil například Alberta Watsona. Mladého britského fotografa, který právě přijel z Londýna, aby si v LA zařídil studio⁶⁶.

***„Hollywood je svině,
talentované lidi vysaje,
sežvejká a pak vyplivne.
Proto si herečky dělají
všechny ty plastiky,
aby vyhověly tamnímu
kultu mládí.“***

A. K.

64 NOVÁK, Jan: *Komouři, grázlové, cikáni, fízlové & básníci*. Praha: Torst, 1997. ISBN 80-7215-026-X

65 Los Angeles Times Sunday Magazine před několika lety zanikl. Poslední dobou vycházel už jenom jako měsíčník. Poslední číslo vyšlo 3. června 2012.)

66 Albert Watson je v Americe žijící britský fotograf, který proslul fotografováním celebrit. Známa je například jeho fotografie Alfreda Hitchcocka držícího oškubanou krůtu nebo Steva Jobse na obálce knihy od Waltera Isaacsona.

Postupně začal Albers důvěřovat Kratochvílovi víc a víc a nechával ho fotit. Portréty, módu a nakonec i obálky magazínu. To byl pro Antonína dobrý start. Za rok ho tu už lidé znali. Každou neděli viděli jeho fotografie v Sunday Magazine.

Toto období trvá přibližně rok a půl. Kratochvíl dostává čím dál více zakázek také zvenčí. Někdy si dokonce musí vzít volno z redakce na dva nebo i tři dny, aby mohl zakázku vůbec uskutečnit. Fotografuje reportáže, ale také obaly desek. Právě v této době začíná fotografovat esej s názvem Sideshow, o které bude ještě řeč.

Jednoho dne se Kratochvíl rozhodne, že v novinách skončí a půjde na volnou nohu. Otevírá si vlastní ateliér v Hollywoodu přímo na Sunset Boulevard.

Na začátku 70. let prožívá nahrávací průmysl v Los Angeles svou konjunkturu. Na slavném Hollywood Boulevard se nachází třináctiposchodová budova Capitol Records Tower, kde sídlí mnoho nahrávacích studií. Menší studia jsou rozeseta nejen v Hollywoodu, ale prakticky po celém městě. Je to doba, kdy si tu podávají dveře nejslavnější kapely své doby.

Do této situace přichází Kratochvíl a jako správný surfař chytá vlnu, kterou pod sebou cítí. Setkává se tu s největšími ikonami 60. let. Fotografuje například známého neurobiologa Johna Lillioho, který v té době experimentuje s psychoaktivními látkami a dělá první seriózní kroky v mezidruhovém komunikaci - snaží se dorozumět s delfíny. Guru psychedelické éry Timothy Leary se dokonce stane Antonínovým blízkým přítelem ⁶⁷.

Za čtyři roky svého pobytu v Los Angeles tu Kratochvíl stihne nafotit nejméně 50 velkých obalů na desky takovým zpěvákům a kapelám jako Commodores (75 milionů prodaných desek), Barbara Streisand, Pointer Sisters, Percy Sladger, George Benson nebo Tom Petty & The Heartbreakers. Práce většinou probíhala tak, že společně s art direktorem si pouštěli nahrávku a pak vymysleli koncept. Následující den Antonín kapelu nafotil.

Kratochvíl v té době fotí převážně na barevný diapozitiv Kodachrome, asi nej kvalitnější barevný film všech dob. V roce 1953 byl tento velmi drahý materiál použit jako oficiální film k zachycení korunovace britské královny Alžběty II. Steve McCurry jej roku 1984 použil pro svůj známý portrét Šarbat Guly s názvem Afghánská dívka pro časopis National Geographic. Používal jej také Alex Webb a řada dalších fotografů včetně Antonína Kratochvíla. Film Kodachrome se dnes již nevyrábí, ale jeho výhodou zůstává, že si jako jediný barevný materiál uchovává nezměněné barvy po desítky let ⁶⁸.

Řada věcí, které Kratochvíl na Kodachrome fotil, byly na střední nebo dokonce velký formát. Dnes tyto snímky ze 70. a 80. let odpočívají ve speciálních transportních boxech v Kratochvílově archivu a jen málokdo měl příležitost je vidět.

67 Kratochvíl na Timothy Learyho vzpomíná mj. jako na velkého znalce vín. Na mejdanech hollywoodských boháčů prý spolu často podnikali nájezdy do sklepů, kde Tim uměl vybrat to nejlepší víno.
In: Osobní rozhovor autora s Antonínem Kratochvílem [audiozáznam], Městec Králové, léto 2012

68 Vyvolání tohoto materiálu bylo tak komplikované, že v Evropě ho vyvolávalo pouze několik laboratoří. Kodak bohužel přestal tento film vyrábět v roce 2009 a poslední cívka Kodachromu byla vyvolána 31. prosince 2010 v Dwayne's Photo v Kansasu - poslední certifikované laboratoři Kodaku na světě.

Kromě práce pro nahrávací průmysl a módy začíná Kratochvíl fotografovat také při natáčení filmů. Dostává se tak do světa filmových hvězd. Natáčení filmů se mu líbí a získá zde mnohá přátelství slavných celebrit. Čím dál více si ale uvědomuje, jak mu je život bohatých v Hollywoodu cizí.

Na otázku, jak dnes vzpomíná na sedmdesátá léta v Hollywoodu, odpověděl Kratochvíl nedávno v jednom rozhovoru nemilosrdně: „Že Hollywood je taková svině, talentované lidi vysaje, sežvejká a pak vyplivne. Proto si herečky dělají všechny ty plastiky, aby vyhovely tamnímu kultu mládí... Bejt slavněj, to je hroznej džob. i když se mají dobře, s plnými ledničkami se nemusí bát o přežití, ten šílenej stres z nich dělá normální pacienty. Nejhuř jsou na tom ženské - vadnou, nedostávají hlavní role, přestanou jim posílat scénáře a ony se začnou chovat jako blázni, natahují si kůži, hubnou, strašně se snaží a čím víc toho se sebou dělají, tím je to horší a tím míň rolí dostávají...“⁶⁹

V Hollywoodu se Kratochvíl také po osmi letech znovu uviděl se svými rodiči. Bylo to dojemné setkání. a skončilo velmi zvláště:

„Rodiče se asi dva roky marně snažili, aby je za mnou do USA pustili. Pořád nemohli dostat výjezdní doložku. Maminka ale byla velká bojovnice, osobně došla na audienci za tehdejším prezidentem Ludvíkem Svobodou. To už žila v Americe i moje sestra. Matka mi pak vyprávěla, jak se to seběhlo: povídá prezidentovi – moje děti jsou v zahraničí, manžel umírá a chtěl by je ještě vidět. a Svoboda na to – vaše děti jsou zrádci. Načež se matka rozbředla. No a prezident se asi na druhý den líp vyspal, protože za čtrnáct dnů rodičům tu doložku dali,“ vypráví Kratochvíl příběh, který má až neuvěřitelně symbolický konec: „Pro otce to byla poslední štace, za tři neděle v USA umřel. To bylo v roce 1975. Na hodně věcí jsem se ho bohužel nestačil zeptat. Maminka se vrátila domů, rozhodla se tam dovézt otcův popel. Protože on byl velkej vlastenec...“⁷⁰

Kratochvíl ještě stihl tatínkovi předvést svůj atelíer v Los Angeles. Ukazoval mu také svoje fotografie. Dělal tehdy zrovna obálku pro skupinu Pointer Sisters. „Otec se na to díval a řekl: ‚Má to šmrnc.‘ Viděl, že jsem se chytil. Maminka zase chtěla vidět diplom z akademie v Amsterdamu, ale nemohl jsem ho najít. Každé ráno jsem vstal, prosmejščil byt a nic. Už si myslela, že kecám. Po čtyřech dnech jsem ho našel, ženu se jí ho ukázat a ona řekla: ‚Dobrý,‘“ vzpomíná Kratochvíl⁷¹.

Psal se rok 1975 a v Československu zuřila tvrdá normalizace. Kratochvílův otec se po všech těch letech komunistického útlaku dočkal zvláštní satisfakce. Jeho syn dosáhl v emigraci úspěchu a on mohl klidně zemřít. a navíc ve svobodné zemi.

69 ŠVAGROVÁ, Marta. Mám jenom svoje fotky. *Lidové noviny*, 6. 5. 2006, str. 15. ISSN 0862-5921

70 KARÁSKOVÁ, Ivana. Jen v Česku mě mají za žoldáka a dobrodruha. *Mladá fronta DNES*, 27. 12. 2014, str. 14. ISSN 1210-1168

71 HORÁČKOVÁ, Alice. Černo bílý Kratochvíl: Pravdu si někdy přibarvuju. *Magazín Víkend*, 7. 7. 2012, str. 12. ISSN 1213-7693

Kratochvíl ještě zachytil tak slavné postavy Sideshow, jakými byla například Bearded Lady (Vousatá dáma). Ta byla vdaná za umělce, který si říkal Alligator Skinned Man (člověk s kůží aligátora). Měli adoptované zdravé dítě, které společně vychovávali. Podle Kratochvíla tvořili normální harmonickou rodinu.

Seal Man přezdívaný též Sealo (Lachtaní muž) ve svém domečku na zimovišti Freaks v Gibtownu na Floridě. Sealo byl v době, kdy ho Kratochvíl fotil, už na penzi. Jezdil prý po celém areálu na speciální trojkolce a všechny rozesmával svým laskavým nenapodobitelným humorem.

9/ FREAKS

Zatímco pozdější Kratochvílovo dílo z osmdesátých a devadesátých let počínaje snímky zařazenými později do knihy *Broken Dreams* dnes poměrně dobře známe, rané části jeho fotografického díla zůstávají dosud pro širší (zejména českou) veřejnost neobjevené. Jsou to zejmé-

na jeho komerční zakázky z období jeho života v Los Angeles, volná tvorba v oblasti erotické fotografie a dále snímky z první Kratochvílovy cesty kolem světa.

Ani jednu z těchto částí své tvorby Kratochvíl v posledních 25 letech nevystavoval ani jinak veřejně neprezentoval. Patrně proto, že ji z hlediska celku svého díla nepovažuje za důležitou.

K výjimkám patří fotografická esej „Sideshow“, na které Kratochvíl pracoval začátkem 70. let. Z fotografií původně zamýšlel sestavit knihu, která však nikdy nevyšla. Mohla by se jmenovat *Sideshow*, *Freak Show* nebo prostě *Freaks*.

Více než 40 let ležely tyto negativy v jeho archivu netknuté. Nyní je Kratochvíl oprášil a naskenoval, aby je ukázal veřejnosti. a stejně jako před 40 lety, ještě i dnes jeho fotografie vzbuzují kontroverze. s připravovanou knihou prý měli čeští vydavatelé problém. a to přesto že svět, který Kratochvíl na začátku 70. let stihl v Americe zachytit, mezitím zanikl a stal se historií.

Co může být kontraverzního na snímcích focených před více než 40 lety?

Podobně jako o generaci starší newyorská fotografka Diana Arbus, fotografoval tehdy Kratochvíl tzv. freaks – nejrůznější zrůdy, obludy, trpaslíky, srostlá siamská dvojčata a jiné bizarní lidské bytosti, kteří si vydělávali na živobytí v cirkusech zvaných „Sideshow“ na tradičních amerických karnevalech. Sideshow bylo něco mezi cirkusem a jarmareční boudou s živým obludáři.

Dnes je to zcela zapomenutý svět. Ale ještě v první polovině 20. století byli freaks nedílnou součástí lidové zábavy ⁷². V roce 1932, na samém počátku zvukové éry filmu, natočil

„Líbilo se mi, že mě pustili mezi sebe. Mohl jsem si třeba zatancovat s fousatou ženskou. I když její manžel, Alligator Skinned Man, na mne trochu žárlil.“

A. K.

72

Tradiční freakshow a nejrůznější jarmareční či divadelní představení liliputánů, lidských kuriozit či zrůd měla mimochodem velkou tradici i v Evropě. a to po celé 19. století s vrcholem někdy na přelomu 19. a 20. století. Je zajímavé, že první odborné práce o tomto jevu vznikají až v 80. letech 20. století. Průkopnickou prací je kniha Roberta Bogdana *Freakshow, Presenting Human Oddities for Amusement and Profit*. V českém prostředí jev hlouběji popisuje až diplomová práce Filipa Herzy z roku 2012 s názvem: *Liliputáni: Reprezentace tělesné „odlišnosti“ v tradici pražských „přehlídek lidských kuriozit“ 1820-1940*.

režisér Tod Browning v hollywoodské produkci dokonce celovečerní film s názvem *Freaks*. Byl to příběh slepě zamilovaného trpaslíka, který je ohrožován bezcitnou vysokou blondýnou jménem Cleopatra, již pomáhá urostlý chlapík s příznačným jménem Hercules. Film natolik popudil dobové publikum, že ředitel MGM Louis Mayer nechal originál zničit a odsoudil tak dílo na 30 let k zapomnění. V druhé polovině 60. let však byla objevena jedna zapomenutá kopie a film se záhy po obnovené premiéře stal kultovním trhákem⁷³.

Freaks, které Kratochvíl zachytil v roce 1973, byli patrně poslední živou komunitou těchto bizarních umělců v americké historii (poslední sideshow bylo divákům představeno koncem sedmdesátých let let). a to ani ne tak proto, že by se změnil pohled americké společnosti na tento druh zábavy. Je to zkrátka tím, že dnes už se takto postižení lidé nerodí. Díky pokroku v lékařské vědě je možné vážné genetické poruchy detekovat již v raném prenatálním stadiu.

Kratochvíl ještě zachytil tak slavné postavy Sideshow, jakými byli například Bearded Lady (vousatá dáma), Alligator Skinned Man (člověk s kůží aligátora), Seal Man (lachtaní muž), ale také zvířata, například dvouhlavé tele.

Na stopu bizarních umělců Kratochvíla přivedla televizní reportáž britského reportéra Davida Frosta. Krátce poté, co se Kratochvíl přestěhoval do Los Angeles, dostal totiž od své první ženy Lori Ahlmanové televizi. a začal ji doslova hltat. v dobách, kdy se jako uprchlík protloukal Evropou, na to neměl nikdy čas. Novinář, spisovatel, komik a prezentér David Frost, v té době známá televizní hvězda, navštívil freaks na Floridě v jejich městečku Gibsonton (všemi přezdívané Gibtown). Tam měli freaks svoje zimoviště. Na začátku 70. let minulého století už tu byly k vidění jen poslední zbytky velkého průmyslu bizarní zábavy, která ještě v první polovině 20. století byla oblíbená a hojně rozšířená.

„Sideshow je umění a způsob životního stylu. Lidé, kteří ho tvořili, od jara do podzimu kočovali ve svých karavanech po celých státech a ukazovali své anomálie a artistická čísla každému, kdo projížděl kolem. Bylo to fascinující, protože freak people byli zvyklí své nedostatky před světem ukrývat a takto dostali šanci být jeho součástí a ještě si k tomu vydělat. Když přišli do nového města, rozložili svůj stan, a pak se připravovali na svá vystoupení, která prováděli od páté do desáté večer,“ přiblížil fenomén Kratochvíl při příležitosti prvního vystavení těchto snímků na veřejnosti⁷⁴.

Srdcem i mozkiem tehdejších představení roztodivných obludárií byl legendární Ward Hall, zvaný též jako „King of the Sideshow“. Hall byl promotérem nejen freaks, ale i dalších bizarních podívaných, v nichž vystupovali mořské panny, gigantičtí hadi, obrovské krysy, polykači ohně či miniaturní koníci. Hall, sám původem artista, byl velkým milovníkem tohoto druhu zábavy, napsal o něm dokonce čtyři knihy. Sám se objevil v sedmi

73 Festival otrlého diváka. Zrůdy/ *Freaks*. In: *ČSFD* [on line], [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/967-zrudy/prehled/>

74 Antonín Kratochvíl Sideshow. In: ArtMap [online]. 2. 9. 2015 [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z: <http://www.artmap.cz/antonin-kratochvil-sideshow>

filmech a více než 100 televizních dokumentech. Se svými show vystupoval v Madison Square Garden, Lincoln Center a dostal se až do Carnegie Hall. Právě s ním se Kratochvíl seznámil a skrze něj se dostal až k srdcím freaks.

„Freaks jezdili na východ Ameriky, pak dolů přes Alabamu až na Floridu. Měli vždy stan a během karnevalu postavili tzv midway (střední cestu). Na konci léta Ward Hall celou tuhle Freak Show vozil na Coney Island. Na zimu pak jeli do Gibtownu, kde měli domečky a svoji vlastní komunitu,“ vzpomíná na 70. léta strávená s freaks Kratochvíl. „Byl to zvláštní mikrosvět. Freaks si ze sebe nedělali srandu, naopak měli k sobě respekt a navzájem si jeden druhého vážili. Přesto žili „outside of the reality“, byli prostě freaks...“⁷⁵.

Slavná newyorská fotografka Diane Arbus se též zaměřovala na fotografování nějrůznějších bizarností. s Kratochvílem se však protla jen při fotografování jedné jediné postavy, a sice albínské polykačky mečů známé ve světě Freak Show jako Albino Sword Swallower. Diane Arbus ji vyfotila v roce 1970, tedy rok před svou tragickou smrtí. Kratochvíl o tři roky později.

Někteří freaks měli vlastní atrakci. To byl i případ Michaela Walkera – údajně nejtlustšího muže světa. Michael Walker, vlastním jménem Francis John Lang, dosáhl nejvyšší známé váhy 538 kilogramů. Ve skutečnosti byl ještě mnohem tlustší. Avšak do Guinnessovy knihy rekordů se jako nejtlustší muž světa nezapsal. V době, kdy byl nejtlustší, ho totiž nikdo nebyl schopen zvážit! Walker byl veteránem z korejské války, který trpěl posttraumatickým syndromem. Díky tomu se začal přejídat. Agenti promotéra Warda Halla, kteří hledali zrůdy po celé Americe, našli Walkera kdesi ve státě Wisconsin. Tehdy prý už jen apaticky ležel a přežíval díky podpoře.

V době, kdy ho Kratochvíl fotil, už Walker shodil více než 150 kilogramů a měl vlastní show. Žil ve speciální maringotce, která byla ze dvou stran prosklená. Když se odhrnula záclonka, mohli jej zájemci za 50 centů vidět, jak leží na posteli. V době své největší slávy prý Walker vydělával až 30 000 dolarů ročně, což v té době byly poměrně velké peníze.

Když se s ním Kratochvíl setkal poprvé, odmítl zaplatit vstupné 50 centů, ale slíbil mu, že ho učiní nesmrtelným. Kratochvílova fotografie Michaela Walkera se později dostala do knihy Williama A. Ewinga *The Body: Photographs of the Human Form*⁷⁶. Tato mimořádná kniha, která má mimochodem na obálce fotografii slovenského fotografa Tona Stana, mapuje historii fotografického zobrazování lidského těla od vynálezu fotografie až po dnešek. Svým způsobem tak Kratochvíl splnil slib, který kdysi Walkerovi dal.

A stejně jako Walker, stali se poslední žijící freaks nakonec Kratochvílovými dobrými přáteli. „Chtěl jsem ukázat jejich skutečný život, jak si třeba večer dají drink a baví se s přáteli, nebo si pohrají se svými dětmi. Že jsou vlastně úplně normální,“ vysvětluje

75 Osobní interview autora s Antonínem Kratochvílem. [videozáznam] Městec Králové, 14. 8. 2015.

76 EWING, William A.: *The Body: Photographs of the Human Form*. London: Thames & Hudson, 1994. ISBN 0811807622

Kratochvíl. „Měli mě rádi, protože uvěřili, že se o ně skutečně zajímám. Že je nechci jen využít. Oni sami sebe považovali za umělce, za zvláštní kastu. a já měl zase rád je. Líbilo se mi, že mě brali, že mě pustili mezi sebe. Mohl jsem si třeba normálně zatancovat s fousatou ženskou. i když její manžel, Alligator Skinned Man, na mne při tom trochu žártil,“ doplňuje Kratochvíl⁷⁷.

Celý příběh má jednu stinnou stránku. Prakticky všechny Kratochvílovy snímky ze série Sideshow vznikly v průběhu jediného roku. Větší část v na Floridě v Gibsontonu, další snímky vznikly během šňůry představení v Alabamě a Kalifornii. Celou tu dobu jej promotér Ward Hall navigoval, kam má jet, kde freaks napříště rozbalí svou show. Poté Kratochvíl reportáž uveřejnil v magazínu *American Photo*. Když se ale za bizarními umělci při nejbližší příležitosti vrátil, řekli mu, že už s ním pracovat nemohou. Přijel prý jakýsi kanadský fotograf a zaplatil si je, aby pracovali jenom s ním. Antonín Kratochvíl s hněvem a lítostí projekt ukončil. Ještě v 70. letech sice připravil maketu knihy *Sideshow*, kterou však nikdo nechtěl publikovat.

Teprve dnes, po více než čtyřiceti letech, se Kratochvílovy fotografie poprvé dostávají k divákovi. Fragment z této práce byl poprvé představen v srpnu 2015 v galerii na zámku v Moravské Třebové. Repríza výstavy se konala téhož roku na podzim v Praze v Galerii u prstenu v Jilské ulici. o vydání knihy s pracovním názvem *Sideshow* projevil zájem Karel Kerlický a jeho vydavatelství Kant⁷⁸.

77 Osobní interview autora s Antonínem Kratochvílem. [videozáznam] Městec Králové, 14. 8. 2015.

78 VAŠKŮ, Václav. Obludárium Antonína Kratochvíla. *FOTO*, 2015, **25**, str. 22-27. ISSN 1805-3335

↑ Michael Walker, vlastním jménem Francis John Lang, dosáhl váhy 538 kilogramů. v době, kdy ho Kratochvíl fotil, žil ve speciální maringotce, která byla ze dvou stran prosklená. Když se odhrnula záclonka, mohli její zájemci za 50 centů vidět, jak leží na posteli.

Koupel, Equador, 1977

Ajmar, Indie, 1979

10/ CESTA KOLEM SVĚTA

V roce 1976 Kratochvíl dostává americký pas a vydává se na svou první několikaměsíční cestu do jižní Ameriky. Vyráží z Los Angeles přes Mexiko, Guatemala, Salvador, Nikaraguu, Kolumbii a Equádor až do Peru. Na této první cestě fotografuje hlavně pro sebe.

Na jihu Mexika je okraden, když spí na pláži ve městě Salina Cruz. Zloději mu ukradnou tašku, ve které má přes 40 nevyvolaných filmů – vše co do té doby v Mexiku nafotil.

Nenechá se tím odradit a pokračuje na cestě do Guatemaly, kde ve městě Chichicastenango, přímo v centru staré májské kultury, fotografuje procesí ke svatému Josefovi. O osm let později bude nějakých 140 kilometrů odtud fotografovat děti, které unikly masakru v San Salvadoru. Avšak při této první cestě ještě žádné tragédie nefotí.

Není to ani tak, že by si již tehdy připravoval půdu pro své pozdější reportáže. Spíše si jenom užívá nově nabyté svobody s čerstvým americkým pasem: „Chtěl jsem prostě poznávat svět a díval jsem se na něj hledáčkem svého fotoaparátu,“ vzpomíná.

Z Guatemaly Kratochvíl pokračuje do Equadoru a Peru. Na jihu peruánských Alp se zastavuje až v bájném městě Cuzco, které v předkolumbovských dobách bylo centrem incké říše. Jeho reportáže z této cesty po střední a jižní Americe jsou později otištěny v řadě amerických časopisů.

Když se ze své první cesty vrátí do Los Angeles, je to už jen nakrátko. Zanedlouho vyrazí opět na cesty. Tentokrát to vezme přes New York zpátky do Evropy. Pomalu v něm uzrává nápad fotografovat východní Evropu. Nápad, který se časem promění v mapování toho, co později nazve Broken Dream – Zmařený sen.

V roce 1978 Kratochvíl prodává své velké studio v Hollywoodu zpěvačce Joni Mitchell a vyrazí na téměř roční cestu kolem světa⁷⁹. To už je rozveden se svou první ženou Lori. Manželství se jim nějak rozpadlo. Další tři nebo čtyři roky je Kratochvíl skoro pořád na cestách.

„Byl jsem neustále v pohybu jako nomád. Cesta kolem světa pro mě byla důležitá. a to nejenom fotograficky. Nabyl jsem tam zkušenosti s cestováním a to se mi v dalších letech hodilo,“ doplňuje.

*„Chtěl jsem prostě
poznávat svět
a díval jsem se
na něj hledáčkem
svého fotoaparátu“*

A. K.

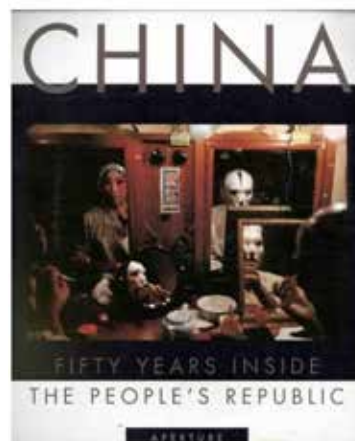
Na cestu kolem světa vyrazil z Los Angeles a pokračoval přes New York do Londýna. Odtud cestoval přes Polsko, Rumunsko, Řecko, Istanbul, Irán, Afghánistán do Barmy. Jako jeden z prvních amerických fotografů zavítal také Číny. a to jen krátce poté, kdy se Čína po skončení kulturní revoluce začala otvírat světu. Z Číny pokračoval přes Koreu, Japonsko a Hawaj zpátky do USA.

Když se v roce 1999 slavné nakladatelství Aperture Publishing rozhodlo vydat knihu o Číně, oslovili také Kratochvíla. Ten sáhl do archivu pro fotografie, které nafotil právě během své cesty kolem světa.

„Já jsem tehdy v Číně nafotil asi 40 rolí. Doma jsem to vyvolal, založil, ale moc jsem se na to nedíval. Teprve po letech jsem zjistil, že to byly dobré fotky,“ vysvětluje Kratochvíl, jak vybíral fotografie pro knihu „China; Fifty Years Inside the Peoples Republic“⁸⁰.

„Byl jsem tam asi dva roky poté, co skončila kulturní revoluce a viděl jsem dopad toho, co se tam stalo. Fotil jsem lidi, kteří byli ještě šokovaní po tom teroru kulturní revoluce. Snad jsem si to tehdy ani neuvědomoval. Ale když jsem pak ukazoval fotky v redakci Aperture, byla tam nějaká Čínanka, spisovatelka, která sama byla kdysi členkou revolučních gard. Ta pak napsala, že moje fotky nejlépe zachycují trauma kulturní revoluce.“

Kniha „China; Fifty Years Inside the Peoples Republic“ vyšla v nakladatelství Aperture v roce 1999. Knihu editoval Peggy Rolfe a kromě Kratochvílových fotografií zde nalezneme takové autory jako Robert Capa, Lois Conner, Stuart Franklin, Zhang Hai-er, Wu Jialin, Wang Jinsong, Hiroji Kubota, Sebastião Salgado, Liu Heung Shing a další. k vydání knihy byla v roce 2000 uspořádána stejnojmenná výstava v New Yorku a kanadském Ontáriu.

Ganga, Varánasí, 1979

Sloní muž, Džajpur 1979

11/ MNICHOVSKÉ INTERMEZZO

Po svém návratu z cesty kolem světa se Kratochvíl do Los Angeles už nevrátí. Oficiálně teď sídlí v New Yorku, ale prakticky je stále na cestách. V letech 1979 až 1981 se dokonce na tři roky odstěhuje do Mnichova.

„Mnichov se mi zdál jako dost divný město, i když jsem tu měl spoustu dobrých přátel. Právě tady, v Mnichově, ale vznikala kniha Broken Dream.“ A. K.

„Hlavní důvod byl ten, že jsem chtěl být blíž východní Evropě, kam jsem v té době často vyjížděl na reportáže,“ vzpomíná ⁸¹.

V Mnichově si Kratochvíl otevírá vlastní studio a pracuje hlavně na reklamních zakázkách. Dělá například obálky pro časopis Industrie. Podílí se také na reklamních kampaních například pro firmu Agfa a pro kolínský festival Photokina.

Práci v Mnichově mu shání jeho tehdejší agent jménem Mayer Norton řečený Xing. Ten v té době zastupuje přední módní a reklamní fotografy sídlící v té době v Paříži. Kratochvíl fotí také módu v Miláně, kam to má z Mnichova poměrně blízko.

„Mnichov pro mě byla vlastně základna, kde jsem si vydělával peníze na své cesty po východní Evropě a odkud jsem se na tyto cesty také vypravoval. Samotný Mnichov se mi zdál jako dost divný město, i když jsem tu měl spoustu dobrých přátel. Právě tady, v Mnichově, ale vznikala kniha Broken Dream,“ vzpomíná Kratochvíl na své mnichovské období ⁸².

Byla to doba, kdy se mu tu a tam podařilo tajně se přes Polsko prosmýknout i domů do Prahy. Avšak celá 80. léta, a to prakticky až do sametové revoluce, byly Kratochvílovy návštěvy v Československu vždy nebezpečným hazardem. a to navzdory tomu, že měl americké občanství a americký pas. Občas se kolem něj motali divní lidé. Párkrát měl pocit, že mu jde i o život. STB tehdy byla schopna vyprovokovat na ulici rvačku, pak člověka s cizím pasem zatknout a před soudem tvrdit, že napadl policisty. Za to bylo vězení. a v komunistickém vězení mohl dopadnout všelijak.

Kratochvíl si o tom Nedělal žádné iluze: „Nikdy nevíš, StB tady přece zabíjela lidi. Byl jsem tu s nějakou holčkou, o kterou měli zájem, protože kromě mě chodila ještě s nějakým

81 Osobní rozhovor autora s Antonínem Kratochvílem [audiozáznam], Městec Králové, 14. 7. 2012.

82 Tamtéž.

frajerem z německý ambasády. Tak mě chtěli odrovnat, abych se jim do toho neplet, protože pro ni měli úkol, aby se napojila na toho frajera. Později jsem byl v Mnichově a tahle buchta mi zavolala. Kde na mě vzala číslo... Přijela a všechno mi řekla. Jak ji zmáčkli a musela pro ně pracovat, dokonce si toho frajera musela vzít a odjet s ním do Německa. Tam ale kontaktovala německou rozvědku a řekla, že je mole, krtek, a že pracuje pro rozvědku českou. To nebyla hra. To je najednou všechno opravdový... a zvlášť ve válce. Ty temný forces, síly, se motaj všude. Ale aspoň jsem díky tomu zjistil, že nejsem paranoidní..."⁸³

←
Polsko, 1981

Sheila Kennedy, 1982

12/ EROTICKÁ FOTOGRAFIE

Erotické fotografie, které Antonín Kratochvíl vytvářel na konci 70. a na začátku 80. let, jsou u nás prakticky neznámé. Kratochvíl je nikdy nevystavoval a nikdy se jimi nijak zvlášť nechlubil. Alespoň ne po roce 1989, kdy už začal publikovat a vystavovat i ve své staré vlasti.

A přesto publikace *Contemporary American Erotic Photography* z roku 1984 uvádí Kratochvíla jako jednoho z nadějných amerických fotografů nové vlny erotické fotografie hned vedle Roberta Mapplethorpa⁸⁴. Tato kniha byla původně zamýšlena jako první díl několikadílné řady o současné americké erotické fotografii. Bohužel vyšel jen první díl, který je dnes už spíše sběratelskou raritou. Pro nás je zajímavé, že text k oddílu knihy, kde jsou Kratochvílovy fotografie,

napsal Antonínův přítel, taktéž fotograf a emigrant žijící v New Yorku, Bob Krčil⁸⁵.

Jak se Kratochvíl k erotické fotografii dostal? Bylo to ještě v Los Angeles v druhé polovině 70. let. Kromě portrétů filmových hvězd pro časopis *Premiere* fotí v té době fashion pro řadu módních magazínů. Dělá ale, stejně jako například Helmut Newton a další autoři, i fotografie pro *Playboy Books*. Tehdy to bylo běžné. Módní fotografové dělali často lechtivé snímky ala Helmut Newton na pomezí módy a erotické fotografie⁸⁶.

Některé Kratochvílovy práce vznikají v jeho atelieru na Sunset Boulevard již jako volná tvorba. Někdy ho prostě jen nebaví opakovat staré, zaběhané a okoukané postupy

*„Jsem rád, když o mejch
fotkách lidi mluví
jednoznačně. Nejhorší je,
když někdo řekne ‚nice‘.
To je, jako když pozveš
holku na rande, něco
od toho čekáš, a ona pak
řekne: ‚Tak díky za večeři.‘
To je na hovno.
Když někdo řekne nice,
tak vím, že je to v prdeli.
To ať raději řekne shit...“*

A. K.

84 BARONIO, Joyce; DUNAS, Jeff; FARBER, Robert; KRATOCHVIL, Antonin; MAPPLETHORPE, Robert; CALLES, Chris; DIXON, Phillip; GORDON, Larry Dale; GRAY, Mitchell; KANE, Art; MALINOWSKI, Stan; MARCUS, Ken; NOBLE, Richard: *Contemporary American Erotic Photography Volume 1*. Los Angeles: Melrose Publishing Company, 1984. ISBN 0394542487

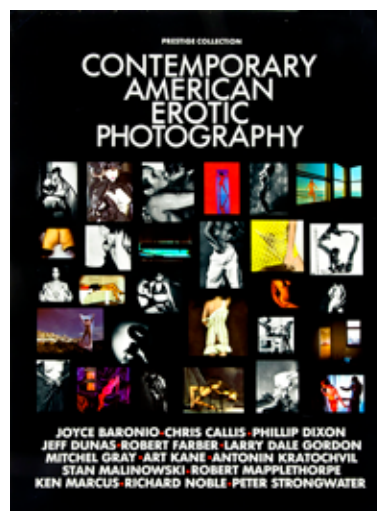
85 DOUŠA, Jan: *Bob Krčil - Žít jako by šlo o život, 1952-1992*. Praha, 2016. Magisterská diplomová práce. Filmová a televizní fakulta akademie múzických umění v Praze (FAMU)

86 Osobní rozhovor autora s Antonínem Kratochvílem [audiozáznam], Městec Králové, 14. 7. 2012.

v módní fotografii a začíná experimentovat. Světlo, stín, rozmazaný pohyb, dialektika skrývání a odhalování, drapérie, plastik, masky – to jsou prvky, které využívá. Fotografie tak asociují život a smrt. Záhadu, tajemství a mystérium. Jeho módní fotografie svou syrovostí a divokostí občas připomínají dokument. Zcela se vymykají tehdejší uhlazené produkci.

Jednou nafotí zakázku na spodní prádlo tak divoce a dynamicky, že mu vzápětí z New Yorku zavolá sám legendární Alex Liberman, art director celého vydavatelství Condé Nast Publications a přizve ho ke spolupráci na časopise Vogue⁸⁷ : „Zazvonil telefon, vzala ho moje žena a říká: ‚Volá Alex Lieberman‘. Byl to TEN Alex, který byl nejdůležitější osobou celého vydavatelství. Říkal, že až přijedu do New Yorku, ať se přijdu představit,“ vzpomíná Kratochvíl⁸⁸. Kratochvíl se tak stává prvním fotografem z Los Angeles pravidelně pracujícím pro Vogue. Dostane smlouvu na tři roky, což je v té době předpoklad k raketovému startu a vstupenka do světa největších hvězd té doby.

Zajímavé je, že podobnou nabídku dostane i Albert Watson, britský fotograf, jehož portfolio Kratochvíla zaujalo už v době, kdy pracoval jako asistent Hanse Alberse v Los Angeles Time Sunday Magazine. Albert Watson dostane práci v časopise Mademoiselle a Kratochvíl ve Vogue⁸⁹. Oba časopisy ze stáje Condé Nast Publications⁹⁰. Kratochvíl nakonec Los Angeles opustí a přestěhuje se do New Yorku (kde jsou sídla redakcí všech velkých magazínů), ale práci pro Vogue nakonec opustí: „Já na to nebyl připravený, abych byl jako Albert Watson, toho taky vytáhli z L. A. jako mně, ale on dostal práci v Mademoiselle, já ve Vogue. Neviděl jsem v té práci potenci, tedy jen finanční, ale to mě nezajímalo, byl jsem nad věcí,“ vysvětluje⁹¹. Stejně jako v Amsterdamu, vydá se hledat

87 Alex Liberman, celým jménem Alexander Semjonovič Liberman (1912–1999) byl rusko-americký editor, malíř, fotograf, sochař, publisher a art direktor. Celých 32 let zastával funkci hlavního art direktora a uměleckého poradce vydavatelství Condé Nast Publications.

88 SAFR, Libka. Velikán z malé země. *Dáma*, 6. 5. 2013, str. 84.

89 Mademoiselle byl ženský magazín vycházející v nakladatelství Condé Nast Publications. Poslední číslo vyšlo v roce 2001. Celá redakce pak přešla pod křídla časopisu Glamour. Vogue je jeden z nejstarších dámských magazínů vůbec. Od roku 1905, kdy ho koupil vydavatel Condé Montrose Nast, vychází pod jeho hlavičkou. Dnes má časopis 23 národních a regionálních mutací po celém světě. Patří k nejprestižnějším lifestyleovým magazínům na světě.

90 Condé Nast Publications je společnost s pobočkami v New Yorku, Miami, Londýně, Miláně, Paříži, Madridu a Tokiu vydávající 20 lifestyleových magazínů, jež mají celkem 164 milionů čtenářů. Pro Condé Nast pracovali nejznámější světoví fotografové, jako byli například André Kertész, Edward Steichen, Irving Penn, Richard Avedon, Helmut Newton, Herb Ritts a mnoho dalších.

91 SAFR, Libka. Velikán z malé země. *Dáma*, 6. 5. 2013, str. 84.

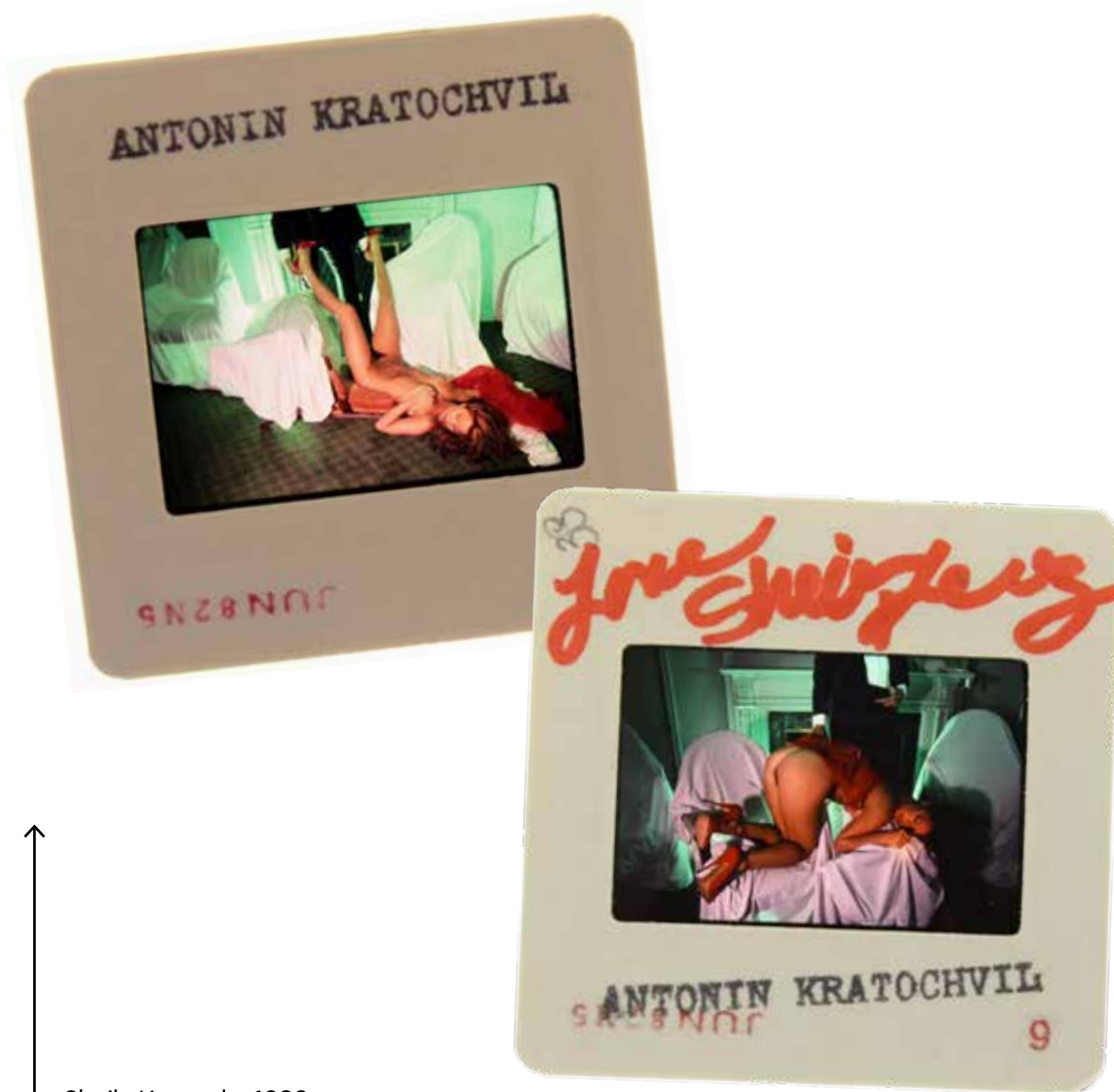
svůj talent tam, kde cítí, že je to více potřeba – mezi bídné a utlačované. Ještě před tím ale nafotí spoustu erotických fotografií...

Kratochvíl popírá, že by se kdy speciálně zaměřoval na erotickou fotografii. Dělal módu a občas prostě vyfotil i něco velmi smyslného.

Přesto se jeho práce v publikaci *Contemporary American Erotic Photography* patrně neobjevily náhodou. Záměrem vydavatele bylo udělat krásnou knihu erotické fotografie od mladých amerických autorů. Z velkého množství návrhů si tehdy vytypovali 14 nejlepších autorů. Vedle Roberta Mapplethorpa byl mezi nimi i Antonín Kratochvíl.

Autory tehdy oslovili s velkorysou nabídkou: Dáme vám 20 000 dolarů a něco pro nás udělejte, cokoliv. Do knihy se tak dostala především volná tvorba. Kromě Kratochvíla a Mapplethorpa jsou zde uvedeny práce těchto dalších autorů: Joyce Baronio, Jeff Dunas, Robert Farber, Chris Callis, Larry Dale Gordon, Phillip Dixon, Mitchell Gray, Stan Malinowski, Ken Marcus, Richard Noble, Peter Strongwater a Art Kane. Kratochvíl zde má například fotografii kaktusu a ženy zabalené do černého plastiku.

V roce 1983 Kratochvíl vystavil své erotické fotografie na společné výstavě s názvem „Erotische Fotografie“ v mnichovském Haus der Kunst.

Sheila Kennedy, 1982

13/ BROKEN DREAM

Krátce poté, co Kratochvíl získá občanství USA, přepadne ho hluboký stesk po domově. Náhle se mu Hollywood a celá Kalifornie se vším tím blahobytem amerického snu zdá prázdná. Zasteskne se mu po šedi východní Evropy.

„Je těžké to vysvětlit,“ píše v doslovu ke knize *Broken Dream*, která vznikne o 20 let později. „Vůně východní Evropy, to je kouř parních lokomotiv, vůně zelí a lidského potu, musel jsem prostě jet.“⁹²

Kratochvíl se vzdává pohodlného života ve slunné Kalifornii a pouští se na pouť po východní Evropě. „Stále jsem snil o tom, že budu mít jednu možnost cestovat a díky tomu změnit téma a žánr. a to se mně v té době žilo velice dobře... Pracoval jsem pro časopis *Vogue*. Měl jsem výborný kontrakt, ale rok jsem musel poslouchat přihlouplé řeči modelek. Tohle nebylo nic pro mě. Uvědomil jsem si, že kvůli takovému životu jsem přece neodešel do emigrace. Zvítězila touha po svobodě,“ vzpomíná Kratochvíl⁹³.

Kratochvíl v té době začíná navštěvovat východní Evropu. Co ho vede zrovna do východní Evropy? „Ze začátku to byla především nostalgie. Uvědomoval jsem si slabiny západního světa, především obrovský tlak komerce a reklamy,“ vypráví⁹⁴.

Nejdříve v roce 1977 navštěvuje Polsko. „To bylo dobrý, výborný, dalo se tam fotit,“ vzpomíná⁹⁵. Navzdory tomu, že je tu vše zašlé, rozbité, špinavé a šedivé, Antonín je na jednu šťastný. Cítí se doma. Je v prostředí, kterému důvěrně rozumí. Má dětskou radost z toho, že je při fotografování schopen předvídat, jak budou lidé reagovat. Dopředu zná

„Měl jsem kontrakt s *Vogue*.

***A to ti garantovalo úspěch, peníze a reklamu. Mohl jsem se posunout někam úplně jinam. a já se na to vysral. Ten kontrakt s nima jsem přerušil. Šel jsem zpátky do těch hoven. Protože já patřím do hoven. Já nepatřím do haute couture v Paříži.*“**

A. K.

92 O 35 let později Kratochvíl oživuje své staré vzpomínky, když připraví výstavu s názvem *Domovina/ Homeland*. pokazuje při tom na něco, co všichni důvěrně známe: Vůně železničních pražců rozpálených sluncem, na nichž se roztéká dehet. To v Americe nebylo (pražce jsou tam z betonu). Dokonce i benzín prý ve východní Evropě voněl jinak. Není to snad vůně našeho dětství?

93 BUBENÍČEK, Petr. Na cestě k fotografické svobodě. DIGIfoto, 16. 5. 2006, roč. 2006, č. 5, s. 40. ISSN 1214-1887

94 Tamtéž

95 Osobní rozhovor autora s Antonínem Kratochvílem [audiozáznam], Městec Králové, 14. 7. 2012.

←
Polsko

každý pohyb, ještě dřív, než ho lidé učiní. Rozhodne se lidem v Americe (svém novém adoptovaném domově) ukázat, odkud pochází a kdo vlastně je.

Polský fotograf Adam Bujak ho přivede k zájmu o náboženství a specifickou polskou religionizitu a tak začne fotografovat náboženské poutě. Tím inspiruje mj. Vojtu Dukátu a částečně i Josefa Koudelku, ač ten fotografoval náboženské poutě již v Levoči s Markétou Luskačovou před svým odchodem do exilu.

„Chtěl jsem důkladněji poznat náboženství, ale ne z takových pozic, jaké volili fotografové ze skupiny Magnum. Ti se v sedmdesátých letech věnovali procesím ve Španělsku, já jsem raději odjel do Polska, kde jsem v náboženských projevech vycítil boj proti komunismu. a tam jsem tomu propadl. Naučil jsem se polsky, abych rozuměl kněžím. Také jsem se náhodou dostal ke zrození Solidarity. a to byly skvělé zkušenosti,“ vzpomíná Kratochvíl⁹⁶.

Když se polský kardinál Karol Wojtyła o rok později stane papežem, Antonín sleduje, jak to polskému lidu dodá odvalu a sílu vzdorovat komunistickému režimu. V roce 1981 je u toho, když nové odborové hnutí Solidarity pořádá v Gdaňsku svou první i poslední konferenci, ještě před vyhlášení stanného práva. „Má první doba v Polsku byla vzrušující. Cítil jsem se tak volný a šťastný,“ napíše později⁹⁷.

Na otázku, zda mu tyto zážitky přinášely naději, že se východoevropské státy brzy osvobodí od komunismu, odpovídá v jednom rozhovoru takto: „Ne. Když jste součástí dějin, často si neuvědomujete možný dopad současných dějů. Až zpětně si uvědomuji, jak Polsko a odsud pocházející papež Jan Pavel II. spustili lavinu, která pak smetla celý komunismus.“⁹⁸

Začátkem 80. let Kratochvíl konečně objeví způsob, jak na ambasádě ve Varšavě získat vízum do Československa. Konečně se může vrátit a navštívit svou rodinu v Praze.

V následujících letech pak střídavě pracuje na komerčních zakázkách v Americe, aby si vydělal na svou volnou tvorbu a cestování po východní Evropě. Fotí hlavně v Rumunsku, Polsku, NDR, Maďarsku a Československu. Fotografie, které dělá, však v Americe zpočátku nikoho nezajímají. Vše se ale začne měnit v souvislosti s Gorbačovovou perestrojkou a uvolňováním poměrů na konci 80. let.

Ze začátku Kratochvíl fotí hlavně svůj vlastní pocit, který z východní Evropy má. Má výhodu, že je schopen se identifikovat s lidmi žijícími uprostřed komunistického systému. Kromě toho je však schopen provádět hlubinnou analýzu duše člověka, kterému říká Homo sovětikus. Podezřívání a paranoia, všudypřítomný strach z autority, strach z uniformy – to jsou věci, které se snaží na fotografiích zachytit. Jako fotograf přicházející z amerického pro-

96 BUBENÍČEK, Petr. Na cestě k fotografické svobodě. DIGIfoto, 16. 5. 2006, roč. 2006, č. 5, s. 40. ISSN 1214-1887

97 KRATOCHVIL, Antonin: *Broken Dream: 20 Years of War in Eastern Europe*. New York: The Monacelli Press, Inc., 1997. ISBN 1-885254-78-4

98 BUBENÍČEK, Petr. Na cestě k fotografické svobodě. DIGIfoto, 16. 5. 2006, roč. 2006, č. 5, s. 40. ISSN 1214-1887

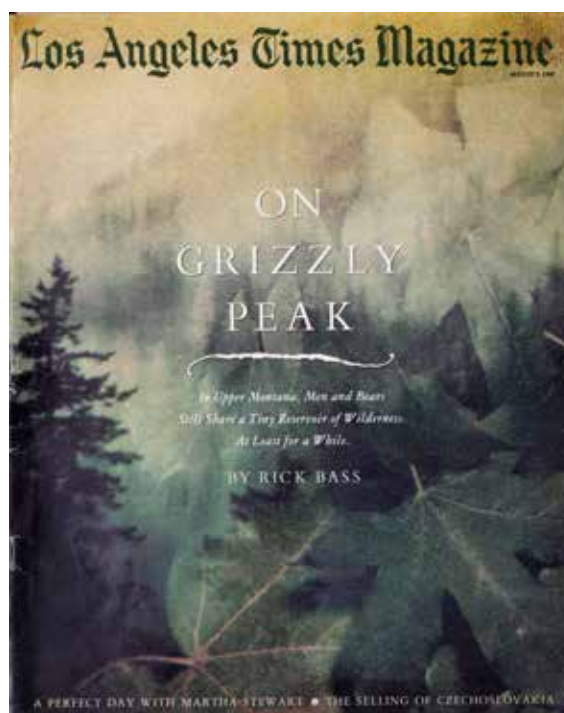
středí si navíc dobře uvědomuje, jak moc je vlastně východní Evropa obrazově zajímavá. Všude šedí, průmyslem zdevastovaná krajina, nic pořádně nefunguje, lidé chodí oblečení jako před válkou. Zejména Rumunsko v tom vyniká.

Kratochvíl se zaměřuje na nejvíce zdevastované oblasti Evropy. V severních Čechách, Polsku a NDR fotí oblast zdevastovanou těžbou uhlí zvanou Černý trojúhelník. Teprve o několik let později nafotí totéž místo pro stejnojmennou knihu „Černý trojúhelník“ také Josef Koudelka.

Mimochodem, je poměrně málo známo, že Antonín Kratochvíl byl spolu s Ibrou Ibrahimovičem jedním z prvních, kdo zachytil devastaci Libkovic. Libkovic byly 600 let starou vesnicí na severu Čech, jež

byla – navzdory velkému úsilí ekologických aktivistů o její záchranu – obětována těžbě uhlí, a to úplně zbytečně. Těžba uhlí pod vesnicí, jak už tehdy varovali odborníci, by byla krajně riskantní a ekonomicky by se nevyplatila. Bourání obce si tehdy prosadili bývalí komunističtí kapitáni uhelných dolů a palivoenergetického komplexu, a to navzdory velkému odporu veřejnosti. Paradoxně se tak stalo v roce 1991 a 1992, tedy až po sametové revoluci. Fotograf Ibra Ibrahimovič, který celý fotografuje devastaci jeho rodných severních Čech a o Libkovicích vydal fotografickou monografii, na setkání s Kratochvílem vzpomíná následovně.

„Na podzim 1989 jsem se vrátil z vojny. Pracoval jsem v chemičce, ale zároveň jsem začal fotit pro Zelený dům Litvínov. To byla ekologická organizace, jedna z prvních na severu Čech, která se snažila o prosazení limitů těžby uhlí. Myslím, že to bylo někdy na podzim nebo v zimě roku 1991, kdy se ve starém baráku v Rooseweltově ulici, kde Zelený dům sídlil, objevil takovej podivnej týpek. Trochu zavalitý a nemluvil úplně zřetelně. Byl to Antonín Kratochvíl. Tehdejší ředitel Zeleného domu Petr Pakosta mu tam podával informace o Libkovicích. Já tam měl takovou nástěnku aktuálních fotek z Libkovic a Tonda Kratochvíl na to chvíli koukal a pak řekl, že to sou docela dobrý fotky a ptal se, kdo je dělal. Tak jsem se k nim přihlásil a chvíli jsme se spolu bavili. O několik dní později jsme se náhodou potkali na vernisáži Československých exilových fotografů v Mánesu, kde měl Kratochvíl svoje fotografie. Tam mi daroval film – barevný diapozitiv. Byl to první film, který jsem protáhl svým tehdy úplně novým Nikonem F4.“⁹⁹

↑ Los Angeles Times Magazine s Kratochvílovou velkou reportáží Liquidating Libkovic.

LIQUIDATING

WHAT HAPPENS TO A VILLAGE IN BOHEMIA WHEN CAPITALISTS

IN SEARCH OF COAL

ARRIVE BY

LIBKOVICE

THE COMPANY IS CONTINUING WITH COMMUNIST PRACTICES. THE OLD MAFIA HAS DEPARTED, AND A NEW ONE HAS ARRIVED.

The remains of prisoners—Bled, Bled, and Czechoslovakian—were being buried in this Libkovice and mining camp.

THE COMPANY IS CONTINUING WITH COMMUNIST PRACTICES. THE OLD MAFIA HAS DEPARTED, AND A NEW ONE HAS ARRIVED.

What happened in Libkovice that October morning was almost accidental. But... (text continues with the main article content, including the large 'H' drop cap and various sub-sections like 'THE COMPANY IS CONTINUING WITH COMMUNIST PRACTICES' and 'THE OLD MAFIA HAS DEPARTED, AND A NEW ONE HAS ARRIVED')

V srpnu 1992 vyšla z této cesty velká reportáž s kratochvilovými fotografiemi v magazínu Los Angeles Times Magazine s názvem Liquidating Libkovice¹⁰⁰.

Na tomto místě je třeba zmínit, že ani Kratochvíl nebyl první, kdo měl nápad fotit severní Čechy devastované těžbou hnědého uhlí. Bizarní krásu znásilňované přírody tu v 50. a 60. letech 20. století fotografoval už Josef Sudek. Jeho panoramatické fotografie byly v roce 2005 vystaveny na Pražském hradě.

↑ Rumunsko, 1995

Ale vraťme se na koniec 70. a začátek 80. let. V Rumunsku tehdy Kratochvíl fotí v údolí Copşa Mică, které v té době bylo jedním z nejzamořenějších míst v Evropě. Továrna na zpracování gumy vypouštěla taková kvanta sazí, že zde padal černý déšť. Právě odtud je fotografie zahradníka na obalu knihy *Broken Dream*.

Poblíž rumunského města Ploieşti fotí místo, kde z místní ropné rafinerie vytéká už 50 let do země ropa. Za tu dobu zde ropa zamořila zemské podloží o velikosti Kypru. Kratochvíl fotografuje zdejší lidi, kterým tu říkají gazari (ropáci). Ti si přivydělávají tím, že do země vykopou hlubokou díru, vlezou do ní a prosáklou ropu ručně vynášejí na povrch a pak prodávají jako naftu.

Kratochvíl vzpomíná, že během svých cest po východní Evropě byl mnohokrát zatčen a prohledáván: „Byl jsem často sledován, tajní si byli vědomi toho, že fotím věci, které se jim nelíbí, třeba frontu lidí čekajících na jídlo. Tak jsem byl zadržen. Pokaždé jsem se z toho ale nějak dostal.“¹⁰¹ Na jiném místě říká: „Ve staré východní Evropě byl fotograf či novinář automaticky považován za zvěda. Při práci v Rumunsku, Polsku a Československu jsem byl víc než dvacetkrát zatčen, ale neztratil jsem ani jedinou roli filmu.“¹⁰²

101 BUBENÍČEK, Petr. Na cestě k fotografické svobodě. *DIGIfoto*, 16. 5. 2006, roč. 2006, č. 5, s. 40. ISSN 1214-1887

102 GRUNDOVÁ, Nora. Zatkli ho, ale filmy jim nevydal. *Pátek Lidových novin*, 22. 4. 2005, str. 19. ISSN 0862-5921

↑ Rumunsko, 1995

Na cestách se také jednou stává předmětem fotografování on sám: „Bylo to v Rumunsku, kdy jsem stopoval a fotil a byl jsem prostě hrozně špinavej. No a uviděl jsem tu klasičskou studnu s tím ramenem ze dřeva. Tak jsem zastavil, jako že si tam vyperu. Tak se svlíknou do plavek a peru tam ty svoje věci a najednou slyším brzdy, jo. Tak se podívám a tam celej autobus švédskéjch turistů. a jak se vyklopili, hned mě vobstoupili s těma kamerama a říkali: ‚Cikán, cikán.‘ a fotili mě. Tak jsem si říkal, Tondo, tak takhle se asi se cejtějí lidi, co já je fotím.“¹⁰³

Během pádu Berlínské zdi a sametové revoluce v roce 1989 se východní Evropa najednou stává přitažlivá i pro světová média. Americké noviny a časopisy najednou projevují zájem o reportáže z tohoto kouta světa. V pozadí tohoto zájmu jsou samozřejmě hlavně ekonomické zájmy. „Najednou tu byl zájem porozumět tomuhle regionu. a najímali mě, protože byli přesvědčeni, že jsem na tenhle region expert,“ vzpomíná Kratochvíl¹⁰⁴.

Velký zájem tehdy projevoval zejména New York Times Magazine. Kratochvíl pro něj dělá velkou fotografickou esej. Reportáže z východní Evropy vyšly 29. dubna a 27. května 1990 pod názvem „Eastern Europe: The Polluted Lands“. Reportáž vstoupila do historie

103 BLAHO, Marek. Rozhovor s fotografem Antonínem Kratochvílem [audio]. *Radio Impuls*, 5. 5. 2006, čas 18:05, rubrika Výslech Rádía Impuls

104 Osobní rozhovor autora s Antonínem Kratochvílem [audiozáznam], Městec Králové, 14. 7. 2012.

New York Times, protože v roce 1991 za ni Kratochvíl získává cenu Infinity Awards Mezinárodního centra fotografie (ICP) v New Yorku - Best of Photojournalism.

V té době už přátelé Kratochvíla povzbuzují, aby z reportáží z východní Evropy sestavil svou první velkou monografii. Ta však vyjde až v roce 1997. Jmenuje se *Broken Dream*.

Co přesně vyjadřuje název knihy *Broken Dream* (Rozbitý sen)? Jednou o tom Kratochvíl hovořil s Ondřejem Hejmou v rozhovoru na rádiu Frekvence 1 zhruba takto (převyprávěno): Ideologie komunismu byla snem o rovnoprávnosti. Pak ale přišli ti, kteří si byli více „rovnoprávní“, než ti druzí. Komunismus byl iluzí, snem, utopií. Ale také totalitním systémem, který vám diktoval a který vás vlastnil. Vy jste byli jeho poddaní, takže komunismus se nakonec stal feudalismem ¹⁰⁵.

Kratochvílovi trvá léta, než je s výběrem fotografií pro knihu spokojen. Dlouho promýšlí, co by v knize vlastně mělo být. Pak hledá v negativech. Často zjišťuje, že fotografii, která by vyjadřovala jeho pocity, vlastně nemá. Pak vždy vyráží na další cestu do Evropy, aby fotku pořídil. Snaží se například zachytit pocity lidí žijících v satelitních zemích bývalého Sovětského svazu. Například myšlenku, že „Mráz přichází z Kremlu“.

Ne vždy se Kratochvílovi jeho vnitřní pocit podaří zachytit přesně, ale to, co nakonec v knize vyjde, působí jako zjevení. Kniha se okamžitě stává slavnou a získá mnoho ocenění. International Center of Photography v New Yorku ji uděluje cenu Kniha roku a Financial Times v Londýně ji vyhodnotí jako Nejlepší fotografickou publikaci roku 1997. Kratochvílův životopisec Michael Persson o knize napíše, že komunistické režimy pomínou, ale kniha bude navždy vydávat svědectví o příkořích, která lidem působila.

105 HEJMA, Ondřej. Rozhovor s Antonínem Kratochvílem [rozhlasové vysílání] *Rádio Frekvence 1*, 8. 9. 2003, čas 18:15, rubrika Press klub

↑
Československo

Moskva, SSSR

Antonín Kratochvíl pro ELLE 1987

14/ BOURÁNÍ TABU

Bylo to v New Yorku někdy v polovině 80. let. Kratochvíl zrovna fotil další obálku pro časopis Fortune. Pomáhal mu tehdy jeho oblíbený asistent Aldo Moro ¹⁰⁶.

Přijeli na plac jako obvykle. Aldo rozložil obrovský dvoumetrový deštník a připravil Antonínovi jeho středoformátový Rollei-flex 6006 a založil do něj Kodachrome. Bum, bum, bum. Najednou Antonín položil foťák a řekl Aldovi: „That’s it! Takhle už dál nefotíme.“ ¹⁰⁷

Toto byl zlomový moment v Antonínově tvorbě. V době své největší slávy, kdy dělal obálky pro nejprestižnější světové magazíny, se náhle rozhodl změnit styl. Od perfektních barevných portrétů dokonale nasvícených příjemně rozptýleným světlem obrovského deštníku přešel k černobílé fotografii, hře světla a stínu a reportážnímu stylu.

Tato událost měla dva neočekávané následky. Jeden byl ten, že Kratochvíl zůstal téměř rok bez práce. Druhý, že zcela změnil pohled na komerční portrétní fotografii a ovlivnil tisíce dalších fotografů.

Když v roce 2001 vychází jeho série portrétů celebrit Incognito, stává se kniha pro mnohé záhy tím, čím bylo už Broken Dream, totiž jakýmsi „point of reference“ – referenčním bodem, kterým poměříme vše ostatní.

Jakkoliv média i nadále chrlí tisíce obálek magazínů s thymolinovými portréty hvězd a hvězdiček ve starém stylu, vedle Kratochvílových syrových černobílých portrétů bu-

„Mám rád, když se flákáš na hranici surrealismu. Ne takovýho snadného surrealismu, kde může být všechno a nic, ale spíš takovýho surrealismu života, jako se to snažím dělat já. Kde na té fotografii vidíš, že je to zachycený a ne vytvořený a vydojený. Že se ten okamžik někde stal, ale přitom že to vůbec není realita. Je to taková podivnost. Takovej záškub, takový kmitnutí života, na který se třeba s tebou dívají jiní lidi a vůbec si ho nevšimnou. A v tom všimnutí, v tom pohledu je celý umění fotografie.“

A. K.

¹⁰⁶ Poznámka pod čarou: Aldo Moro pracoval pro řadu známých osobností. Dělal asistenta mj. i takovým lidem, jako zpěvák David Bowie nebo herec James Gandolfini.

¹⁰⁷ Osobní rozhovor autora s Antonínem Kratochvílem [audiozáznam], Městec Králové, 14. 7. 2012.

dou už navždy vypadat jako voskové figury vedle živého člověka. Jako zombie zábavního průmyslu.

Kratochvílův přínos pro komerční portrétní fotografii prostě není možné minout, aniž bychom se vystavili riziku ustrnutí. Ke změně stylu se však Kratochvíl nepropřacoval hned a bez námahy. Nebo, přesněji řečeno, Kratochvílův styl se vlastně mění neustále. Od dob studií na Rietveldově akademii se Kratochvíl jako autor stále vyvíjí a posunuje podobně, jako je neustále v pohybu i on sám. Přesto však základní principy jeho práce zůstávají stejné, takže specifický rukopis jeho díla je i pro laika snadno rozpoznatelný.

Svou často neobvyklou kompozicí, nakloněným horizontem, expresivní hrou světél a stínů nebo výrazným rozmazaným motivem v popředí Kratochvíl mnohé své diváky dráždí. Jakoby schválně narušoval zaběhaná pravidla, bořil mýty a vysmíval se tabu.

Kdy a kde tyto tendence u něj vznikly? Byl v tom Kratochvíl ovlivněn jinými autory? Jaké inspirační zdroje formovaly jeho vidění světa? To jsou jednoduché otázky, na které máme jen neúplné odpovědi.

Kratochvíl vzpomíná, že některé tyto jeho tendence vznikly už v 70. letech, když začal fotit reportáže pro časopisy. Měl rád, když mu fotku roztáhli na dvě strany (tzv. double spread). Uvědomil si, že nemůže komponovat hlavní motiv do středu, kde je přehyb stránky. Podvědomě to tedy, jak sám říká, začal „honit někde okolo hrany“.

Výrazný, rozmazaný motiv vepředu (často to bývá tvář) a ostré pozadí, to jsou prvky, které v jeho fotografiích zase posilují dojem hloubky a prostoru. Taková fotografie člověka přímo vtahuje do děje.

Nejvíce si ale lidé spojují Kratochvíla s nakloněným horizontem. Právě častým používáním tohoto výrazového prostředku Kratochvíl ovlivnil fotografy po celém světě. Z napodobování „Kratochvíla“ se v určité době stala velká móda. Doslova tisíce lepších i horších fotografů si vypůjčovaly tento nápad, aby jím vylepšovaly svoje jinak často banální fotografie. Z naklání horizontu se stala manýra, bezúčelný prostředek, často bez jakéhokoli vztahu ke kompozici.

Horizont začal Kratochvíl na fotografiích výrazněji naklánět až ve válce v Iráku v roce 1993 (ač odvážně transformovaný horizont se objevuje už u některých jeho ranějších prací). Nebyl tehdy sám. Podobně jako on začal svět v Iráku vidět i Paolo Pellegrin z agentury Magnum. Jakoby je náhle rovný horizont Iráku, jak Kratochvíl říká „přestal bavit“.

Není snadné říci, kdo koho při tom ovlivnil více. Michael Persson je například přesvědčen, že Kratochvílův styl výrazně ovlivnil Pellegrina. Možná, že se při tom také ovlivňovali navzájem, protože jsou si svým pohledem na svět velmi blízcí.

Ani Kratochvíl, ani Pellegrin však zdaleka nebyli první, kdo se na svět začali dívat z jiné perspektivy. Přinést „nový pohled na svět“ se už ve 20. letech snažili představitelé ruské avantgardy. Nejvýraznější byli v tomto ohledu asi fotograf a výtvarník Alexandr Rodčenko nebo režisér a kameraman Dziga Vertov.

Alexandr Rodčenko má s Kratochvílem navíc společné i jiné věci. Například jeho fotografie „Dívka s leikou“ nejenže odvážně transformuje horizont, ale staví svůj hlavní motiv na hranici světla a stínu právě tak, jako to s oblibou dělává Kratochvíl.

Sám Kratochvíl se ale k myšlence možného (byť třeba podvědomého) ovlivnění ruskou avantgardou staví s rozpaky: Rodčenka samozřejmě zná a ruská avantgarda je mu sympatická (už i tím, že byla nakonec režimem odsouzena a zavržena), ale ovlivněn ani inspirován se jí necítí.

Jeden výrazný inspirační zdroj ale u Kratochvíla objevit přece jen lze. Antonín je vášnivým milovníkem kinematografie. Od dětství miluje kino a ani dnes nevynechá jedinou příležitost vidět nový film.

V mládí ho okouzlil styl cinéma verité, ale především italská nová vlna – neorealismus. Černobílé filmy autorů jako Antonioni, Fellini, Passolini, Vittorio de Sica ho uchvátily a natrvalo ovlivnily. a to nejen kompozicí či černobílou tonalitou, ale hlavně určitou syrovostí.

↑ Alexander Rodčenko, Dívka s Leicou (vlevo) a Ranní cvičení (vpravo).
Fotografie připomínají styl, který si osvojil i Antonín Kratochvíl.

Liv Tyler

15/ INCOGNITO

Incognito je druhou monografií Antonína Kratochvíla. Kniha vyšla v roce 2001 a obsahuje portréty hvězd a celebrit. Ukazuje však svět celebrit způsobem, jaký před ním nikdo nepoužíval.

Jakoby tu Kratochvíl zkombinoval dvě věci. Své dřívější dovednosti nabyté focením portrétů známých osobností na obálky lesklých magazínů, a schopnosti zachytit emoci a převést ji na symbol, které nabyl při focení svých reportáží ve východní Evropě a jinde ve světě.

Je tu však ještě něco navíc. Na první pohle je zjevné, že Kratochvíl se neklání idolům, které fotografuje. Možná proto, že už v mládí se odnaučil uctívat hrdiny a idoly, které posvěcoval stát. On sám to vyjadřuje o něco lapidárněji, když uvádí, že při focení celebrit má prostě tu výhodu, že se z nich „neposere“¹⁰⁸. Na druhou stranu jeho demaskování světa celebrit není ani výsměchem – takový výsměch by pro něj neměl žádnou hodnotu.

Jak už bylo řečeno, celebrity Kratochvíl fotografuje černobíle a reportážním způsobem. Ateliérem jsou mu někdy domovní chodby, jindy bývalá industriální část Manhattanu okolo 9. ulice zvaná Meet District (dříve zde byla jatka). Tam hledá světlo a stín a dlažební kostky, jež mu možná připomínají šedivou Prahu jeho dětství, možná italské neorealistické filmy.

Tady, v Meet District, Kratochvíl nafotí 70 procent všech slavných portrétů, jež se pak objeví v losangeleském magazínu Detour a dalších časopisech. „Tam se mi líbilo, protože

„Monstrum přišlo na svět v sedmdesátých letech dvacátého století. Narodilo se, když fotografové začali celebrity fotografovat realističtěji. Studiové reflektory, společně se vším tím leskem, byly přeneseny do každodenního života. Pomocí této techniky vypadali herci stejně dobře, jako na snímcích pořízených v ateliéru a také běžný svět byl stejně fantastický, jako ten na filmovém plátně... Od zrození Monstra se svět, který známe, proměnil v iluzi, v níž musíme všichni žít. Pro herce byl vyhrazen termín celebrita. Přelud byl povýšen na normu.“

Michael Persson

když bylo slunce, tak tam byly ty tvrdý stíny a byly tam takový jako ty hrany mezi tím světlem a stínem, což mě graficky zajímalo. a pak, když ten stín nebyl, tak tam byly různý zákoutí. Ty plochy byly členěný různěma industriálníma prvkama, tak to se mi líbilo,“ vysvětluje Kratochvíl ¹⁰⁹.

Tento jeho styl se začal vytvářet už před mnoha lety. Kratochvílův přítel Michael Persson upozorňuje na jeden důležitý moment. Bylo prý to tehdy, když si Kratochvíla povšiml legendární umělec a art direktor vydavatelství Condé Nast Alex Liberman a upozornil na něj ostatní lidi z branže. Tehdy se ozvali takový lidé, jako Charlie Holland, obrazový redaktor časopisu *Premiere*, Kathy Ryan z *New York Time Magazine* a Chris Dougherty, pozdější šéf obrazového zpravodajství časopisu *Premiere* (dnes šéf obrazové redakce časopisu *People*).

Pro časopis *Premiere* začal Kratochvíl fotit reportáže z natáčení filmů, obnažování života celebrit, příběhy show bussinesu. Rose Cefaul z losangeleského časopisu *Detour* tehdy zase dostala nápad „použít Kratochvílův neuhlazený styl k tomu, vnést trochu života do tváří hvězd“.

Persson uvádí historku, jak byl Kratochvíl v roce 1998 vyveden ze slavnosti udílení Oscarů, kde fotil pro magazín *Premiere* ¹¹⁰. Kratochvíl totiž zachycoval, co sám uznal za vhodné a organizátoři filmové akademie to zjistili. Od té doby tam pro něj platí zákaz vstupu jednou provždy. Pro magazín *Premiere* však znamenaly tyto snímky bombu...

V průběhu let tak Kratochvíl svým reportážním stylem obnažil hezkou řádku hvězd první velikosti. Příběhy z jeho fotografování by už možná vydaly na samostatnou knihu. Fotografoval například Boba Dylana s jeho démony, kteří na něj promlouvali na hřbitově, Keitha Richardse s jeho oblíbeným hašišem nebo Liv Tyler při natáčení filmu Bernarda Bertolucciho *Svůdná krása* (v Kratochvílově podání „dívku, co pobíhala po Toskánsku, pojídala špagety a na potkání si to rozdávala s mládenci“).

V ojedinělých případech se fotografování cítí Kratochvílovým stylem odhalení až příliš. Jako například Priscilla Presley, dcera slavného Elvise, která Kratochvílovi vyčetla používání širokoúhlého objektivu 28 mm – prý jí na fotografii udělal velký nos (krátce před tím prý byla na jeho chirurgickém zmenšování). Skutečný důvod byl ale možná jiný. Kratochvíl ji zachytil jako křehkou, zranitelnou a osamělou bytost, která si je nejistá sama sebou a svým životem. Ztracenou existenci...

Jindy naopak celebrity Kratochvíla sami vyhledávají. Zejména muži. Možná podvědomě cítí, že tenhle emigrant, válečný fotograf a veterán z cizinecké legie z nich na fotografii udělá chlapy. Takhle například vyfotil Davida Bowieho, jako drsnáka s pruhy světla a stínů přes obličej. David Hanykýř ve své diplomové práci zachytil Kratochvílovo vyprávění, jak focení Davida Bowieho probíhalo:

109 BLAHO, Marek. Rozhovor s fotografem Antonínem Kratochvílem [audio]. *Radio Impuls*, 5. 5. 2006, čas 18:05, rubrika Výslech Rádia Impuls

110 PERSSON, Michael: *Antonín Kratochvíl*. Praha: Torst, 2003. ISBN 80-7215-200-9

„Oslovil mě nejdříve jeho publicista a řekl: Podívej, nechceme jít s Davidem na ulici, aby blízko něj byli nějakí lidé. Vznikl problém, protože mě přestalo bavit fotit v ateliéru a tak jsem řekl: „Hej David, i heard you never go outside. a on na to: Well, it is not true. Who said that?“ „Your publicist.“ „Bullshit, lets go.“ „Great,“ řekl jsem. „Lets go out and look for the light.“¹¹¹

A jak vlastně Kratochvíl celebrity fotí? Výstižně to popisuje Michael Persson: „Pozoroval jsem změnu výrazu a přechod moci z hvězdy na fotografa, když slyšela příkazy a nikoliv prosby. Jak k těmto změnám dochází, můžeme vysvětlit spíše z pozice zvířecí síly, než společenské etikety. a zvíře vítězí...“

Já sám jsem mnohokrát viděl, jak Kratochvíl fotografoval například vesničany v Černo-byli. Často fotografuje velmi zblízka a přesto se zdá, jakoby ho lidé ani nevnímali. Možná z něj v té chvíli vyzařuje nějaká zvláštní energie. Jako by jím lidé byli fascinováni. „Důležité je dát jim prostor. Je to jako dostat ženskou, prozrazuje něco ze své techniky Kratochvíl¹¹².

Ale jistý způsob ovládnutí fotografovaného modelu není vše. Jak říká Persson: „Kratochvíl čeká na okamžik pravdy, kdy maska spadne, zmizí přetvářka a vystaveno zůstává víceméně křehké já. To je ten správný snímek.“¹¹³

Stejným způsobem jako celebrity však Kratochvíl portrétuje i obyčejné lidi nebo dokonce zločince. Jako například vraha, který holýma rukama v kriminále zavraždil sedm svých spoluvězňů. Když Kratochvíla přivedli do jeho cely, vrah ho přivítal ve stoje celý napjatý. Chvilí se na něj upřeně díval přivřenýma očima a pak procedil mezi zuby: „Slyšel jsem, že prej seš dobrej.“ Na to mu Kratochvíl odvětil. „Jo, to prej ty taky.“ Vrah se v tu chvíli uvolnil a řekl: „Tak jo, pojď dovnitř, můžeš fotit.“¹¹⁴

„Portréty dělám celý život, řekl bych, že jsem dobrý portrétista,“ říká Kratochvíl, „nezajímají mě jenom slavní, naopak baví mě fotit obyčejné lidi, kteří mají silný příběh. Většinou nosí masku všednosti, normálnosti - to, čím jsou pozoruhodní, musíte najít pod ní. Já je neválcuju, nechci je dohnat k tomu, aby se třeba sesypali. Snažím se spíš docílit, aby se jim to, co prožili, nějak objevilo v očích, ve tváři. Víím, že většinou se chtějí otevřít. a já jim tou fotkou dám hlas, který normální lidé běžně nemají. To je ta esence toho, co se snažím dělat, k čemu jsem po pětatřiceti letech konečně dospěl. Člověk nějakou dobu tápe, než jako portrétista vyzraje.“¹¹⁵

111 HANYKÝŘ, David: *Antonín Kratochvíl*. Praha, 2001. Magisterská diplomová práce. Filmová a televizní fakulta akademie múzických umění v praze (FAMU)

112 MAREČEK, Luboš. Fotografie byste si měli pamatovat. Mladá fronta DNES, mutace Brno a Jižní Morava, 12. 8. 2006, str. 05. ISSN 1210-1168

113 PERSSON, Michael: *Antonín Kratochvíl*. Praha: Torst, 2003. ISBN 80-7215-200-9

114 Osobní rozhovor autora s Antonínem Kratochvílem [audiozáznam], Praha - Suchdol, květen. 2016.

115 ŠVAGROVÁ, Marta. Mám jenom svoje fotky. *Lidové noviny*, 6. 5. 2006, str. 15. ISSN 0862-5921

Jean Reno

Jean Reno

Rod Steiger

Liv Tyler

David Bowie

Jenifer Lopez

Billy Bob Thornton

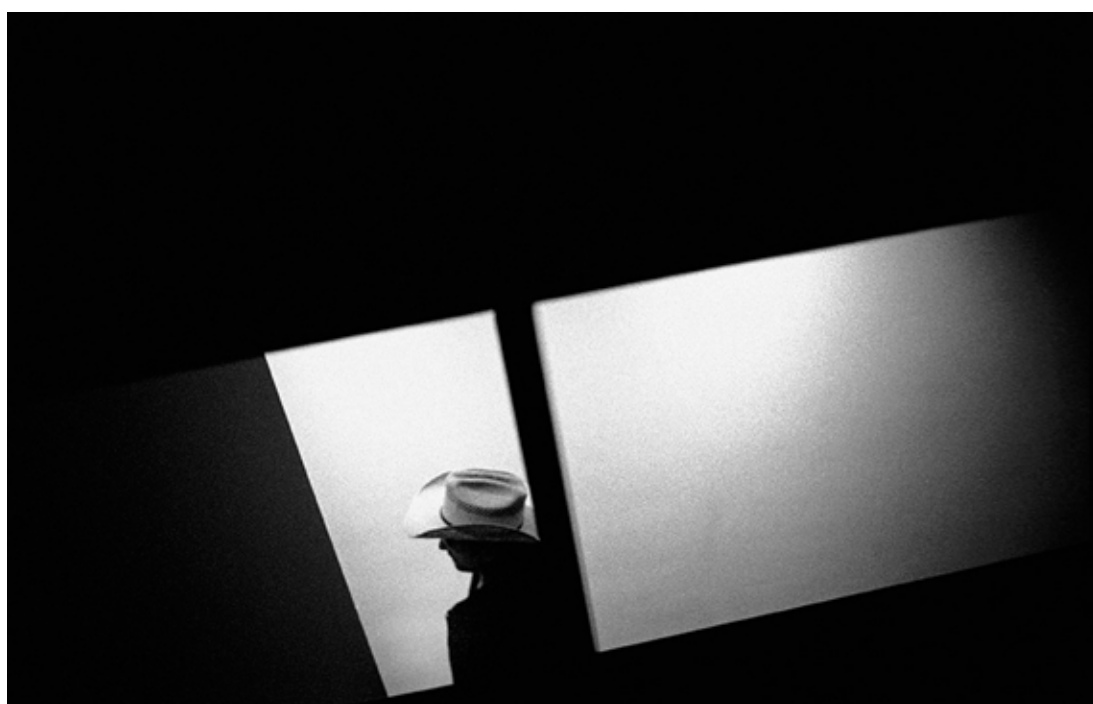
Katarina Lorenzetti

Willem Dafoe

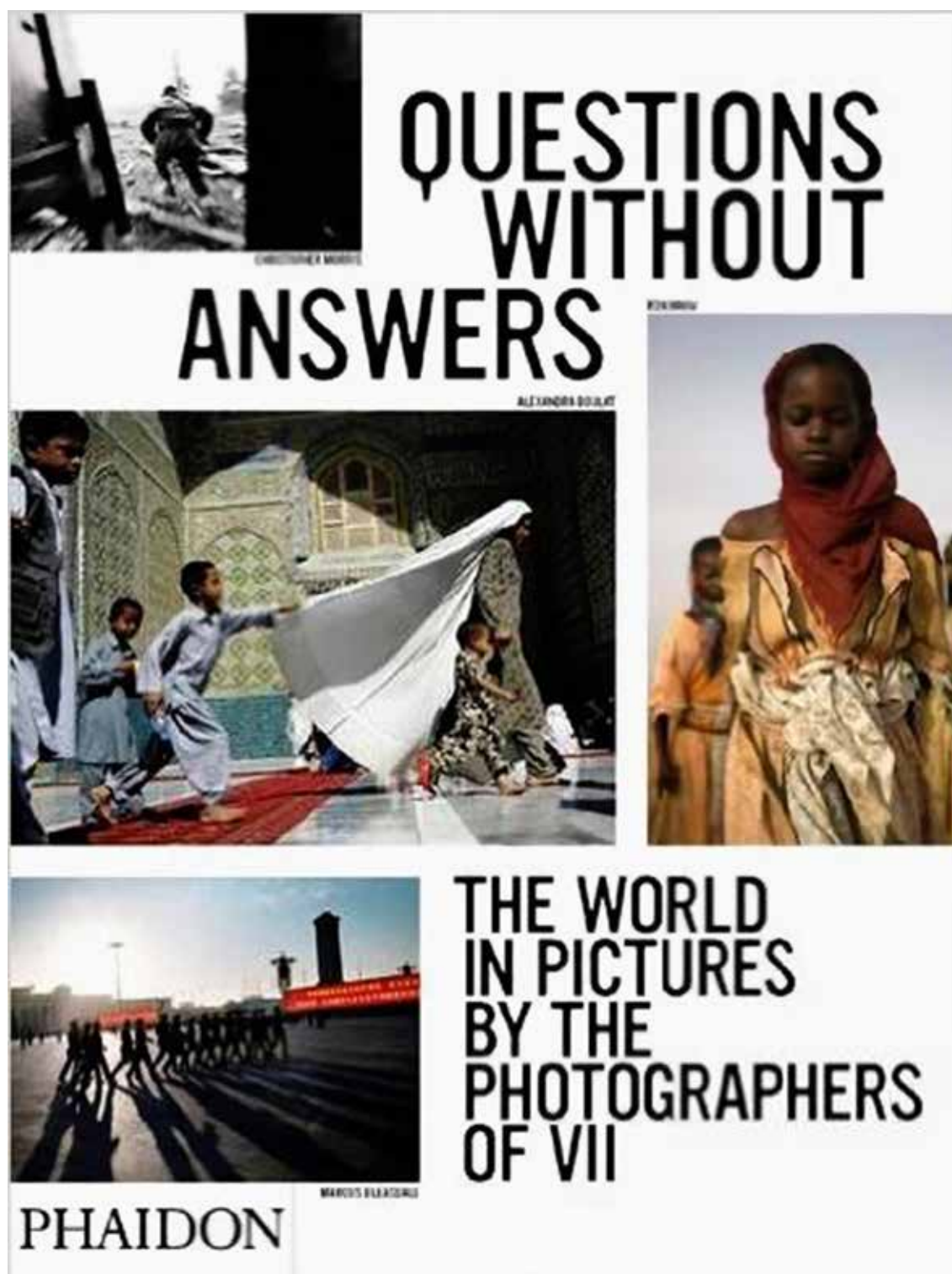
Julian Schnabel

Heather Graham

Judith Godréche

Bono

Kniha Otázky bez odpovědi – Svět v obrazech fotografů agentury VII.

16/ AGENTURA VII

V roce 2001 Kratochvíl zakládá ještě s šesti dalšími fotografy vlastní fotografickou agenturu s názvem VII. Sedm zvučných jmen jakoby evokovalo sedm statečných. Fotografové, kteří se nebojí jezdit do ohnisek těch nejhorších konfliktů a fotografovat bídu a utrpení tohoto světa. Odtud ta sedmička. Realita vzniku názvu prý ale byla prozaič-

tější. Seděli spolu a vymýšleli nějaký vhodný název a v tom prý James Nachtwey povídá, poslyšte, já jednou při focení za sedm dní oddělal sedm aut. Co kdyby to byla sedmička?

Historie agentury je ale o něco složitější. Nápad založit novou fotografickou agenturu měli fotografové Gary Knight a John Stanmeyer již v roce 1999, když se sešli u Stanmeyera doma v Hongkongu krátce poté, co oba opustili fotografickou agenturu Saba. Její majitel Marcel Saba totiž krátce před tím prodal svou agenturu Corbisu. Vznik agentury VII byl oficiálně ohlášen 7. září 2001 na fotofestivalu Visa pour l'Image ve francouzském Perpignanu, přičemž sedmi zakládajícími členy se stali Alexandra Boulat, Ron Haviv, Gary Knight, Antonín Kratochvíl, Christopher Morris, James Nachtwey a John Stanmeyer. Čtyři dny poté (11. září 2001) James Nachtwey vyfotografoval kolaps budovy World Trade Center v New Yorku, protože se náhodou nacházel poblíž. Záhy ho v New Yorku následovali i další členové skupiny, Morris, Haviv a Kratochvíl. Skoro současně odletěli Alexandra Boulat, Gary Knight a John Stanmeyer do Pákistánu a Afghánistánu. Tak začal příběh agentury sedmi fotografů, které si lidé spojují především s dokumentováním válečných konfliktů.

„Naše kluky najímají na války. Jsme agentura zpravodajů, kteří se nebojí jet tam, kam většina jet nechce,“ potvrzuje tento pohled Kratochvíl v rozhovoru Josefa Mouchy¹¹⁶.

Agentura VII se stala mj. i důstojným konkurentem legendární agentury Magnum Photos, která během let poněkud zbytněla a v očích některých zejména mladších fotografů již nepředstavuje onen vysněný ideál.

Oproti původním plánům, že VII nebude mít nikdy víc než 14 členů, se však agentura značně rozrostla. Dnes má celkem 30 řádných členů a další přidružené ve skupině VII Network. Podíl na tom má i edukační program agentury s názvem VII Mentor Program. V rámci tohoto programu si některý ze členů VII může vybrat svého studenta, kterému

„Hledali jsme název pro naši agenturu a v tom Jimmi Nachtwey povídá, kluci já jednou oddělal sedm aut za sedm dní, co třeba Sedmička?“ A. K.

pak 2 roky poskytuje pomoc a odborné a umělecké vedení. Agentura zároveň studentovi pomáhá s distribucí fotografií a marketingem. Takto se do agentury dostali další nadaní fotografové, jako například mladá newyorská fotografka Jessica Dimmock, která zazářila svou knihou o narkomanech na Manhattanu s názvem „9th Floor“, nebo Kratochvílův student, polský fotograf Maciek Nabrdalik, který v roce 2011 za své fotografie pořízené na workshopech v Černobylu získal 1. cenu v soutěži Photo of the Year International (v kategorii Feature picture story).

Agentura VII zdokumentovala již mnoho historických událostí. Od útoku na WTC 11. Zář 2001, přes války v Afghánistánu a Iráku, palestinsko-izraelský konflikt až po takové události, jako tsunami, genocida, americké volby a globální finanční krize. Jedním z proklamovaných cílů zakladatelů agentury je používání netradičních a inovativních metod k distribuci a komunikaci (produkovaného obsahu), nezávisle na tradičních mediálních platformách.

Jak agentura pracuje vysvětluje Kratochvíl následovně: „Jednou za rok se sejdeme a pak se setkáváme na různých místech při práci. Teď jsme třeba v Kongu dělali projekt, který je na webu a vyjde v podobě knihy. Jinak komunikace funguje přes internet. Internet je pro nás klíčový. Byli jsme vůbec první kompletně internetovou agenturou, nemáme ani jednu fotku na papíře. Všechno je na internetu a funguje to.“¹¹⁷

Kromě tradičního servisu pro redakční klienty agentura pracuje na dlouhodobých projektech pro nevládní organizace jako například Human Rights Watch, Médecins Sans Frontières (Lékaři bez hranic) a Amnesty International. Jejími firemními sponzory jsou Canon a Apple.

Agentura má kanceláře v New Yorku a v Paříži a malou galerii a knihkupectví v části Brooklynu, které se říká Dumbo, poblíž Brooklynského mostu.

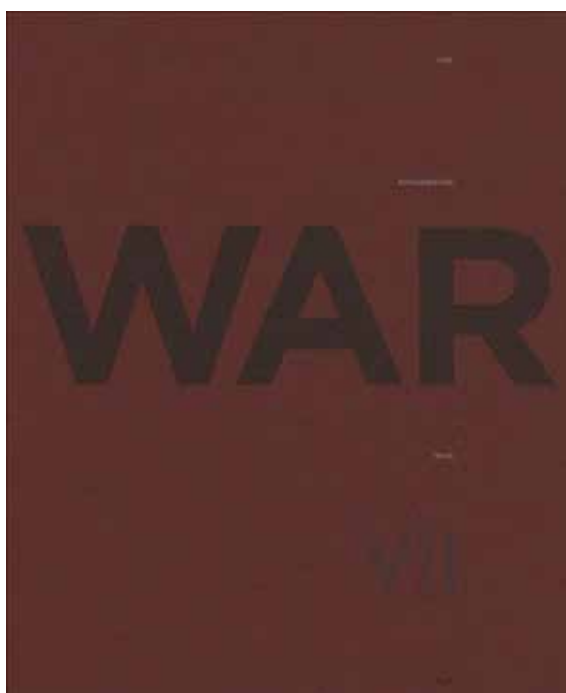
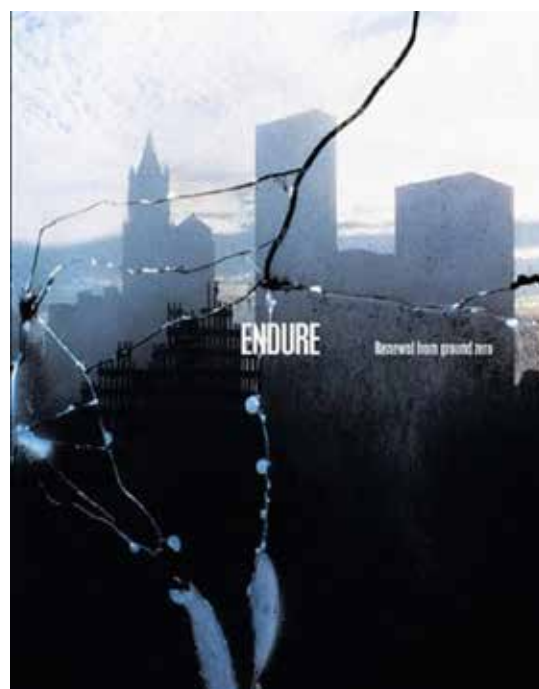
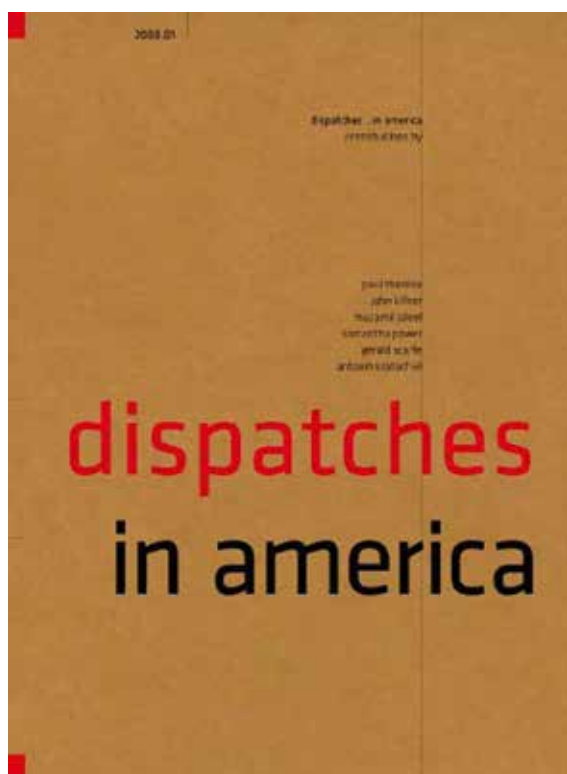
Někdy dělá na jednom projektu i několik fotografů z agentury: „Na tsunami dělal Gary Knight, John Stanmeyer, Jim Nachtwey, pak tam přijel ještě Joachim Ladefoged a já jsem pak jel na Srí Lanku. v Kuvajtu jsme se sešli tři. Na paty si ale nešlapeme. Ten konflikt je obvykle tak velký, že záleží na každém fotografovi, jak to zpracuje, jaký pohled si najde,“ říká Kratochvíl.¹¹⁸

Zajímavé je, že po vzoru „Sedmičky“ vznikla v roce 2007 ještě jedna konkurenční agentura složená z fotografů „konfliktů“, kteří se celá léta potkávali ve stejných válkách¹¹⁹.

117 GURYČA, Richard. Antonín Kratochvíl: Můžou vám uříznout hlavu. Fotografie magazín, 26. 10. 2005, str. 08. ISSN 1211-0019

118 Tamtéž.

119 V roce 2007 zakládá několik známých fotografů agenturu se stejným posláním jako VII. Jde o agenturu NOOR, což v arabštině znamená „světlo“. Členové jsou Nina Berman, Pep Bonet, Andrea Bruce, Alixandra Fazzina, Stanley Greene, Yuri Kozyrev, Kadir van Lohuizen, Jon Lowenstein, Francesco Zizola a Claudia Hinterseer. Od té doby se NOOR snaží, obrazně řečeno, šlapat Sedmičku na paty.

Knihy ve kterých byly publikovány snímky fotografů agentury VII.

17/ VÁLKA V IRÁKU

Jedenácté září a útok na newyorská dvojčata zastihne Kratochvíla v Praze. Akorát se chystá nastoupit do letadla směr New York, když mu volá jeho agent, ať raději zůstane v Praze, že stejně žádné letadlo nepoletí. Volá své ženě Gabriele do jejich newyorského bytu na Manhattanu, ale ta ještě o ničem neví. Teprve odpoledne, když jede vyzvednout děti ze školy, vidí jeho žena na ulicích tisíce bot, které ztratili lidé, když v panice utíkali pryč. Trvá pět dní, než se Kratochvíl dostane domů. Od té chvíle začne fotit události, které změní historii 21. století.

„Adrenalin je mrcha.

***Když jsem byl šest měsíců
v Iráku a pak jsem ses
z té války vrátil zpátky
domů, tak všechno,
co jsem jenom chtěl,
po čem jsem toužil,
bylo se tam znovu vrátit.“***

A. K.

Mnohokrát byla opakována věta, která nám dnes zní už jako klišé. Onoho osudného úterý 11. září 2001 se svět změnil. Především se však změnila Amerika a Kratochvíl spolu se svými kolegy tyto změny dokumentuje. Nejdříve fotí situaci po kolapsu World Trade Center na Manhattanu. Má to vlastně skoro za rohem. Sám bydlí na 37. ulici.

Zahájením operace Trvalá svoboda a bombardováním pozic Tálibánu 7. října 2001 začala válka v Afghánistánu. Ta se stala první akcí Spojených států amerických v deklarované válce proti terorismu. Dne 20. března 2003 pak americké invazní síly zahajují válku v Iráku. Obě tyto války spadají do období začátků agentury VII a Kratochvíl a jeho kolegové se od začátku snaží co nejpravdivěji zachytit historické události těchto let.

Nejlepší fotografie z 11. září a války v Afghánistánu a Iráku jsou zachyceny v knize agentury VII s lakonickým názvem WAR. Ta vyšla v roce 2004 a obsahuje 223 fotografií, na nichž se kromě Kratochvíla podíleli Christopher Anderson, Alexandra Boulat, Lauren Greenfield, Ron Haviv, Gary Knight, Christopher Morris, James Nachtwey a John Stanmeyer. Fotografie doplňují tři eseje významných novinářů (Peter Maass, Remy Ourdan a David Rieff), jež rozebírají tři velké krize začátku jednadvacátého století ze sociálního, politického a vojenského hlediska a osvětlují sílu válečných obrazů.

Kratochvílovy fotografie z událostí 11. září i z války v Iráku přitom zachycují spíše emoce, než že by srozumitelně a přímočaře popisovaly situaci. Cítíme z nich strach, smutek, zmatek.

Kromě dokumentování americké zkušenosti z 11. září a honu na Usámu bin Ládina v Afghánistánu, kniha přináší pohled na letecké útoky a okupaci Iráku. Fotografové agentury VII v knize WAR zachytili nejkritičtější okamžiky americké historie na počátku dvacátého prvního století. Ale také neuvěřitelně intimní portrét americké za-

hraniční politiky. Kratochvíl však nezachycuje okamžiky z bojů, ale dopady války na civilní obyvatelstvo.

Kratochvíl prožil ve válce v Iráku skoro půl roku. a to nikoliv pod ochranou amerických nebo spojeneckých jednotek, ale zcela na vlastní pěst. Sám si musel shánět pitnou vodu, potravu i benzín do auta. On a ještě několik málo fotografů se dostávali do nebezpečné situace, když fotografovali na hranici mezi spojenci a Iráčany. Stříleli na ně z obou stran fronty.

Ještě před vypuknutím války fotografuje Kratochvíl v Kuvajtu. Dokumentuje zde americké vojenské základny a moderní podobu žoldnéřství pro časopis *Fortune* a Agenturu VII. Když ale vidí, že válka už je neodvratná, začne se na ni připravovat. Časopis *Fortune* trvá na tom, že musí posílat snímky digitálně přes satelit. Je to poprvé, kdy bere do ruky digitální foťák. Sežene si asistenta, švýcarského studenta fotografie, odborníka na přenos digitálních dat, který mu bude pomáhat editovat a odesílat snímky. „Časopis *Time* mi ho pak chtěl ukrást a odvést ho do Bagdádu Jimimu (Jamesi Nachtweyovi), protože ten měl s přenosem hrozný problémy,“ vzpomíná Kratochvíl ¹²⁰.

Tři dny před vypuknutím války je Kratochvíl ještě s několika dalšími novináři schovaný blízko hranice s Irákem. Dostane se tam přes bažiny s francouzskou televizí, která to tam už zná. Je s ním také fotograf Paolo Pellegrin

„Když jsem se z médií dozvěděl, že padlo poslední ultimátum a že válka z největší pravděpodobnosti propukne, přesunul jsem se do demilitarizované zóny. Nakoupil jsem zásoby vody, náhradní součástky k autu, kanystry s benzinem. Musel jsem se dobře připravit, protože jsem tam jel na vlastní riziko. Nechtěl jsem být součástí skupiny reportérů ochraňované armádními jednotkami,“ vypráví Kratochvíl ¹²¹.

Kratochvíl v Iráku opráší svoji schopnost přežít. Zase jednou se mu hodí zkušenosti z Cizinecké legie. Hledá jídlo na smetišti, kam je odhazují spojenci. „Většinou se zbavovali konzerv s nudlemi na másle. z nějakýho důvodu jim nechutnaly. Byl jsem špinavej, špína se na mně dala lámat, ale neřešil jsem to: jiný kluci snili o sprše v Kuvajtu, kde by se dali na dva dny dohromady. Nakonec jsme byli tak unavený, že jsme jeli na čistej adrenalin,“ vypráví ¹²².

Kratochvíl zachytí boj o Basru, fotografuje uprchlíky. Pracuje na frontě i v týlu. Využívá své nezávislosti, toho, že nemusí být jen tam, kde mu to armáda umožní. Jako jeden z prvních také vstoupil do dobyté Basry. a v Iráku také nad šálkem čaje oslaví své 56. narozeniny. Mimochodem popřát mu do čajovny přijde další z válečných fotografů Jan Šibík.

120 VITVAR, Jan H. Pro obě strany jsem byl psancem. *Mladá fronta DNES*, 1. 9. 2003, str. 05. ISSN 1210-1168

121 VÁŇOVÁ, Magdalena. i ve vypjatých válečných okamžicích jsem své fotografie promýšlel. *Hospodářské noviny*, 31. 7. 2003, str. 10. ISSN 1213-7693

122 VOLF, Petr. Osudové náhody. *Reflex*, 9. 10. 2003, str. 20. ISSN 0862-6634

„Byl to zvláštní konflikt už tím, že se odehrával v poušti. Navíc jsem neměl žádné zázemí. v ostatních válkách jsem buď žil s bojovníky, nebo s lidmi na druhé straně. Tady poprvé se ke mně chovala nepřátelsky jak armáda, tak domorodci. Byla to velmi stresová situace. Nechtěl jsem být součástí armádních jednotek, zároveň však po mém autě stříleli Iráčané. a navíc mě sužovaly drsné pouštní podmínky. Prožil jsem tam opravdu maximálně vypjaté chvíle,“ přiznává Kratochvíl ¹²³.

Mnohokrát téměř přijde o život. „Měl jsem tehdy všechno špinavý - až na černý triko a kalhoty. Tak jdu a najednou vedle mě přibrzdí obrněnej transportér. Otevřel se poklop, vykouk Angličan s obličejem černým od střelného prachu a říká: Hele, běž se převlíct. Mámlem jsem tě odbouchl, už jsem měl prst na spoušti, ale něco mi řeklo, abych ještě počkal. Vypadáš přesně jako fedaínové, sebevražedný atentátníci,“ vypráví o jedné z těchto situací ¹²⁴.

Kratochvílova fotografická esej z Iráku je však trochu jiná, než ostatní válečné reportáže. Zaměřuje se více na oběti války, než na bojující. „Mnoho lidí vnímá válku jako místo, kde se střílí a zabíjí. v tom je také její atraktivita, zvláště pro ty, kdo se na ni dívají z dálky. Ale její součástí jsou i dopady na konkrétního člověka. a ty už nikoho příliš nezajímají. Osleplí, popálení, zmrzačení lidé, o těch dnes v Americe nechce nikdo moc vědět. Když zemřete, udělají z vás hrdinu, přeživší představují problém,“ vysvětluje to Kratochvíl ¹²⁵.

Kratochvíl se nepovažuje za válečného fotografa. Svoji metodu práce ve válce popisuje v rozhovoru s Davidem Hanykýřem: „Fotografoval jsem mnoho válek a zajímali mě vždy oběti, ne jak po sobě vojáci střílí. Jsem protiválečný fotograf. Bývám spíš na okraji těchto válek a nikam nespěchám. Mohu své fotografie publikovat třeba za 10 let“ ¹²⁶

Kratochvíl ze svých fotografií z Iráku sestaví několik výstav doma i v zahraničí. Řada fotografií se pak objeví v několika publikacích včetně asi nejprestižnější fotografické knihy s názvem WAR. Kniha War obdržela řadu ocenění, mj. cenu Picture of the Year za nejlepší fotografickou publikaci, cenu AIGA 50 Books/50 Covers Selected Book, cenu Photo District News (Best Book Selection) a cenu Independent Publisher Awards za nejlepší současný počin. Je nepochybné, že tato kniha je jedním z nejpřesvědčivějších svědectví, které bude jednou historie o těchto událostech mít.

123 VOLF, Petr. Osudové náhody. *Reflex*, 9. 10. 2003, str. 20. ISSN 0862-6634

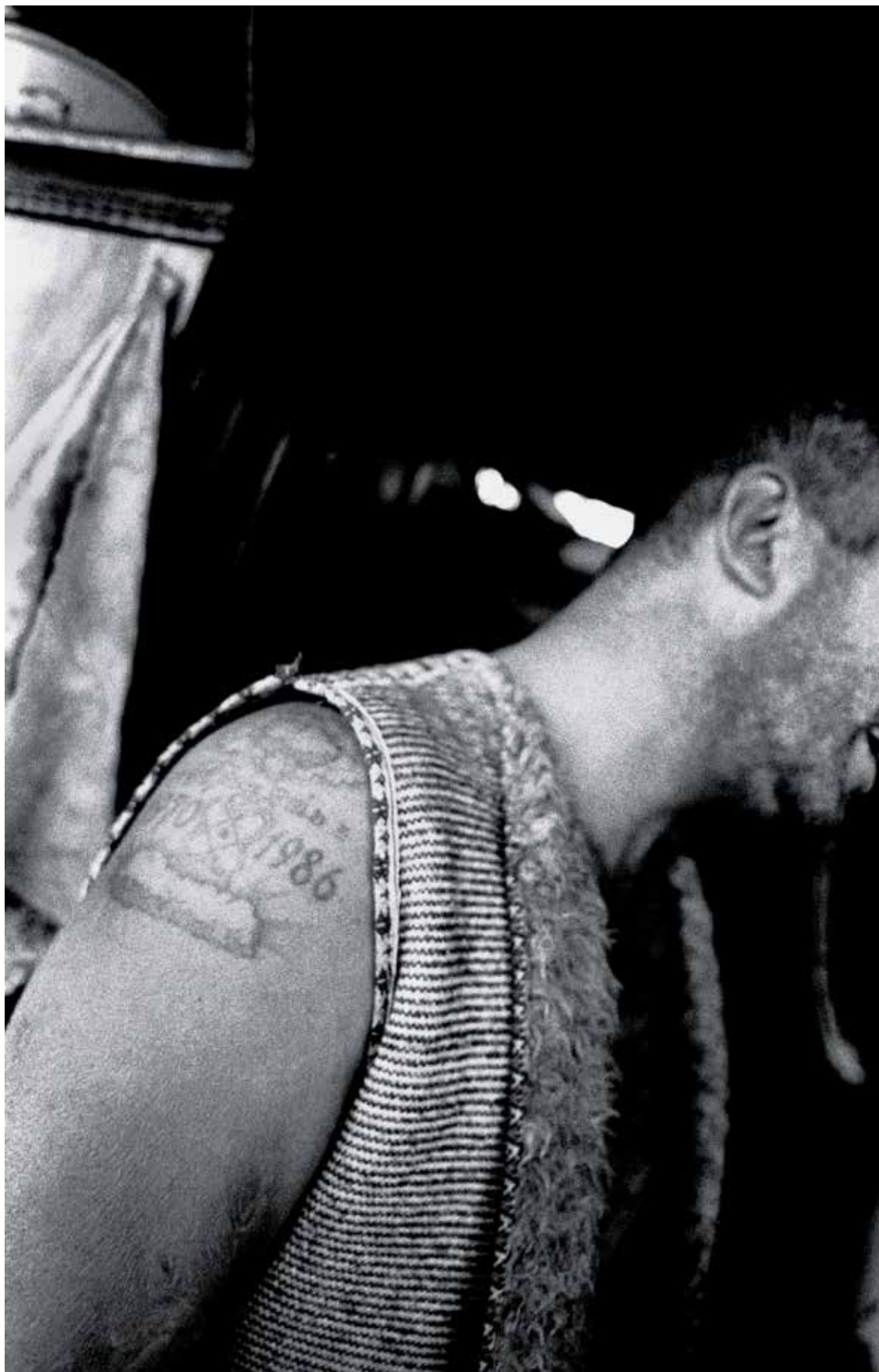
124 DEMEL, Dalibor. Po Zambezi s Antonínem Kratochvílem. *Lidé a země*, 5. 6. 2013, str. 80. ISSN

125 BUBENÍČEK, Petr. Na cestě k fotografické svobodě. *DIGIfoto*, Computer Press, 16. 5. 2006, roč. 2006, č. 5, s. 40. ISSN 1214-1887

126 HANYKÝŘ, David: *Antonín Kratochvíl*. Praha, 2001. Magisterská diplomová práce. Filmová a televizní fakulta akademie múzických umění v Praze (FAMU)

18/ ČERNOBYL

Antonín Kratochvíl se poprvé dostal do Černobylu v roce 1996. Tehdy si svět připomínal 10 let od katastrofy a média byla hladová po obrázcích. Byl to také rok, kdy se Mezinárodní agentuře pro atomovou energii (IAEA) a jaderné lobby podařil husarský kousek na poli s manipulací veřejného mínění. v oficiální zprávě, která tehdy byla vydána k výročí havárie v Černobylu, se silně podhodnocují nebo rovnou popírají dopady radiace na lidské zdraví. Veřejnost uvěřila, že Černobyl měl na svědomí pouze 32 obětí. Vše ostatní (až na pár stovek rakovin štítné žlázy) je prý zanadbatelné a kdo říká něco jiného, straší lidi. Pozitivní obraz jaderné energie v očích veřejnosti byl zachráněn.

Do toho přijíždí Kratochvíl a už cestou v autě k Černobylu si všímá, že jeho „stalker“ má podivné tiky ve tváři. Fotí pak operátory na velině bloku číslo 3, který v té době ještě běží. Jede se podívat také na Razsochu (pohřebiště kontaminovaných vozidel a vrtulníků) a do města Slavutič. Tam fotí ozářenou dívku s rakovinou. Jeho fotky jsou však zcela jiné, než fotky ostatních jeho kolegů, kteří v Černobylu fotí.

Přestože Kratochvíla vnímáme jako dokumentaristu, jeho samotného vlastně nezajímá pouze popisovat a dokumentovat Černobyl. Anebo ho to možná zajímá, ale uvědomuje si, že fenomén tragédie Černobylu je natolik složitý, že ho běžnými způsoby zachytit nelze. Fotografuje proto spíše vlastní pocit, emoci, kterou na místě cítí ¹²⁷.

Měl jsem to štěstí, že jsem byl s Kratochvílem v Černobylu už čtyřikrát a viděl jsem ho tam při práci den co den dohromady víc než jeden celý měsíc. Poprvé to bylo v roce 2005. Pamatuji si, jak mě jeho způsob fotografování tehdy ohromil a překvapil.

Předně, Kratochvíl při fotografování nikdy nikam nepospíchá! Důležitější, než množství „uložených“ snímků je pro něj vždy to, aby on sám byl v pohodě. To znamená především dobře vyspaný, odpočatý a najezený. Jinými slovy, aby byl v psychickém stavu, kdy je schopen zachytit emoci, kterou hledá. Dobře ví, že snímek nikam neuteče. Naopak,

„Nemůžeš jen tak přijít na místo a rozhlížet se, co vyfotiš. Pokud tě zaměstnává jen to, co budeš fotit, unikne ti podstata. Musíš být otevřený a hledat pocit, emoci toho místa. Každá situace je odlišná a tak musíš být naladěný k tomu postihnout změnu. Cokoliv tam je, zkus to vidět takové, jaké to je.“

A. K.

když on sám bude správně naladěný a připravený, situace se sama vyvine tak, že fotografie přijde za ním a najde si ho.

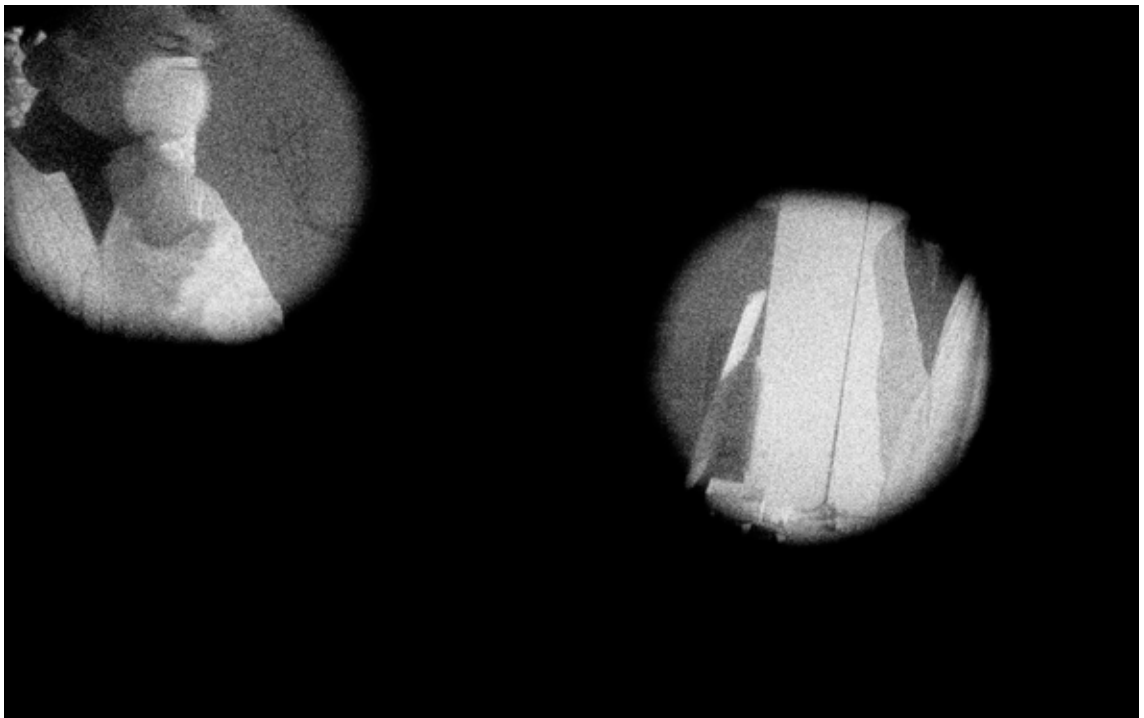
Kratochvíl při práci nikdy nepije a cigarety přestal kouřit už dávno (občas si ve společnosti zapálí doutník). Jediné, na co úzkostlivě dbá, je dostatek pitné vody, kterou si vždy vozí v lahvi sebou.

K místu, kde chce fotografovat, se přibližuje velice pomalu a váhavě. Připomíná dravou šelmu, která se opatrně přibližuje ke své kořisti. Ve chvíli, kdy jeho zjitřené smysly vyhodnotí situaci, promění se ve zvíře a „zaútočí“ tak rychle, jako když uhodí blesk. Okamžitě ale zase zpomalí, takže většina účastníků scény vůbec nepostřehne, že se něco stalo.

Je až neuvěřitelné, jak umí být zkoncentrovaný. Tam, kde ostatní vidí jen banální realitu, on cítí a vidí, co je za ní. Umí si všimnout detailu, který jiní nepostřehnou.

Lidi Antonín fotografuje většinou velice zblízka. Jde s fotoparátem tak blízko před jejich obličej, že by to nikomu z nás neprošlo. Pravděpodobně bychom riskovali přinejlepším konflikt, v horším případě rvačku. Přesto jsem ještě neviděl, že by se někdy někdo na Kratochvíla vážně zlobil. Je to tím, že umí správně odhadnout situaci. Většinou to vypadá tak, že jsou lidé jeho osobností spíše fascinováni. Jakoby v té chvíli cítili, že se tu „tvoří dílo“ a oni se nějakou šťastnou náhodou stali jeho součástí. Jakoby cítili, že Kratochvíl s nimi tančí nějaký kosmický tanec. Někdy se dokonce stává, že ho úplně „přestanou vidět“. Doslova se přes něj dívají jako přes sklo. Jindy zase připomínají králíčka hypnotizovaného hroznýšem.

Mohlo by ze strany Kratochvíla skutečně jít o nějakou formu vědomě používané hypnózy? Nevím. Pochybuji o tom. Fotografie však nepochybně je určitá forma magie. Už jen proto, že nevíme úplně přesně, čím dobrý snímek způsobit. Slovem magie zde samozřejmě nemyslím okultismus, ale snahu ovládat přírodní síly, kterým nerozumíme. Stejně tak by se dalo říci, že fotografie je jistá forma energie. Při fotografování dochází k jejímu sdělování. Jedno je možné sledováním Kratochvíla přece jen odpozorovat: Člověk musí být při fotografování v určité fyzické a duševní dispozici, aby byl schopen tuhle emoci (nebo chcete-li energii) zachytit a sdílet.

JAK FOTÍ ANTONÍN KRATOCHVÍL

Fotografie Antonína Kratochvíla z Černobylu a snímky Václava Vašků zachycující moment vzniku jednotlivých fotografií.

JAK FOTÍ ANTONÍN KRATOCHVÍL

Fotografie Antonína
Kratochvíla z Černobylu
a snímky Václava Vašků
zachycující moment
vzniku jednotlivých
fotografií.

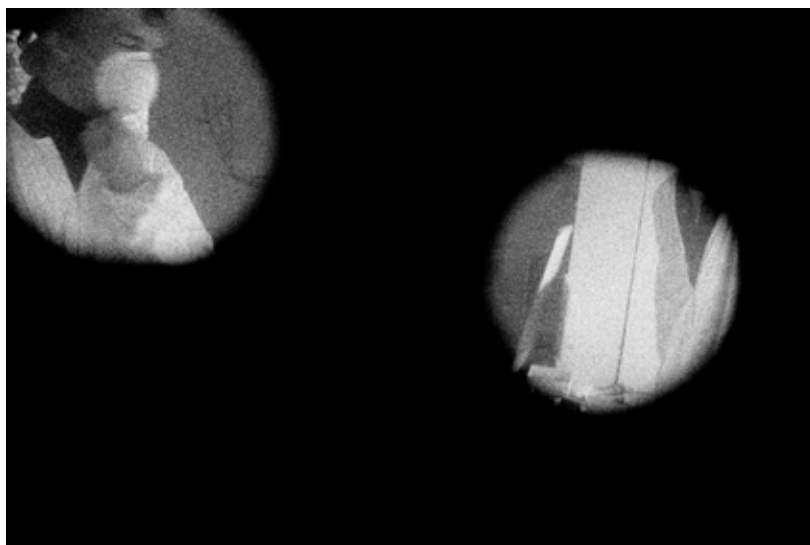
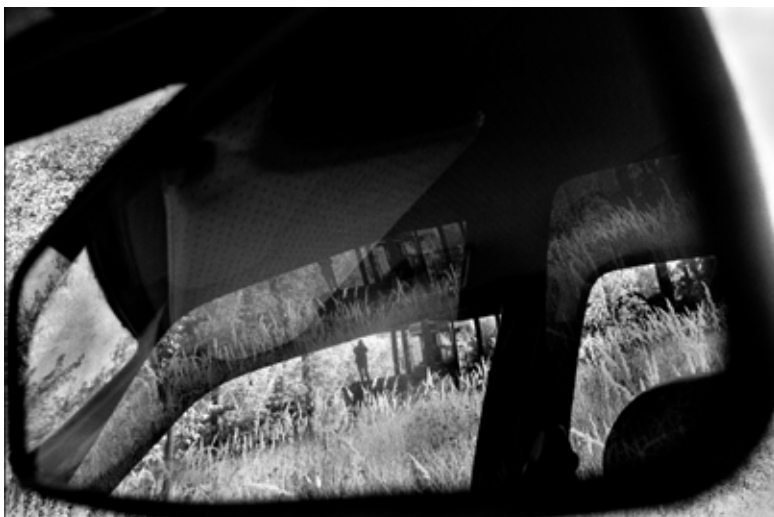
JAK FOTÍ ANTONÍN KRATOCHVÍL

Fotografie Antonína Kratochvíla z Černobylu a snímky Václava Vašků zachycující moment vzniku jednotlivých fotografií.

JAK FOTÍ ANTONÍN KRATOCHVÍL

Fotografie Antonína
Kratochvíla z Černobylu
a snímky Václava Vašků
zachycující moment
vzniku jednotlivých
fotografií.

19/ MOSCOW NIGHTS

„Ženy líbají ženy, muži líbají ženy, muži líbají muže; párty se právě rozjíždí. Je jedna v noci.“ Takto popisuje začátek jedné moskevské párty pro smetánku Michael Persson v úvodním eseji ke Kratochvílově knize *Moscow nights* ¹²⁸.

V roce 2006 dostal Kratochvíl zakázku nafotit pro americké vydání časopisu *Vanity Fair* atmosféru večírků v moskevských klubech pro boháče a současnou ruskou smetánku. Bylo to čtrnáct dní v Moskvě, vždy tři dny v týdnu – pátek, sobota, neděle. Antonín měl díky svému doporučení exkluzivní přístup do klubů, kam se normální smrtelník nedostane. Rusové se chtěli ve *Vanity Fair* předvést. To, co však Kratochvíl z Moskvy dovezl, bylo pro americkou redakci *Vanity Fair* tak drsné, že se toho zalekli a nikdy reportáž neotiskli.

Když Kratochvíl zjistil, že je fotky šokují, rozhodl se uspořádat výstavu a vydat knihu s názvem *Moscow nights*. Výstava měla pod názvem *Moskevské noci* premiéru v pražské galerii Mánes v roce 2010 ¹²⁹.

Zajímavé je, že žádný z počínů Antonína Kratochvíla v jeho staré vlasti neměl tolik negativních ohlasů, jak právě výstava *Moskevské noci*. Kritici Kratochvílovi vyčítali především to, že nevystavuje ucelený umělecký soubor, ale vlastně jen jednu fotografickou reportáž pro časopis. Vystavených snímků je prý příliš mnoho a ani technickou kvalitou nedosahují požadované umělecké úrovně. Nejkritičtější hlasy zazněly například od kritiků Josefa Chuchmy ¹³⁰ a Filipa Lába ¹³¹.

„Výsledkem jeho dvoutýdenního tahu noční Moskvou byla série fotografií ilustrujících

**„Chci připomenout
historii trvalého excesu,
sexu z pozice moci.
To je to, co mě zajímá!
Jak vzniká perverze
nadvlády.“** A. K.

128 KRATOCHVIL, Antonín: *Antonín Kratochvíl MOSCOW NIGHTS* [úvodní text Mike Persson]. Praha: Galerie Pecka, 2010. ISBN 978-80-904008-1-8

129 Moskevské noci, Galerie Mánes, Praha (1. až 30. 6. 2010)

130 CHUCHMA, Josef. Poněkud plané vzrušení Antonína Kratochvíla. *Mladá fronta DNES*, 10. 6. 2010, str. 10. ISSN 1210-1168

131 LÁB, Filip. Antonín Kratochvíl svůj fototah noční Moskvou neustál. *aktualne.cz*, 17. 6. 2010. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/antonin-kratochvil-svuj-fototah-nocni-moskvou-neustal/r~i:article:670888/?redirected=1472653764>

zmíněný článek v magazínu s příznačným názvem - Vanity Fair. Na čtyřech dvoustránkách se v mozaikovitě koláži objevilo 15 snímků, v Mánesu se nicméně představuje mnohem rozsáhlejší varianta série: máme možnost shlédnout okolo 70 velkoformátových fotografií,“ píše například Filip Láb a pokračuje: „Velkou slávu nenadělá ani instalace. Fotografie, které v časopise nebo v knížce vydané k výstavě působí po formální stránce solidně, jsou po nazvětšování na velké formáty poznamenány technickou nekvalitou. Velká zrnitost/ šum, posterizace, přepaly, lacině působící tisky, to vše celkovému dojmu z výstavy nepřidá. Prosvětlený prostor Mánesu, ve kterém je na snímky dobře vidět, tento dojem jen umocňuje.“¹³²

Kromě kritiky ale výstava vyvolala i obrovský zájem. Možná je to nespravedlivé, ale žádná z předchozích výstav Antonína Kratochvíla nevyvolala tolik mediálních ohlasů, jako právě Moskevské noci. o polonahých společnicích ruských boháčů a orgiích v ložnici na Stalinově jachtě chtěli reportovat všichni. a to navzdory skutečnosti, že například putovní výstava Persona pořádaná Leica Gallery Prague, měla mnohem větší návštěvnost diváků¹³³.

Kratochvíl jakoby se dotkl ožehavého tématu. Sám ale v Moskvě dělal jenom reportáž pro časopis. Knihu a výstavu se rozhodl udělat, až když reportáž neotiskli: „Nikdy nezačínám projekt s tím, že to bude kniha. Před čtyřmi lety šlo o zakázku pro americké vydání Vanity Fair. Čtrnáct dní v Moskvě, kolotoč běžel tři dny v týdnu - myslím, že čtvrtky, pátky a soboty. Nefotil jsem jenom pozlátko, ale taky chodby, schodiště, všechnu tu ubohost okolo. Výsledku se zalekli. Reportáž zveřejnila britská verze Vanity Fair, Amerika je v těchto věcech svázaná. Když jsem zjistil, že je fotky šokují a nebudou je publikovat, rozhodl jsem se pro knihu. Ať se může každý podívat a udělat si svůj závěr, říká Kratochvíl¹³⁴.

Téma Moscow Nights jakoby svým způsobem navazovalo na témata, která Kratochvíl ve východní Evropě fotografoval v 80. letech. Tehdy to byl marasmus rozpadajícího se ruského impéria, dneska jsou to dojezdy a procitnutí do dravého kapitalismu. Dojezdy jako na drogách. Ne náhodou hrají drogy na večírcích zachycených v esejí Moscow nights důležitou roli. Ne náhodou jsou si ta dvě slova tak podobná. Dříve vládla partaj, dnes vládne párty...

Dokládá to například osobní Stalinova jachta, parník Maxim Gorkij postavený výhradně pro jeho potřebu. Děti současných prominentů si jí najímají za 70 000 dolarů

132 LÁB, Filip. Antonín Kratochvíl svůj fototah noční Moskvou neustál. *aktualne.cz*, 17. 6. 2010. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/antonin-kratochvil-svuj-fototah-nocni-moskvou-neustal/r~i:article:670888/?redirected=1472653764>

133 Persona, Leica Gallery Prague, pojízdná výstava ve vlaku od 4. května do 30. listopadu 2006 navštívila tato města: Praha, Hradec Králové, Olomouc, Brno, Jihlava, Žďár nad Sázavou, Nové Město, Karlovy Vary, Lovosice, Ostrava, Uherské Hradiště (výstava trvala 92 dní a přišlo se na ni podívat 45 540 návštěvníků, byla to druhá nejnavštěvovanější výstava v ČR za rok 2006).

134 MOUCHA, Josef. Apokalypsa podle Antonína Kratochvíla. *DIGIfoto*, 29. 6. 2010 (06/2010), str. 92. ISSN 1214-1887

na noc a ve Stalinově kajutě pak pořádají orgie. Samozřejmě náležitě posílnění vodkou, kokainem a extází.

Jak říká Persson, dnešní párty pro elitu ale nepředstavuje žádnou ideologii, nýbrž výlučnou dekadenci. Ohlašuje návrat do doby, než Partaj zahubila zábavu. Jen místo někdejších španělských mušek a rakouských skladatelů jsou dnes k dispozici „vitamíny“ z Amsterdamu a dýdžejové z Anglie ¹³⁵.

„Chci připomenout historii trvalého excesu, sexu z pozice moci. To je to, co mě zajímá! Jak vzniká perverze nadvlády. Ale v totálním rozměru, včetně Rasputina a Kateřiny Veliké,“ říká Kratochvíl v rozhovoru Josefa Mouchy ¹³⁶.

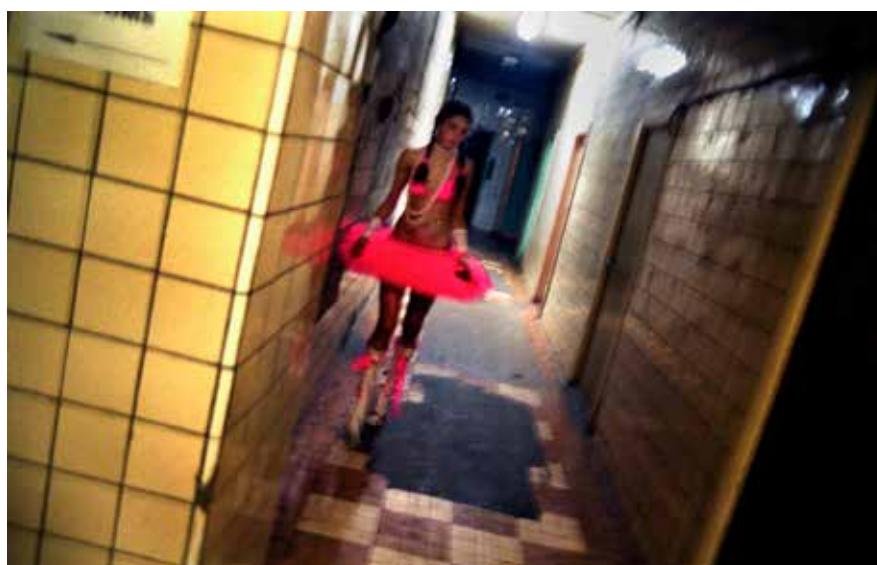
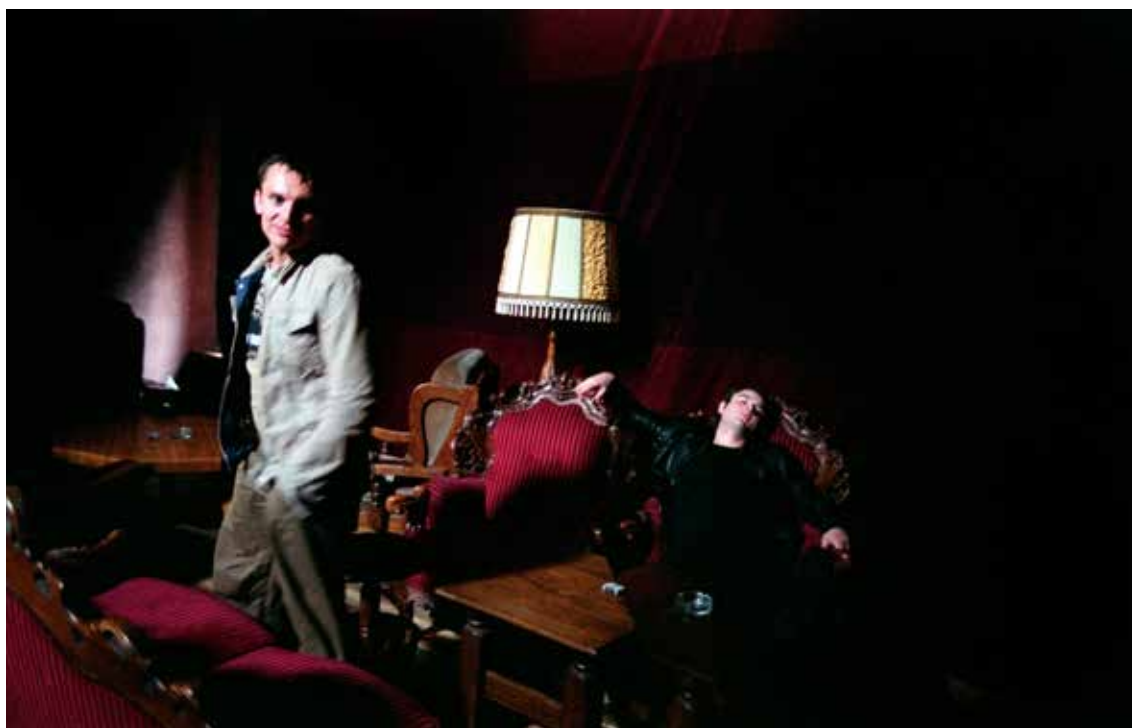
Pro Kratochvíla je Rusko fascinující. Když stojí ve Stalinově ložnici a fotografuje orgie v jeho posteli, kde se peleší zfetovaná moskevská mládež, cítí určité zadostiučinění. Stalin by se asi obracel v hrobě. Možná. Ale možná by se spíš přidal, protože sám byl zvíře. „Krmili nás přece propagandou, všemi těmi věcmi, které si připravili, aniž bychom tam mohli jet a vidět to. Rusko představovalo tajemství a já chtěl do něj nahlédnout. Otevírám dveře, za které se každý nedostane. a to má svou cenu. Je to jiné než hlad v Africe, o kterém už každý ví,“ tvrdí Kratochvíl ¹³⁷.

135 KRATOCHVIL, Antonín: *Antonín Kratochvíl MOSCOW NIGHTS* [úvodní text Mike Persson]. Praha: Galerie Pecka, 2010. ISBN 978-80-904008-1-8

136 MOUCHA, Josef. Apokalypsa podle Antonína Kratochvíla. *DIGIfoto*, 29. 6. 2010 (06/2010), str. 92. ISSN 1214-1887

137 Tamtéž.

20/ ABÚ GHRAJB

Během výtvarného sympozia v Mikulově v létě 2006 vytvořil Antonín Kratochvíl sérii inscenovaných fotografií s názvem *Homage to Abu Ghraib*.

Se skupinou dobrovolníků nafotil v prostorách Mikulovského zámku fotografie, které připomínaly týrání a ponižování vězňů v irácké věznici Abú Ghrajb, jichž se dopouštěli američtí a britští vojáci.

Jde o soubor 10 digitálních fotografií, přičemž 7 z nich má rozměry 111 x 75 cm, 3 další pak rozměry 50 x 75 cm. Fotografie vznikly v období od 15. 7. – 12. 8. 2006.

Kratochvíl byl pozván na Mikulovské výtvarné sympozium, aby vytvořil dílo, které obohatí místní sbírku moderního umění. Nápad vznikl, když si Antonín při cestě z New Yorku do Prahy přečetl v *New York Times*, že podle průzkumů 80 procent Američanů nikdy o Abú Ghrajb neslyšelo. Jakkoliv tento případ nelidského ponižování vězňů vyvolal skandál po celém světě, Amerika jako by si zakrývala oči a zacpávala uši.

O tom, co se v Abú Ghraib přesně dělo, existují jenom neúplné zprávy. Víme jen, že v této státní irácké věznici počínaje rokem 2004 docházelo k porušování lidských práv formou fyzického, psychického a sexuálního zneužívání vězňů. To zahrnovalo případy mučení, znásilňování, sodomie a zabití. Těchto aktů se dopouštěli příslušníci amerických vojenských jednotek. Skandál vypukl poté, co se fotografie, které si mučitelé pořizovali pro své vlastní potěšení, dostaly na veřejnost. Kratochvíla inspiroval kolumbijský malíř Fernando Botero, který v letech 2004 a 2005 inspirován těmito fotografiemi namaloval sérii obrazů zobrazujících mučení a ponižování vězňů v Abú Ghrajb.

„Chtěl jsem stvořit něco jako malíř Fernando Botero, který groteskně zachycuje obézní lidi a podobným způsobem namaloval i výjevy z Abu Ghraib. Vojáky jsem tam nechtěl cpát, aby to nebylo přeinscenované.“ vysvětluje Kratochvíl ¹³⁸.

Požadavky na pořadatele v Mikulově zněly kuriózně: tři nazí kluci vypadající jako Iráčané, dobrman, vlčák a kýbl mazlavého bahna...

***„Chtěl jsem stvořit něco
jako malíř Fernando
Botero, který groteskně
zachycuje obézní lidi
a podobným způsobem
namaloval i výjevy
z Abu Ghraib“***

A. K.

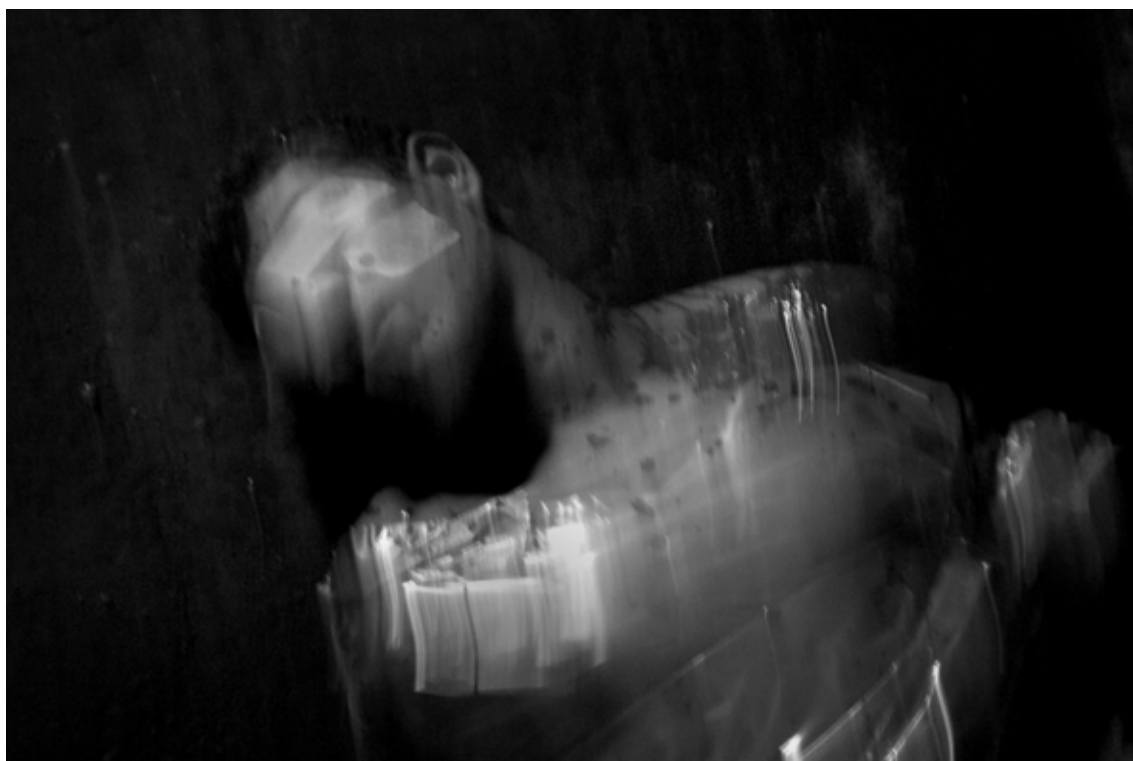
„Chtěl jsem se držet reality, jak jsem ji viděl na obrázcích. Mikulovští psi jsou strašně hodní. Ten dodaný vlčák vůbec nechtěl být zuřivý, nechtěl kousat. A to tady ještě podobní hafani nedávno chytali narušitele nedaleké hranice do Rakouska.“¹³⁹

Kratochvílovy fotografie z Mikulova byly zveřejněny na webu agentury VII a poté se začaly šířit virálním způsobem. Nikdy však nebyly publikovány běžnými médii. Klasická média byla pryč v rozpacích, když jim snímky byly nabídnuty.

Pokud je známo, i reakce blozích byly většinou negativní (zejména pravicoví blogeři se do Kratochvíla pustili). Kratochvíl sám ale považuje tyto fotografie za důležité a závažné. Jak sám říká, chtěl jimi lidi pobouřit a vyburcovat. Sám se přitom posunul dál. Odsudky a neporozumění jsou pro něj jen důkazem, že jeho dílo je platné.

„Nešlo přece jen o to, zachytit sadistickou skutečnost. Mé fotky mohou mnohým asociovat i zvrácenosti stalinistických a komunistických lágrů. Jsou něco jako paměť mého otce,“ říká Kratochvíl¹⁴⁰.

V roce 2009 si Amerika připomněla 50. výročí prvního vydání knihy Roberta Franka Američané. Robert Frank se vypravil na svou cestu napříč Amerikou v roce 1955. Během své cesty nafotil 767 filmů a pořídil přes 27 000 záběrů. z nich posléze vybral 83 fotografií do knihy, která podle některých kritiků změnila pohled na fotografii.

139 MAREČEK, Luboš. Fotografie byste si měli pamatovat. Mladá fronta DNES, mutace Brno a Jižní Morava, 12. 8. 2006, str. 05. ISSN 1210-1168

140 MAREČEK, Luboš. Fotografie byste si měli pamatovat. Mladá fronta DNES, mutace Brno a Jižní Morava, 12. 8. 2006, str. 05. ISSN 1210-1168.

21/ CESTA NAPŘÍČ AMERIKOU

Antonín Kratochvíl se vypravil na svou cestu napříč Amerikou ve stejný den jako Robert Frank, avšak o více než pět desetiletí později. Poselství, které přináší, je však stejně znepokojivé, jako to Frankovo.

„Najel jsem devět tisíc mil. Pořád v autě. Zapomněl jsem chodit, musel jsem se to znova učit,“ vypráví o cestě Kratochvíl ¹⁴¹.

Kratochvíl není sám. Cestuje v se svým přítelem a životopiscem Michaellem Perssonem, který je napůl Angličan, napůl Švéd. „Poznal jsem ho za války v Bosně, nějakou dobu žil i v Čechách. Je to výbornej kluk, jsme kamarádi a hodně o mně psal. Potřeboval jsem někoho, kdo by pomáhal s řízením, a já jsem se tenhle výlet, během nějž by si mohl psát svou vlastní věc, zalíbila. Měl s sebou Kerouacovo Na cestě a knížku si průběžně pročítal, byl do ní zažraněj, jako by ji četl poprvé. Jeho manželka ale trochu řvala, že je dlouho pryč, takže ho znervóznila a vrátil se z cesty o něco dříve, aby si to u ní úplně nepolepil...“ vypráví o něm Kratochvíl ¹⁴². Kratochvílovy fotografie z jeho dvouměsíční cesty po Americe působí smutně. Jakoby se s Amerikou loučil. Jakoby v ní už nenacházel nic, co je mu sympatické.

Fotografie z této cesty byly otištěny v časopise Dispatches in America. Jsou tu rozestřeny na prostoru celých osmdesáti stránek. Kratochvíl na cestě nafotil 12 tisíc fotografií. Bohužel mu pak někdo ukradne harddisk, takže mu zbyde necelých 400 snímků. Naštěstí jsou to ty nejlepší.

A jaká ta cesta byla: „Půjčili jsme si SUV Chevrolet. Jednou jsme málem spadli do rokle, bylo to o chlup, ale zažili jsme skvělou zábavu, když jsme se z toho hrozího průseru dostávali,“ vypráví Kratochvíl a popírá, že by to bylo pod vlivem alkoholu. „Zakecali jsme se. Nikdy jsem moc nechlastal, protože kdybych pil, byl bych ještě horší, než jsem. Když se trochu uvolním, všichni kolem si myslí, že jsem ožralej, ale já jsem jen pod svým vlivem, kapku nabitý energií, kterou pak zase předávám poctivě a nezištně dál.“ ¹⁴³

*„Najel jsem devět tisíc mil.
Pořád v autě. Zapomněl
jsem chodit, musel jsem
se to znova učit.“*

A. K.

¹⁴¹ VOLF, Petr. Neprůstřelný. Víkend HN, 28. 5. 2010, str. 10. ISSN: 1213-7693

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ VOLF, Petr. Neprůstřelný. Víkend HN, 28. 5. 2010, str. 10. ISSN: 1213-7693

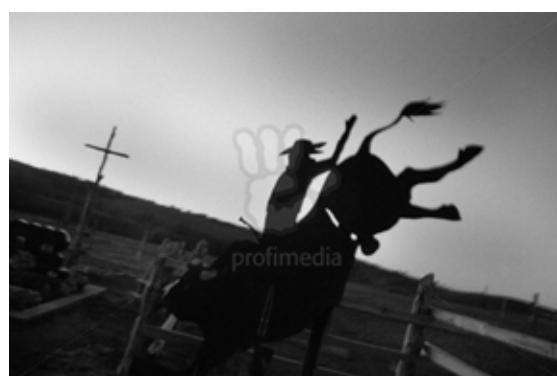

Robert Frank fotografoval Ameriku v době studené války. Byl cizinec, původem ze Švýcarska. Když policisté zastavovali na cestách jeho staré auto a viděli Franka ověšeného kamerami, mysleli si, že je špion. a on jím v jistém smyslu skutečně byl.

Stejně tak je cizincem i Kratochvíl. Svým hledáčkem si nemilosrdně prohlíží Ameriku jakoby uvažoval, zda je to stále ještě ta země, ve které chce i nadále žít. Amerika se v jeho očích po 11. září hodně změnila.

Emoce jako úzkost, paranoiu a xenofobii začal Kratochvíl v Americe fotit už dříve. Jsou to většinou fotografie z New Yorku zařazené do souboru Age of Terror. Na cestě napříč Amerikou však Antonín fotil zejména na venkově. George Bush mladší namalovaný kdesi jako kazatel s biblí v ruce, kovbojským klouboukem a americkou vlajkou na zádech, působí směšně. Je symbolem přepjatého patriotismu, kterému tady v Evropě nerozumíme a z něhož je nám smutno. Avšak osamělost a smutek jako základní emoce vyzařují i z ostatních fotografií. Často tam, kde bychom to nečekali.

Jezdec na stráni, pod nímž se vzpíná kůň, působí stejně osaměle a symbolicky. Jen málokomu se asi bude tento obraz Ameriky líbit. Někteří kritici v Americe označili fotografie jako „disturbing“. Stejně ale reagovali kritici na fotografie Roberta Franka na konci 50. let.

↑ Frank Lucas patří k největším gangsterům v celé americké historii. Proslul mj. tím, že rozbil monopol italské mafie a za války ve Vietnamu se stal šéfem podsvětí v newyorském Harlemu.

22/ AMERICKÝ GANGSTER

Antonín Kratochvíl často a rád fotografoval při natáčení filmů. Byla to příležitost setkat se s výjimečnými osobnostmi, které později zazářily na jeho fotografiích publikovaných například v knihách *Incognito* a *Persona/ Portraits*. Ať už to byli významní spisovatelé jako Paul Bowles, autor románu *The Sheltering Sky* (Pod ochranou nebe) zfilmovaný Bertoluccim nebo slavní

herci a herečky jako Liv Tylerová ve filmu *Svůdná krása*. Nejméně v jednom případě to však bylo obráceně. Kratochvílovy fotografie jako první ilustrovaly příběh, který pak hollywoodské filmaře inspiroval k natočení úspěšného filmu. Jinými slovy, Kratochvíl byl první, kdo portrétoval muže, jehož fascinující příběh nakonec přiměl Ridleyho Scotta natočit o něm oscarový film. Tím mužem byl Frank Lucas.

Frank Lucas patří k největším gangsterům v celé americké historii. Proslul mj. tím, že rozbil monopol italské mafie a za války ve Vietnamu se sám stal šéfem podsvětí v newyorském Harlemu. Jeho příběh je jedním z nejvíce fascinujících příběhů organizovaného zločinu vůbec.

„Ten chlap byl prostě génius. Pašoval heroin z Vietnamu a převážel ho v rakvích zabíjejících amerických vojáků. Letadla americké armády mu vozila ty rakve skoro až pod nos. V době své největší slávy vydělával až milion dolarů denně,“ vypráví o něm Kratochvíl¹⁴⁴.

Frank Lucas byl černé pleti. Narodil se v severní Karolině. Osudovým zlomem v jeho životě prý byla událost, k níž se připejtl ještě jako chlapec. Stal se svědkem toho, když členové Ku Klux klanu vnikli do jeho domu, jeho 12 letého bratrance přivázali ke sloupu, hlavní brokovnice mu vyrazili zuby a následně ustřelili hlavu. Lucas pak na radu matky utekl do New Yorku. V Harlemu vyhledal jednoho z největších mafiánů té doby Bumpyho Johnsona a nabídl mu své služby. Bumpy, sám černé pleti, šéfoval tehdy organizovanému zločinu v Harlemu a byl pod ochranou samotného Lucky Luciano. Chlapec se mu líbil a udělal si z něj osobního asistenta. Později ho učinil svým řidičem, osobním strážcem a výběřčím výpalného. Podle legendy ho zaučil v mafiánském řemesle, takže když starý pán v roce 1968 zemřel, Frank Lucas rychle zaujal jeho místo.

*„Nemůžete dobře
fotit narkomana,
když jste nebyl narkoman
a nemáte ponětí,
v čem a kam jede.“*

A. K.

V té době měla italská mafie téměř stoprocentní monopol na obchod s heroinem v USA. Již v 50. letech totiž Lucky Luciano navázal kontakty s korsickou mafí a vytvořil tzv. Francouzskou spojkou. S její pomocí se pašovalo opium z Turecka do Marseille, kde se v tajných laboratořích rafinovalo na čistý heroin. Ten byl po moři převážen do New Yorku a dalších amerických přístavů. Frank Lucas přemýšlel, jak by tento monopol rozbil. Odjel proto do Bangkoku a navázal kontakty s místními farmáři, kteří pěstovali opium. V Thajsku při tom narazil na americké vojáky, kteří bojovali v sousedním Vietnamu. V jednom z nich poznal seržanta Leslieho Atkinsona, který měl za ženu jeho sestřenicí. S jeho pomocí rozjel byznys, který v historii obchodu s drogami nemá obdobu. Téměř stoprocentně čistý heroin ukrývali ve speciálních rakvích s dvojítm dnem a posílali vojenskými speciály na vojenskou základnu Forth Bragg v Severní Karolině, na letiště Norfolk ve Virginii či přímo do New Jersey. Zakrátko se v ulicích New Yorku prodával téměř farmaceuticky čistý heroin s novým názvem „Magic Blue“, který si Lucas vymyslel jako svoji vlastní obchodní značku.

„Byla to šílená doba. V Thajsku a Vietnamu bylo drog tolik, že skoro polovina amerických vojáků, kteří se vraceli z Vietnamu živí, měla návyk na jehlu. Byli závislí na heroinu. No a ti mrtví jim přiváželi zpátky do vlasti čistéj heroin ve svých rakvích,“ vysvětluje Kratochvíl¹⁴⁵.

Frank Lucas přitom nenaboural pouze byznys italských mafiánských rodin, ale řádně zamotal hlavu i newyorské protidrogové policii. Zkorumpovaní detektivové totiž často parazitovali na obchodu s drogami tím, že zabavovali větší zásilky heroinu, v policejních laboratořích jej míchali s neškodnými příměsi a dále přeprodávali. Na trhu se tak objevoval pouze několikaprocentní heroin. Lucasův téměř stoprocentní „Blue Magic“ vyřadil všechny ostatní dealery ze hry.

Při budování svého impéria se Frank Lucas spoléhal výhradně na svoji vlastní rodinu a příbuzenstvo. Podle dobových svědectví se choval jako gentleman a část peněz vydělaných prodejem drog vydával na pomoc nejchudším obyvatelům Harlemu. Stýkal se s politiky a významnými osobnostmi a každou neděli pravidelně chodil do kostela. Měl sedm dětí a žil s miss Portoriko Juliannou Farrait.

V roce 1971 prezident Nixon vyhlásil tzv. „war on drugs“ (válku drogám) a nechal zřídit speciální protidrogový oddíl, který měl polapit i tajemného dodavatele materiálu „Blue Magic“. Jedním ze šéfů tohoto oddělení byl jmenován neúplatný policista a právník Richie Roberts, kterému se o několik let později skutečně podařilo Franka Lucase dopadnout. Na Lucasových účtech v zahraničí bylo zabaveno přes 250 milionů dolarů. Frank Lucas byl obviněn ze spiknutí a dále výroby, prodeje a přechovávání drog a odsouzen na 70 let¹⁴⁶.

Při vyšetřování se však Frank Lucas rozhodl s detektivem Richie Robertsem spolupracovat a podal policii svědectví, která vedla k více než stovce usvědčení z drogových zločinů.

145 Osobní interview autora s Antonínem Kratochvílem [audio]. Praha, 30. 5. 2016.

146 Frank Lucas, in Wikipedia, [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Frank_Lucas

↑ Jako chlapec byl Lucas svědkem toho, když členové Ku Klux klanu vnikli do jeho domu, jeho 12 letého bratrance přivázali ke sloupu, hlavní brokovnice mu vyrazili zuby a následně ustřelili hlavu.

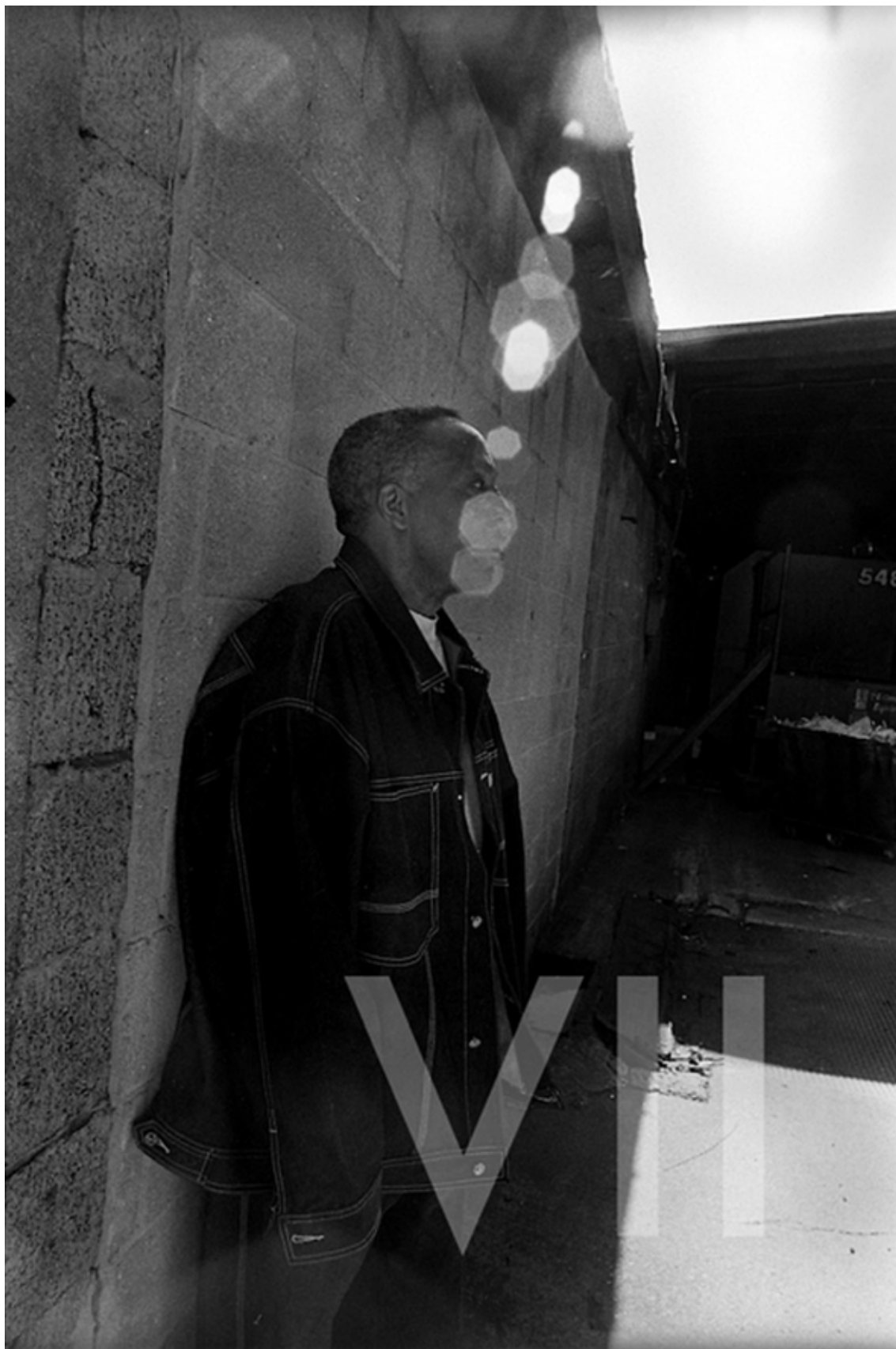
o atmosféře tehdejší doby vypovídá i fakt, že svědectví Franka Lucase vedly k zatčení a obvinění dvou třetin detektivů celé protidrogové brigády v New Yorku. Sám Richie Roberts nakonec od policie odešel a stal se obhájcem. Jeho prvním klientem se stal – Frank Lucas. Tomu byla nakonec odpuštěna většina trestu a v roce 1991 byl propuštěn na svobodu.

Antonín Kratochvíl se s Frankem Lucasem setkává v roce 2000, kdy jeho příběh ještě není příliš známý. „S Frankem Lucasem jsme se sešli v New Yorku na Manhattanu a vyrazili na šňůru po jeho oblíbených klubech a drahejších restauracích a hotelech. Ukazoval mi, kde bydlel a kam chodil na jídlo, když byl na vrcholu slávy. Pamatuju si, že jsme fotili například v hotelu Waldorf Astoria,“ vzpomíná na setkání Kratochvíl. „Byl to fajn chlap. Já se s ním tehdy sešel, protože můj kamarád Mark Jacobson o něm psal story pro New York Magazine. a Mark to pak prodal Hollywoodu jako námět na scénář. Takže ten slavný film vznikl díky našemu článku pro New York Magazine,“ vysvětluje Kratochvíl.

Tím slavným filmem je *American Gangster* (Americký Gangster) z roku 2007 v režii Ridleyho Scotta, kde roli Franka Lucase zahrál Denzel Washington a detektiva Richieho Russel Crowe. Film byl nominován na dva Oscary a dalších 8 cen v soutěžích Zlaté Globy a Bafta¹⁴⁷.

147

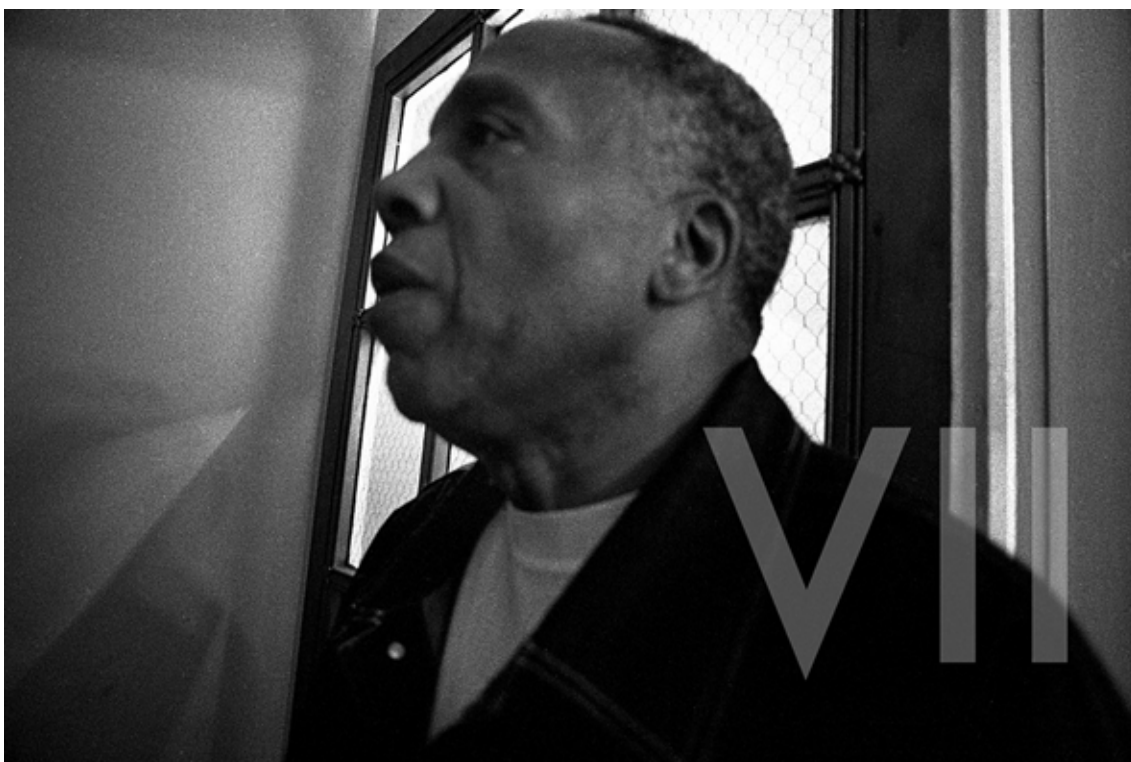
Film nakonec získal oscara za vedlejší ženskou roli a pět dalších cen (nejlepší herec, nejlepší režisér, nejlepší hudba, nejlepší scénář a nejlepší kamera) v dalších soutěžích.

↑ Lucas na radu matky utekl do New Yorku.
V Harlemu se stal pomocníkem mafiána Bumpyho
Johnsona. Ten ho zaučil v řemesle, takže když
starý pán zemřel, Lucas zaujal jeho místo.

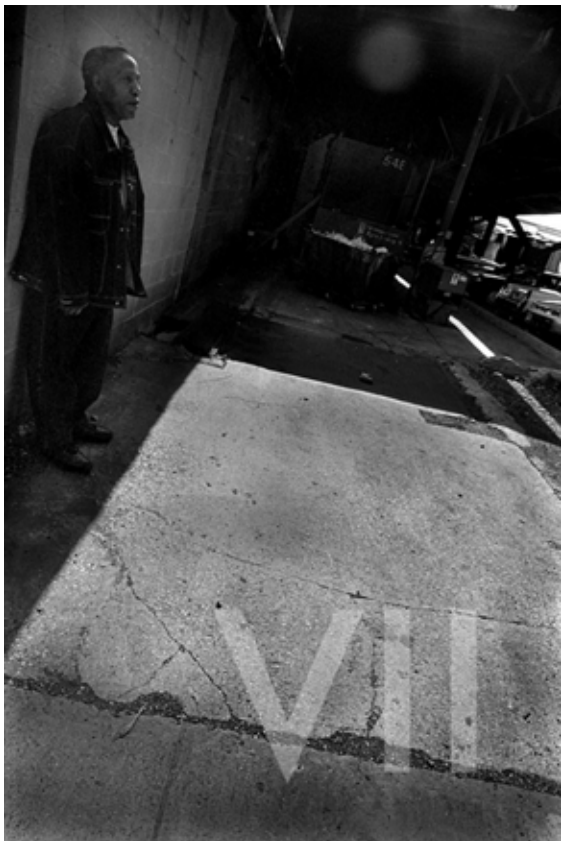

← Pašoval heroin z Vietnamu a převážel ho v rakvích zabitých amerických vojáků. Letadla americké armády dopravovala tyto rakve na vojenské základny a letiště poblíž New Yorku.

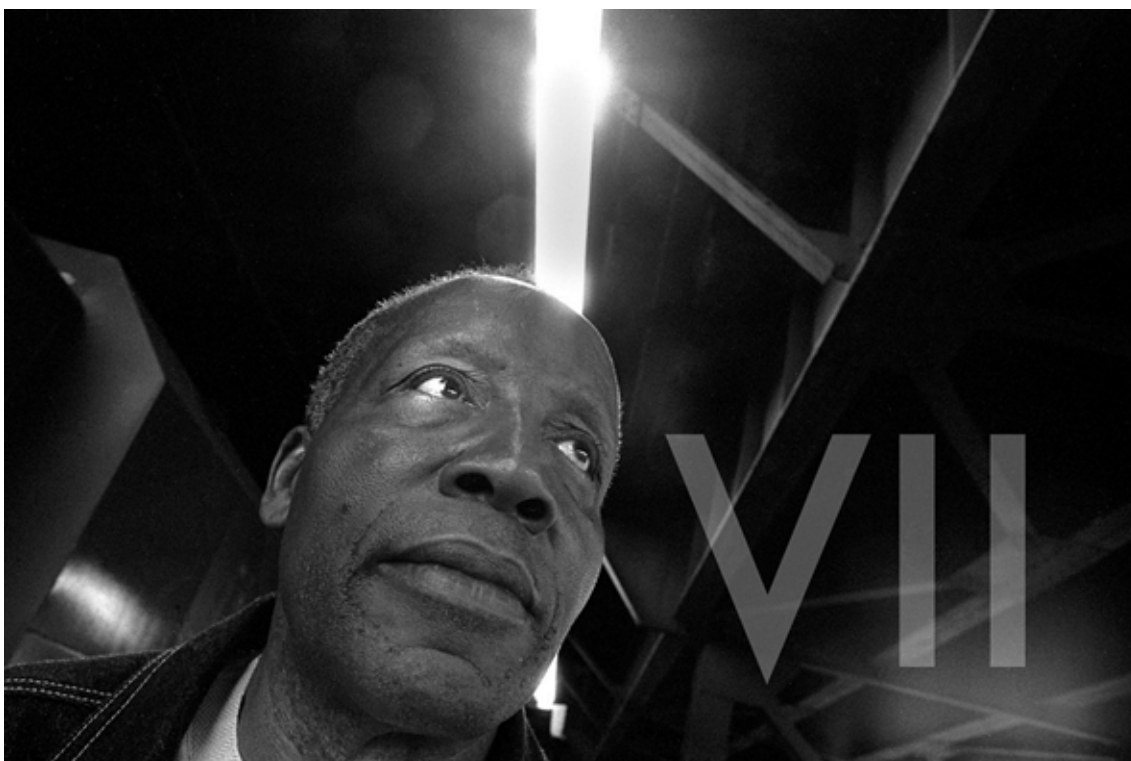

↑ V době své největší slávy Frank Lucas vydělával až milion dolarů denně. Traduje se, že z části těchto peněz podporoval nejchudší obyvatele Harlemu.

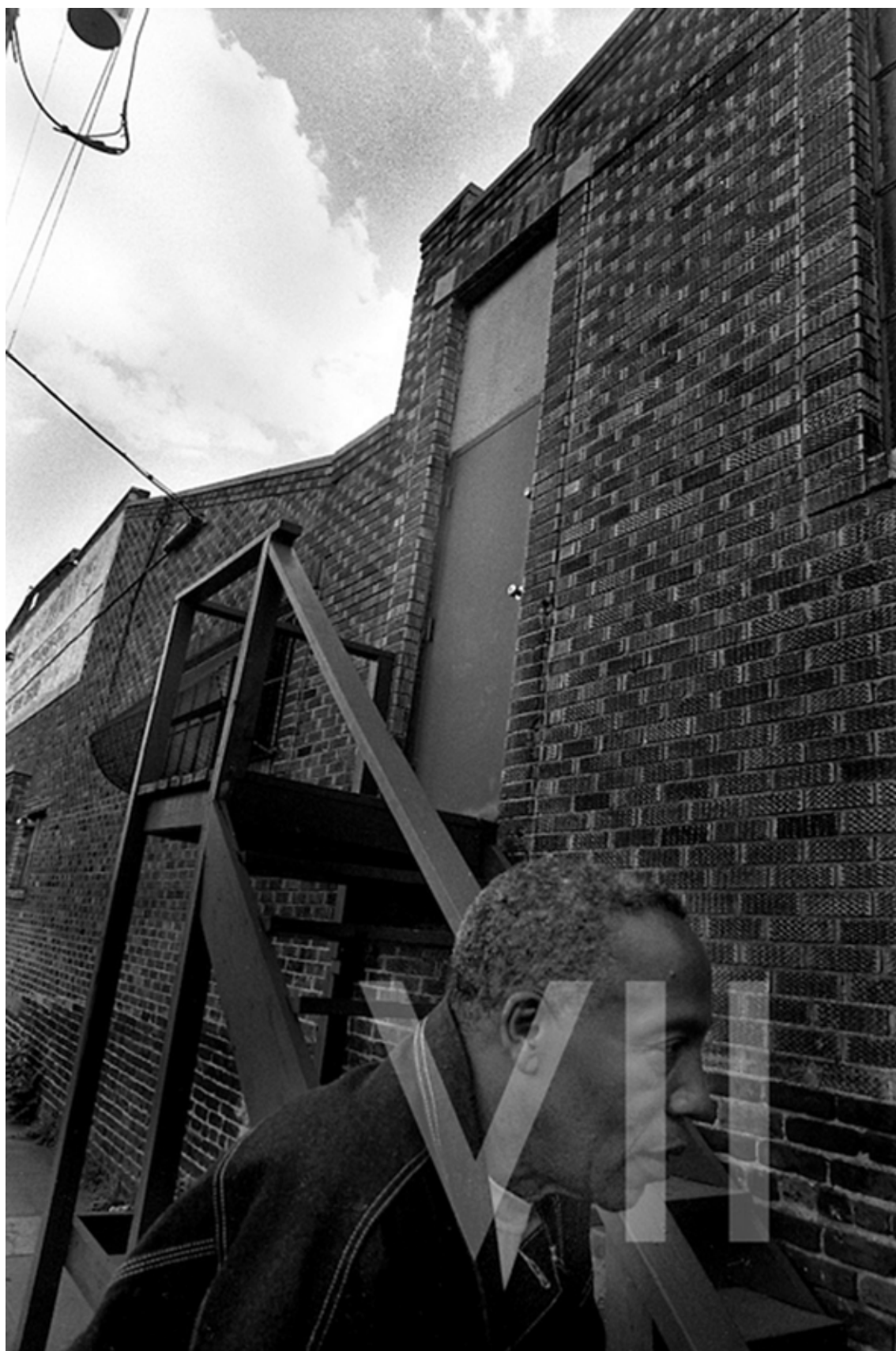

V roce 1975 se podařilo Franka Lucase dopadnout. Rozhodl se spolupracovat s policií a díky jeho svědectví byly zatčeny mj. i dvě třetiny všech policistů protidrogové brigády v New Yorku.

↑ Antonín Kratochvíl se s Frankem Lucasem setkal v roce 2000. Fotografoval jej na místech, kde bydlel a kam chodil, když byl na vrcholu slávy. Některé fotografie vznikly v hotelu Waldorf Astoria.

↑ Podle příběhu s Kratochvilovými fotografiemi, psaného původně pro New York Magazine, byl natočen oscarový film American Gangster s Denzelem Washingtonem v hlavní roli.

↑ Kratochvíl
na fotografii
z uvedení výstavy
Moscow Nights...

→ ...a na tiskové
konferenci k této
výstavě.

→ Fotograf na chalupě
se svým nejmladším
synem Gavinem.

23/ ZPÁTKY V PRAZE

Na podzim roku 2009 se Kratochvíl s celou rodinou stěhuje z New Yorku do Prahy. Fotografie z jeho poslední cesty napříč Amerikou tak mohou působit, jako jakési symbolické rozloučení.

V Čechách se ale hned pouští do práce. Dostává nabídku zahrát si jednu z rolí v celovečerním filmu Jana Hřebejka *Kawasakiho růže*.

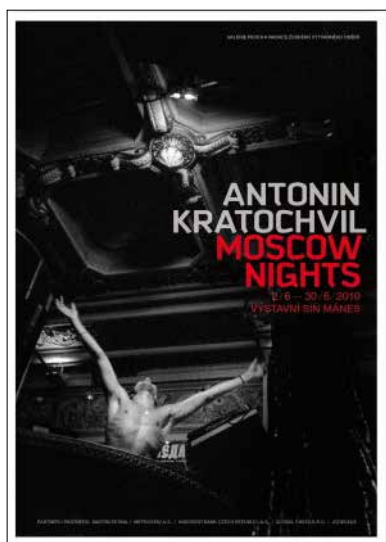
Navazuje také spolupráci s řadou luxusních magazínů (Belmondo, Kraus, Esprit, Proč NE?!, Bittone, Lidé a Země a mnoho dalších). Přijímá práci v reklamních kampaních, spolupracuje s Národním divadlem, fotografuje reklamní kampaň pro Komerční banku, kalendář pro Pilsner Urquelle. Za zmínku stojí i režírování reklamních spotů. Své nejzajímavější zakázkové práce zatím publikoval v magazínech Kraus a Belmondo (oba bohužel před několika lety zanikly). Kromě toho učí na škole Michael, pořádá workshopy a příležitostně také přednáší.

V této chvíli není jisté, zda se Kratochvíl zpátky do New Yorku ještě někdy vrátí. Nyní už sedmým rokem roky žije ve své původní vlasti a naprosto přirozeně pokračuje v práci, kterou dělal v Americe. Tak jako vždycky, i dnes foografuje reportáže, portréty i reklamu.

Bylo by značně obtížné v rozsahu této práce vyjmenovat všechny práce a Kratochvílovy aktivity z poslední doby. Důkazem je obsáhlý rejstřík jeho výstav za poslední roky zařazený v přílohách této práce. Zmiňme tu jen ty nejdůležitější. Z výstav je to především *Broken Dream/ Rozbitý sen* v Nejvyšším purkrabství Pražského hradu v roce 1997, *Mercy/ Beze slov* ve Veletržním paláci v roce 2000, *Antonín Kratochvíl – Retrospektiva* Domě umění města Brna v roce 2005, *Persona*, pojízdná výstava ve vlaku organizovaná Leica Gallery Prague (45 540 návštěvníků, druhá nejnavštěvovanější výstava v ČR za rok 2006), *Moskevské noci* v Galerii Mánes v roce 2010, *Černobyl & Workshops* v Galerii Mánes v roce 2010, *Domovina* v Leica Gallery Prague v roce 2012, *Dogma* Muzeu fotografie a MOM, Jindřichův Hradec v roce 2015, *Sideshow* na Zámku Moravská Třebová v roce 2015 a poslední výstava *Okamžiky* v Domě umění, České Budějovice v roce 2016, abychom jmenovali alespoň ty nejdůležitější.

Antonín Kratochvíl dnes bydlí v Praze Suchdole se svou čtvrtou a jak sám říká nejvíce milovanou ženou Gabrielou a syny Waynem a Gavinem. Přestože mu příští rok bude 70 let, do důchodu se zatím nikterak nechystá.

***Antonín Kratochvíl dnes
bydlí v Praze Suchdole se
svou čtvrtou a jak sám říká
nejvíce milovanou ženou
Gabrielou a syny Waynem
a Gavinem.***

Výběr z pozvánky a plakátů k výstavám Antonína Kratochvíla představených v České republice 2010–2016, po návratu z USA zpět do vlasti.

ZÁVĚR

S Antonínem Kratochvílem jsem se poprvé setkal někdy v létě roku 2005. Už první setkání neslo rysy něčeho, co je pro Kratochvíla typické a co popisují i jiní lidé, kteří se s ním náhodně i cíleně setkávají při jeho práci. Snad nejpřiléhavěji by se to dalo označit jako zahušťování děje. Lidé, kteří někdy měli příležitost pozorovat Kratochvíla jak fotografuje, to popisují tak, že se kolem něj „dějí věci“.

Jednoho dne někdy koncem léta 2005 mi zazvonil telefon a na druhém konci se ozval neznámý hlas. Představil se jako fotograf Antonín Kratochvíl. Zalapal jsem po dechu. „Cože, Kratochvíl? TEN Kratochvíl? A proč volá zrovna mně?“ Prý slyšel o mých cestách do Černobyli a rád by o tom se mnou mluvil. Teď hned. Ještě ten den jsme se sešli v Cafe Lamborghini. Ani během schůzky Kratochvíl neztrácel čas. Během pěti minut jsme byli domluveni na cestě do černobylské zóny, kam ho budu doprovázet jako asistent...

O několik let později jsem se náhodou ocitl ve Washingtonu na inauguraci Baracka Obamy. Odhaduje se, že ten den přijeli tuto událost do Washingtonu oslavit asi dva miliony návštěvníků. Věděl jsem, že tam někde v davu fotí také Kratochvíl. Náhoda setkání s ním však byla minimální, prakticky nulová. V největší tlačenici však najednou slyším: „Hej, Vašku! Co tu děláš?“ Ohlédnu se a vidím Antonína Kratochvíla, jak s foťákem v ruce trůní pohodlně usazen v jakési cyklorikše poháněné lidským kulím a zubí se na mne od ucha k uchu.

Takovéto nebo podobné příběhy líčí všichni lidé, kteří Kratochvíla alespoň trochu znají. Psycholog Carl Gustav Jung by je pravděpodobně označil jako synchronicity. Já je tu uvádím především proto, abych uvedl jistý charakteristický rys Antonínovy osobnosti. Kolem Kratochvíla se zkrátka „dějí věci“ a zdá se, že on sám vědomě napomáhá tomu, aby život kolem něj byl co nejdramatičtější.

Fotograf a publicista Michael Persson soudí, že říci dnes s definitivní platností, kde je místo Antonína Kratochvíla v dějinách fotografie, je nemožné. Jeho způsob tvorby obrazu asi nepodnítl vznik žádného trvalého hnutí. Na druhou stranu Persson připouští, že jeho fotografie udávají směr podobně, jako snímky všech průkopníků fotografie. A v tom je myslím jeden z klíčů k pochopení Kratochvílova díla. Kratochvíl se jen velmi málo nebo vůbec nechal ovlivňovat. Za to vždycky ovlivňoval druhé a svou tvorbou měnil pohled na fotografii. A to je rys, který neomylně nacházíme u lidí geniálních, nebo lidí, kteří nesou alespoň rysy „geniálnictví“. S tím souvisí i jedna Kratochvílova zásada. Nikdy nezamířit svůj objektiv na něco, na čem by nenechal svůj punc.

Na konec připojuji malé osobní vyznání: Poprvé jsem se hlouběji ponořil do Kratochvílova díla, když jsem pracoval na bakalářské práci. Tehdy mi začalo docházet, jak je autor v kontextu české i světové fotografie výjimečný. Během magisterské práce jsem se více

zaměřil nejen na samotné fotografie, ale také na to, co jimi chce autor vlastně říci. Tedy na jakési jeho osobní poselství. A i v tomto případě jsem byl překvapen, jak je Kratochvíl mnohovrstevnatý. Na jednu stranu dandyovský typ, drsňák a bojovník. Ale stejně tak i nesmírně citlivý člověk, který s úzkostí pozoruje ekologickou a sociální degradaci tohoto světa. Člověk, který se nebojí nahlédnout pod povrch a přinést svědectví o věcech, které bychom raději neviděli. Svědectví o věcech, před kterými si zakrýváme oči v bláhové naději že buď neexistují, nebo se nás nedotýkají.

A ještě jedna poloha je u Antonína Kratochvíla do očí bijící. Kratochvíl je člověk, který je už od svého mládí neustále na cestě. A to nejen doslova, ale i mentálně. Je to člověk, který ví, že pravdu není možno vlastnit, ale že jí je potřeba neustále hledat. Ano, za ta léta si možná osvojil určitý výtvarný styl, podle kterého je snadno rozpoznatelný. Ale nebojí se tento styl porušit a hledat nové cesty k vyjádření toho, o co mu jde, co chce sdělit. Nebojí se ani „šlápnout vedle“ nebo udělat chybu. Přesto, že mu je již téměř 70 let, stále prošlapává nové cesty. Není vyloučené, že jak bude zpomalovat a čím dál méně fotografovat konfliktky, dočkáme se od něj ještě jiných poloh, které dnes ještě neznáme. Těžko říci, zda to budou krajiny či zátiší (jako u Josefa Sudka) nebo nějaká forma zachycování abstraktních emocí (jako u Josefa Drtikola). Režisér Jan Hřebejk o Kratochvílovi prohlásil, že je to člověk, který je mentálně o desítky let mladší, než jeho vrstevníci.

Tuto svou práci tedy vnímám jako malý kamínek do mozaiky o fotografování, který nás, jak doufám, možná ještě všechny překvapí...

↑ Antonín Kratochvíl unavený po sérii přednášek na ITF, Horní Bečva, chata Rališka, duben 2007. Foto Václav Vašků

↑ Poprve na Bečvě, duben 2007.
Fotografie Antonína Kratochvíla během jeho přednášek na ITF pořídil autor ještě jako Kratochvilův asistent. Studentem ITF se stal až později. Foto Václav Vašků

Vedoucí ITF Vladimír Birgus s Antonínem Kratochvílem.
Horní Bečva, chata Rališka, duben 2007. Foto Václav Vašků

POUŽITÁ LITERATURA

■ Monografie (řazeno chronologicky):

KRATOCHVIL, Antonin: ***Broken Dream: 20 Years of War in Eastern Europe***. New York: The Monacelli Press, Inc., 1997. ISBN 1-885254-78-4

KRATOCHVIL, Antonin: ***Mercy***, Antonin Kratochvil; [úvodní text Magdalena Juříková]. Praha: Galerie Pecka, 2000.

KRATOCHVIL, Antonin.: ***Incognito***. Santa Fe: Arena Editions; 2001. ISBN-13: 978-1892041456

KRATOCHVIL, Antonin; NERI, Grazia; CERATTI, Elena: ***Antonin Kratochvil : Sopravvivere***. Milano: F. Motta, 2001. ISBN 8871793196 9788871793191 (též jako katalog k stejnojmenné výstavě, Galleria Grazia Neri (Miláno) 11. října až 9. Listopadu 2001.)

PERSSON, Michael: ***Antonín Kratochvíl***. Praha: Torst, 2003. ISBN 80-7215-200-9

KRATOCHVIL, Antonin; PERSSON, MICHAEL: ***Vanishing***. New York: de.MO, 2005. ISBN: 0970576838 / 0-9705768-3-8

KRATOCHVIL, Antonin: ***Persona / Portraits***. Praha: Slovart, 2006. ISBN 80-7209-783-0

KRATOCHVIL Antonin: ***Antonin Kratochvil/ Portfolio***. Praha: Slovart, 2006. ISBN: 80-7209-802-0

KRATOCHVIL, Antonin: ***Antonin Kratochvil MOSCOW NIGHTS*** [úvodní text Mike Persson]. Praha: Galerie Pecka, 2010. ISBN 978-80-904008-1-8

■ **Fotografické publikace a katalogy, v nichž je Kratochvíl zastoupen jako autor (chronologicky):**

BARONIO, Joyce; DUNAS, Jeff; FARBER, Robert; KRATOCHVIL, Antonin; MAPPLETHORPE, Robert; CALLES, Chris; DIXON, Phillip; GORDON, Larry Dale; GRAY, Mitchell; KANE, Art; MALINOWSKI, Stan; MARCUS, Ken; NOBLE, Richard: ***Contemporary American Erotic Photography Volume 1***. Los Angeles: Melrose Publishing Company, 1984. ISBN 0394542487

KRČIL, Bob: ***Česká fotografie v exilu***. Brno: Host, 1991

BUFORD, Bill (Editor). ***The Body***. Granta 39, Penguin Books, 1992. ISBN-13: 978-0-14-014049-1

EWING, William A.: ***The Body: Photographs of the Human Form***. London: Thames & Hudson, 1994. ISBN 0811807622

NOVAK, Jan; ONDREJKOVÁ, Anna. ***Crossing Borders: Contemporary Czech and Slovak Photography***. Aperture, 1998. ISBN-13: 978-0893818166

CAPA, Robert; CONNER, Lois; FRANKLIN, Stuart; HAI-ER, Zhang; JIALIN, Wu; JINSONG, Wang; KRATOCHVIL, Antonin; KUBOTA, Hiroji; SALGADO, Sebastião; SHING, Liu Heung: ***CHINA: 50 Years Inside the People's Republic***. Aperture, 1999. ISBN-13: 978-0893818623

WAJDOWICZ, Jurek; SALGUERO, Carolina; KRATOCHVIL, Antonin; WEBB, Alex; TOWELL, Larry; PERESS, Gilles: ***Endure: Renewal from Ground Zero***. New York: The Rockefeller Foundation, 2001. ISBN-13: 978-0891840619

KRATOCHVIL, Antonin; BOULAT, Alexandra; NACHTWEY, James; MORRIS, Christopher; KNIGHT, Gary; STANMEYER, John; LADEFOGED, Joachim; HAVIV, Ron; GREENFIELD, Laureen: ***WAR***. New York: de.MO, 2004. ISBN-13: 978-0970576897

KRATOCHVIL, Antonin; KNIGHT, Gary; NACHTWEY, James; LADEFOGED, Joachim; STANMEYER, John: ***Tsunami: a Document of Devastation***. New York: de.MO, 2005. ISBN-13: 978-0974283609

KRATOCHVIL, Antonin; KNIGHT, Gary; LADEFOGED, Joachim; HAVIV, Ron; NACHTWEY, James: ***Forgotten War: Democratic Republic of the Congo***. New York: de.MO, 2006. ISBN-13: 978-0974283654

BIRGUS, Vladimír; MLČOCH, Jan: ***Česká fotografie 20. Století***. Praha: Kant, 2010. ISBN 978-80-7437-026-7

KRATOCHVIL, Antonin; MORRIS, Christopher; KASHI, Ed; PAGETTI, Franco; KNIGHT, Gary; LADEFOGED, Joachim; STANMEYER, John; BLEASDALE, Marcus; HAVIV, Ron; SINCLAIR, Stephanie: ***Questions Without Answers The World in Pictures by the Photographers of VII***. New York: Phaidon Press, 2012. ISBN-13: 978-0714848402

■ Bibliofilie:

KRATOCHVIL, ANTONÍN: ***Afterlife***. Bellybandbooks, 2010 (Sběratelské vydání, „Chernobyl, exclusion zone, 2009“, 189 výtisků, signováno autorem.)

■ Kvalifikační práce:

BLATNÝ, Milan: ***Vojta Dukát – fotograf, vynálezce, myslitel***. Opava, 2008. Bakalářská diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě. Institut tvůrčí fotografie. Fakulta filozoficko-přírodovědecká.

DOUŠA, Jan: ***Bob Krčil - Žít jako by šlo o život, 1952-1992***. Praha, 2016. Magisterská diplomová práce. Filmová a televizní fakulta akademie múzických umění v Praze (FAMU)

HANYKÝŘ, David: ***Antonín Kratochvíl***. Praha, 2001. Magisterská diplomová práce. Filmová a televizní fakulta akademie múzických umění v Praze (FAMU)

MUŽÍK, David: ***Expresivní polohy subjektivního dokumentu***. Opava, 2013. Bakalářská diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě. Institut tvůrčí fotografie. Fakulta filozoficko-přírodovědecká.

VAŠKŮ, Tereza: ***Fotografové Černobylu***. Opava, 2014. Bakalářská diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě. Institut tvůrčí fotografie. Fakulta filozoficko-přírodovědecká.

VAŠKŮ, Václav: **Antonín Kratochvíl, Na hranici stínu.** Opava, 2012.
Bakalářská diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě. Institut tvůrčí fotografie.
Fakulta filozoficko-přírodovědecká.

VONDRÁŠKOVÁ, Alena: **Válečný fotograf Antonín Kratochvíl.** Praha, 2012.
Bakalářská diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd.
Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky

■ Další použitá literatura (abecedně):

BACH, Steven: **Leni Riefenstahlová – Život a dílo „Hitlerovy filmařky“.**
Praha: Euromedia Group, k. S. – Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1207-3

HLADÍK, Ondřej; STEINOVÁ, Šárka Steinová. **Justiční statky vězňů
a zemědělství.** Praha: Národní zemědělské muzeum, 2012. ISBN 978-80-86874-42-5

MRAVEC, J; VOJTEK, V. : **Interview s fotografií – První sedmička.**
Bratislava: Slovart, 2003. ISBN 80-7209-508-0

NOVÁK, Jan: **Za vodou.** Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 2009.
ISBN 978-80-86911-25-0

NOVÁK, Jan: **Komouši, grázlové, cikáni, fízlové & básníci.** Praha: Torst, 1997.
ISBN 80-7215-026-X

PLACHÝ, Jiří. Rozpracování duchovních litoměřické diecéze Státní bezpečností.
Securitas Imperii. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu,
2005, sv. 11, str. 13. ISBN 80-86621-16-2

ROCHE, Adi: Children of Chernobyl. The Human costs of the **world's worst
nuclear disaster.** London: Fount (Harpers Collins Publishers), 1996.
ISBN-13: 978-0006279273

VOLF, Petr: **Vzrušení.** Praha: BB/art s.r.o. ve spolupráci s nakladatelstvím Jiří Buchal
– BB/art, 2006. ISBN 80-7341-729-4

■ Články v novinách a časopisech, rozhlasové a televizní vysílání (abecedně):

BEDNÁŘOVÁ, Jana. Jednou vyfotím, jak se topím. *Týdeník Květy*, 2. 1. 2014, str. 60. ISSN 0862-898X

BLAHO, Marek. Rozhovor s fotografem Antonínem Kratochvílem [audio]. *Radio Impuls*, 5. 5. 2006, čas 18:05, rubrika Výslech Rádía Impuls

BK. Kratochvíl pátrá po domově. *ct24.cz*, 20. 6. 2012

BUBENÍČEK, Petr. Na cestě k fotografické svobodě. *DIGIfoto*, Computer Press, 16. 5. 2006, roč. 2006, č. 5, s. 40. ISSN 1214-1887

FARNÁ, Kateřina. Jak dáš mrtvému jméno, je konec. *Právo*, 25. 2. 2010, str. 05. ISSN 1211-2119

FRAJTOVÁ, Marie. Kulku, která tě zabije, neslyšíš. *Týden*, 14. 6. 2010, str. 80. ISSN 1210-9940

GRUNDOVÁ, Nora. Zatkli ho, ale filmy jim nevydal. *Pátek Lidových novin*, 22. 4. 2005, str. 19. ISSN 0862-5921

GURYČA, Richard. Antonín Kratochvíl: Můžou vám uříznout hlavu. *Fotografie magazín*, 26. 10. 2005, str. 08. ISSN 1211-0019

HEJMA, Ondřej. Rozhovor s Antonínem Kratochvílem [rozhlasové vysílání] *Rádio Frekvence 1*, 8. 9. 2003, čas 18:15, rubrika Press klub

HORÁČKOVÁ, Alice. Černo bílý Kratochvíl: Pravdu si někdy přibarvuju. *Magazín Víkend*, 7. 7. 2012, str. 12. ISSN 1213-7693

HÖSCHLOVÁ, Hana. Čech, který směl fotit hvězdy... *Blesk*, 22. 12. 2009, str. 24. ISSN 1210-5333

CHUCHMA, Josef. Antonín Kratochvíl: Nejsem sup s kamerou. *Mladá fronta DNES*, 8. 5. 2000, str. 22. ISSN 1210-1168

CHUCHMA, Josef. Poněkud plané vzrušení Antonína Kratochvíla. *Mladá fronta DNES*, 10. 6. 2010, str. 10. ISSN 1210-1168

LÁB, Filip. Antonín Kratochvíl svůj fototah noční Moskvou neustál. *aktualne.cz*, 17. 6. 2010. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/antonin-kratochvil-svuj-fototah-nocni-moskvou-neustal/r~i:article:670888/?redirected=1472653764>

LEIEROVÁ, Martina. Když neříkám pravdu, je to proto, že pravda je ještě mnohem zajímavější, ale prostě ji říct nemůžu. *SANQUIS*, 18. 2. 2011, str. 12. ISSN 1212-6535

KARÁSKOVÁ, Irena. Je v nich netečnost, říká o moskevské zlaté mládeži Kratochvíl. *Sedmička*, 3. 6. 2010, str. 08. ISSN 1804-7653

KARÁSKOVÁ, Ivana. Jen v Česku mě mají za žoldáka a dobrodruha. *Mladá fronta DNES*, 27. 12. 2014, str. 14. ISSN 1210-1168

KOTRBOVÁ, Lucie. Plovárnu chtějí do knihy i na fotografie. *Písecký deník*, 13. 5. 2016, str. 03. ISSN 1802-0828

KUBÁT, Petr. „Fotím z podbříška, hlavou bych zásadní okamžik nezachytil. *Mladá fronta DNES Jižní Čechy*, 6. 5. 2016, str. 16. ISSN 1210-1168

KRATOCHVÍL, Antonín. PRAHA OČIMA: fotografa Antonína Kratochvíla. *Mladá fronta DNES*, 13. 11. 1999, str. 02. ISSN 1210-1168

KÝR, Aleš; KAFKOVÁ, Alena. Proměny odborné přípravy vězeňského personálu. *Historická Penologie*. Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie Vězeňské služby ČR, 2010, sv. 2, str. 8.

LEIEROVÁ, Martina. Snažím se zachytit univerzální bolest. *Xantypa*, 27. 1. 2010, str. 44. ISSN 1211-7587

MAREČEK, Luboš. Fotografie byste si měli pamatovat. *Mladá fronta DNES*, mutace Brno a Jižní Morava, 12. 8. 2006, str. 05. ISSN 1210-1168

MOUCHA, Josef. Apokalypsa podle Antonína Kratochvíla. *DIGIfoto*, 29. 6. 2010 (06/2010), str. 92. ISSN 1214-1887

NOVÁK, Jan. Playboy interview: Antonín Kratochvíl. *Playboy*, ročník 1, číslo 3, červenec 1991, str. 19-33. ISSN 0862-9374

PECHÁČKOVÁ, Marcela. Antonín Kratochvíl: Stesk je luxus. *Instinkt*, 11. 3. 2010, str. 10. ISSN 12 13-774X

RAUFOLF, Josef. Antonín Kratochvíl. *Instinkt*, 31. 10. 2002, str. 16. ISSN 12 13-774X

SAFR, Libka. Velikán z malé země. *Dáma*, 6. 5. 2013, str. 84.

STROUHALOVÁ, Štěpánka. Nesoudím. Jen ukazuji na problém. *Lidové noviny*, 15. 5. 2010, str. 14. ISSN 0862-5921

ŠPAČEK, Radim. Hovno se děje. Kraus, 10. 1. 2012, str. 124. ISSN 1805-0794

ŠVAGROVÁ, Marta. Mám jenom svoje fotky. *Lidové noviny*, 6. 5. 2006, str. 15. ISSN 0862-5921

ŠVELLA, Vladimír Švela. Dylan chtěl jenom mě. *Pátek Lidových novin*, 12. 9. 2003, str. 04. ISSN 0862-5921

VÁŇOVÁ, Magdalena. I ve vypjatých válečných okamžicích jsem své fotografie promýšlel. *Hospodářské noviny*, 31. 7. 2003, str. 10. ISSN 1213-7693

VÁŠKŮ, Václav. Černobyl Antonína Kratochvíla. *Hospodářské noviny*, 21. 8. 2014, str. 20. ISSN: 1213-7693

VÁŠKŮ, Václav. Obludárium Antonína Kratochvíla. *FOTO*, 2015, 25, str. 22-27. ISSN 1805-3335

VILGUS, Petr. Jsem pozorovatel. Rozhovor - Vladimír Birgus. *Digi*, 29. 9. 2004, str. 82. ISSN 1214-1917

VITVAR, Jan H. Pro obě strany jsem byl psancem. *Mladá fronta DNES*, 1. 9. 2003, str. 05. ISSN 1210-1168

VOLF, Petr. Osudové náhody. *Reflex*, 9. 10. 2003, str. 20. ISSN 0862-6634

VOLF, Petr. Neprůstřelný. *Víkend HN*, 28. 5. 2010, str. 10. ISSN: 1213-7693

■ Seznam článků o Antonínu Kratochvílovi v češtině, chronologicky (výběr)

1991

1991 – Playboy interview: Antonín Kratochvíl,
autor Jan NOVÁK. Playboy, červenec 1991, str. 19-33

1997

1997 – Cesta Antonína Kratochvíla po dně světa. Xantypa, jaro 1997

1997 – Profesionál, autor Petr VOLF. Reflex, 5. 6. 1997, str. 30

1997 – Novák ostře stříhal a soudil, ale zůstal otevřený,
autor Josef Chuchma. Mladá fronta DNES, 26. 9. 1997, str. 19

1997 – Kratochvíl se musel vracet tam, odkud přijel,
autor Josef Chuchma. Mladá fronta DNES, 11. 11. 1997, str. 19

1997 – Manifest návratů fotografa Antonína Kratochvíla,
autor Aleš Kuneš. Lidové noviny, 21. 11. 1997, str. 13

1997 – Kolářovy a Kratochvílovy dokumenty ční nad průměrem,
autor Vladimír Birgus, Mladá fronta DNES, 27. 11. 1997, str. 19,
rubrika Kultura

1998

1998 – Antonín Kratochvíl, Čech z New Yorku,
autor Vladimír Remeš, Hospodářské noviny, 7. 5. 1998, str. 51,
magazín Víkend kultura **Vladimír Remeš?**

1998 – Antonín Kratochvíl představil výstavu, která poputuje na karlovarský festival,
(mon), Mladá fronta DNES, 1. 7. 1998, str. 6, Kultura z Prahy

1998 – s Leicou pracovali nejlepší fotografové,
autor Aleš Kuneš, Lidové noviny,
22. 7. 1998, str. 12, Kultura

1998 – Novinářské fotografie z World Press Photo dorazily do Prahy,
autor Aleš Kuneš, Lidové noviny, 8. 9. 1998, str. 11, rubrika Kultura

1998 – World Press Photo neposkytne reprezentativní obraz,
autor Vladimír Birgus, Mladá fronta DNES, 10. 9. 1998, str. 19, rubrika kultura

1998 – v Praze se koná výstava fotografických portrétů,
autor Aleš Kuneš, Lidové noviny, 19. 12. 1998, str. 13, rubrika Kultura

1999

1999 – Stále ještě se tady dějí divné věci,
autor Jan H. Vitvar, Mladá fronta DNES, 15. 3. 1999, str. 16

1999 – Antonín Kratochvíl černobíle,
autor Josef Chuchma, Mladá fronta DNES, 3. 5. 1999, str. 14

1999 – Kratochvíl se usvědčuje z citu,
autor Věra Míšková, Právo, 4. 5. 1999, str. 11, rubrika Kultura

1999 – Život fotografa jako románová story od Remarquy,
autor Petr Nový, Slovo, 4. 5. 1999, str. 07, rubrika Kultura

1999 – Fotografie o nás říkají: Tak takoví jsme byli,
autor Vladimír Birgus, Mladá fronta DNES, 13. 7. 1999, str. 17, rubrika Kultura

1999 – Letošní ročník World Press Photo se povedl, až na tu instalaci... ,
autor Vladimír Birgus, Mladá fronta DNES, 10. 9. 1999, str. 22,
rubrika Kultura

1999 – Česká fotografie se vrátila k normálu poklidného bezvětrí,
autor Aleš Kuneš, Lidové noviny, 26. 10. 1999, str. 21, rubrika Kultura

1999 – PRAHA OČIMA: fotografa Antonína Kratochvíla,
autor Antonín Kratochvíl, Mladá fronta DNES, 13. 11. 1999, str. 02,
rubrika Region Praha

2000

2000 – Antonín Kratochvíl, autor Lucie Simerová. Časopis Dotyk, 1/2000

2000 – Nedělám ikony, pokouším se hledat pravdu,
autor Marta Švagrová, Lidové noviny, 27. 4. 2000, str. 26,
rubrika Výtvarné umění

2000 – Antonín Kratochvíl: Nejsem sup s kamerou,
autor Josef Chuchma, MF DNES, 8. 5. 2000, str. 22, rubrika Kultura.
Dostupné z WWW: <http://kultura.idnes.cz/antonin-kratochvil-nejsem-sup-s-kamerou-fdl-/vytvarne-umeni.aspx?c=A000505163309vytvarneum_brt>

2000 – Pohled z útrob pekla,
autor Antonín Kratochvíl, Nedělní Noviny, 14. 5. 2000, str. 23, rubrika Média

2000 – Fotografování je jeho životní styl,
autor Monika Mužíková, Mladá fronta DNES, 19. 10. 2000, str. 03,
rubrika Region Praha

2001

2001 – Fotografie, které mají pomáhat,
autor Aleš Kuneš, Lidové noviny, 14. 4. 2001, str. 12, rubrika Kultura

2002

2002 – Antonín Kratochvíl,
autor Josef Rauvolf, Instinkt, 31. 10. 2002, str. 16, rubrika Rozhovor

2003

2003 – Antonín Kratochvíl podává svědectví o bojích v poušti,
autor Magdalena Váňová, Hospodářské noviny, 31. 7. 2003, str. 10,
rubrika Kultura

2003 – I ve vypjatých válečných okamžicích jsem své fotografie promýšlel,
autor Magdalena Váňová, Hospodářské noviny, 31. 7. 2003, str. 10,
rubrika Kultura

2003 – Pro obě strany jsem byl psancem,
autor Jan H. Vítvar, Mladá fronta DNES, 1. 9. 2003, str. 05, rubrika Kultura

2003 – Rozhovor s Antonínem Kratochvílem,
autor Ondřej Hejma, rádio Frekvence 1, 8. 9. 2003, čas 18:15, rubrika Press klub

2003 – World Press Photo neklamalo,
autor Vladimír Birgus, Mladá fronta DNES, 8. 9. 2003, str. 07, rubrika Kultura

- 2003 – Dylan chtěl jenom mě,
autor Vladimír Ševela, Pátek Lidových novin, 12. 9. 2003, str. 04,
rubrika Rozhovor
- 2003 – Antonín Kratochvíl: Dívám se na svět z pohledu poražených,
autor Magdalena Váňová, Víkend HN, 12. 9. 2003, str. 26, rubrika Rozhovor
- 2003 – Osudové náhody,
autor Petr Volf, Reflex, 9. 10. 2003, str. 20, rubrika Rozhovor
- 2003 – Kratochvílova šedivá a konfliktní krása,
autor Radim Kopáč, Právo, 15. 10. 2003, str. 16, rubrika Kultura
- 2003 – Výjimečný živel spoutaný mantinely malé monografie,
autor Josef Chuchma, Mladá fronta DNES, 17. 10. 2003, str. 09,
rubrika Kultura
- 2003 – Letmé pohledy Antonína Kratochvíla,
autor Jan H. Vitvar, Mladá fronta DNES, 1. 12. 2003, str. 06,
rubrika Společnost

2004

- 2004 – Kulku, která tě zabije, neslyšíš,
autor Petr Třešňák, Respekt, 16. 8. 2004, str. 16, rubrika Rozhovor
- 2004 – Antonín Kratochvíl: Na strach není čas,
autor Jan Kábrt, Mladá fronta DNES, 28. 8. 2004, str. 03, rubrika Kultura

2005

- 2005 – Válka, kterou bych chtěl vyhrávat,
autor Ladislav Kopecký, E8, 31. 1. 2005, str. 54, rubrika Fotografie
- 2005 – Zatkli ho, ale filmy jim nevydal,
autor Nora Grundová, Pátek Lidových novin, 22. 4. 2005, str. 19, rubrika Téma
- 2005 – Kratochvílova (ne)jistota,
autor Jan H. Vitvar, Nedělní svět, 24. 4. 2005, str. 11, rubrika Scéna

- 2005 – Kratochvílova kritika USA, ČT 1, 26. 4. 2005, čas 19:35,
rubrika Události v kultuře
- 2005 – Pokusy a omyly fotografů Štreita a Kratochvíla,
autor Josef Chuchma, Mladá fronta DNES, 10. 5. 2005, str. 09, rubrika Kultura
- 2005 – Válka o adrenalin,
autor Petr Třešňák, Respekt, 26. 9. 2005, str. 21, rubrika Kultura
- 2005 – Nejsilnější zážitek,
autor Jan Stejskal, Ekolist, 3. 10. 2005, str. 12, rubrika Rozhovor/Reportáž
- 2005 – Antonín Kratochvíl: Senzace mě nezajímá,
autor Petr Kováč, Právo, 6. 10. 2005, str. 04, příloha Salon
- 2005 – Můžou vám uříznout hlavu - Antonín Kratochvíl,
autor Richard GURYČA, Fotografie magazín, 26. 10. 2005, str. 08,
rubrika Rozhovor
- 2005 – Digitální Antonín Kratochvíl,
autor Jan H. VITVAR, Nedělní svět, 30. 10. 2005, str. 12, rubrika Scéna
- 2005 – Muž, jenž zachycuje tichý křik zoufalců,
autor Marie HOMOLOVÁ, Mladá fronta DNES, 22. 11. 2005, str. 06,
rubrika Seriál

2006

- 2006 – Antonín Kratochvíl - Sláva, to jsou jen kecy,
autor Kateřina HEJDOVÁ, Mladá fronta DNES,
příloha Víkend – panoráma, 1. 4. 2006, str. 06
- 2006 – Miluji šedou. v šedi je ukryto mnoho krásy,
autor ying qian, A2 kulturní týdeník, 19. 4. 2006, str. 08
- 2006 – Modlitba za Černobyl,
autor Josef MOUCHA, A2 kulturní týdeník, 19. 4. 2006, str. 09,
rubrika Fotografie/výtvarné umění
- 2006 – FOTO Antonín Kratochvíl,
autor Adam MARŠÁL, Maxim, 24. 4. 2006, str. 115

- 2006 – Rozhovor s fotografem Antonínem Kratochvílem,
autor Marek BLAHO, radio Impuls, 5. 5. 2006, , čas 18:05,
rubrika Výslech Rádia Impuls
- 2006 – Mám jenom svoje fotky,
autor Marta ŠVAGROVÁ, Lidové noviny, 6. 5. 2006, str. 15,
rubrika Kulturní revue
- 2006 – Portréty na odstavné koleji,
autor Kamila Klausová, Týden, 9. 5. 2006, str. 82
- 2006 – Kratochvíl: Slavní i opomíjení,
autor Josef CHUCHMA, Mladá fronta DNES, 13. 5. 2006,
str. 41, rubrika Scéna - výtvarné umění
- 2006 – Na cestě k fotografické svobodě,
autor Petr BUBENÍČEK, DIGIfoto, 16. 5. 2006, str. 40
- 2006 – Fotografie mi dala toleranci a porozumění,
autor Radim KOPÁČ, Právo, 25. 5. 2006, str. 11, rubrika Kultura
- 2006 – Dobrodruh Antonín Kratochvíl,
autor JOSEF MOUCHA, Mladá fronta DNES, 23. 6. 2006, str. 08
- 2006 – Všichni lidé, které jsem fotil, musí mít jméno,
autor Anna ŠALANSKÁ, Mladá fronta DNES,
mutace Kraj Karlovarský, 12. 7. 2006, str. 03
- 2006 – Fotografii byste si měli pamatovat,
autor Luboš MAREČEK, Mladá fronta DNES, mutace Brno a Jižní Morava,
12. 8. 2006, str. 05
- 2007**
- 2007 – Zmoudření starce,
autor Anna HUBÍNKOVÁ, Elle, 16. 4. 2007, str. 234
- 2007 – Fotografie je dokument,
autor Ivan ADAMOVIČ, Písecký deník, 25. 4. 2007, str. 25

2007 – Klient si mě najímá kvůli reportážnímu stylu, který neměním,
autor Pavla VÍROVÁ, Marketing & Media, 11. 6. 2007, str. 28

2008

2008 – Ve znamení módní fotografie,
autor Vladimír Birgus, DIGIfoto, 16. 9. 2008, str. 90

2008 – ANTONÍN KRATOCHVÍL: Hříchy pľlnoční Moskvy,
autor Tomáš POLÁČEK, Magazín Mladé fronty DNES, 20. 11. 2008, str. 14

2009

2009 – V OSN v New Yorku byla zahájena výstava Antonína Kratochvíla,
autor Bořek LIZEC, Český dialog, 15. 6. 2009, str. 09

2009 – Čech, který směl fotit hvězdy...,
autor Hana Höschlová, Blesk, 22. 12. 2009, str. 24

2010

2010 – Snažím se zachytit univerzální bolest,
autor Martina Leierová, Xantypa, 27. 1. 2010, str. 44

2010 – Jak dáš mrtvému jméno, je konec,
autor Kateřina FARNÁ. Právo, 25. 2. 2010, str. 05

2010 – Antonín Kratochvíl, Stesk je luxus,
autor Marcela Pecháčková. Instinkt, 11. 3. 2010, str. 10

2010 – Antonín Kratochvíl: Fotka je zvednutý prst,
autor Roman DOBEŠ. Českolipský deník, 13. 3. 2010, str. 07

2010 – Fotojotka: vzpomínka na Irák i carské Rusko,
autor Markéta STULÍROVÁ. Vyškovský deník, 17. 3. 2010, str. 08

2010 – Zděláno v Maskvě!,
autor Adam MARŠÁL. Maxim, 14. 5. 2010, str. 74

2010 – Nesoudím. Jen ukazuji na problém,
autor Štěpánka STROUHALOVÁ. Lidové noviny, 15. 5. 2010, str. 02

2010 – Neprůstřelný, autor Petr Volf, Víkend HN, 28. 5. 2010, str. 10

- 2010 – Byl to nářez, říká Antonín Kratochvíl. Fotil mejdany ruské „zlaté mládeže“, autoři Ondřej Bezr, ČTK, 1. 6. 2010
- 2010 – Fotomejdan ruské smetánky, autor Klára Kubíčková. Mladá fronta DNES, 2. 6. 2010, str. 07
- 2010 – Kratochvíl fotil v klubech zlatou ruskou mládež, autor Magdalena Čechlovská. Hospodářské noviny, 2. 6. 2010, str. 15
- 2010 – Je v nich netečnost, říká o moskevské zlaté mládeži Kratochvíl, autor Ivana Karásková. Sedmička, 3. 6. 2010, str. 08
- 2010 – Život mě zajímá, nesoudím ho, autor Jana PODSKALSKÁ. Pražský deník, 3. 6. 2010, str. 05
- 2010 – Emočně nabitě Moskevské noci pohltily Galerii Mánes, autor Kateřina Velcová. E15, 9. 6. 2010, str. 22
- 2010 – Poněkud plané vzrušení Antonína Kratochvíla, autor Josef Chuchma. Mladá fronta DNES, 10. 6. 2010, str. 10
- 2010 – Zhýralé noci objektivem Antonína Kratochvíla, autor Kateřina Farná. Právo, 11. 6. 2010, str. 14
- 2010 – Kulku, která tě zabije, neslyšíš, autor Marie Frajtová, Týden, 14. 6. 2010, str. 80
- 2010 – Pořád mě to jako magnet táhne do dalších válek, říká fotograf Kratochvíl, autor Klára Kubíčková. Mladá fronta DNES, 16. 6. 2010, str. 11
- 2010 – Antonín Kratochvíl svůj fototah noční Moskvou neustál, autor Filip Láb. aktualne.cz, 17. 6. 2010
- 2010 – A. Kratochvíl: „Musel jsem se naučit být svědkem, který „jen“ předává dál“, autor Věra Luptáková. ČRo - praha.cz, 29. 6. 2010, Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/_zprava/752924
- 2010 – Apokalypsa podle Antonína Kratochvíla, autor Josef Moucha. DIGIfoto, 29. 6. 2010 06/2010, str. 92

2011

- 2011 – Kratochvíl „své“ ženy dobře zná. Někdy však příliš improvizuje,
autor Zuzana Drtilová. Mladá fronta DNES, 6. 1. 2011, str. 08
- 2011 – Ženy křehké, snové i uhrančivé,
autor Kateřina Farná. Právo, 12. 1. 2011, str. 12
- 2011 – Když neříkám pravdu, je to proto, že pravda je
ještě mnohem zajímavější, ale prostě ji říct nemůžu,
autor Martina Leierová. SANQUIS, 18. 2. 2011, str. 12
- 2011 – Kratochvíl vystavuje unikátní postapokalyptické fotografie z Černobyli,
autor LR. kultura.iHNed.cz, 5. 5. 2011.
Dostupné z: <http://life.ihned.cz/umeni-a-design/c1-51776190-kratochvil-vystavuje-unikatni-postapokalypticke-fotografie-z-cernobyli>
- 2011 – Kratochvíl zachycuje prázdnotu a bezčasí způsobené Černobylem,
autor Anna Vacková. E15, 6. 5. 2011, str. 23
- 2011 – Černobílý Černobyl stále působí,
autor Zuzana Drtilová. Mladá fronta DNES, 10. 5. 2011, str. 07
- 2011 – Kratochvíl: Svět si musí připomínat děti Černobyli,
autor ket. ct24.cz, 16. 5. 2011,
- 2011 – Nemoc zvaná Černobyl,
autor Josef Moucha. DIGIfoto, 7. 6. 2011, str. 79
- 2011 – Fotograf Antonín Kratochvíl,
autor Lucie Výborná. ČRo 1 – Radiožurnál, 4. 11. 2011,
čas 10:05, pořad Host radiožurnálu
- 2011 – Hodně mě ovlivnil Rembrandt,
autor Jan Šída. Právo, 19. 11. 2011, str. 18
- 2011 – V tuto chvíli probíhá vernisáž fotografa Antonína Kratochvíla,
autor Robin Sobek. TV Metropol, 22. 12. 2011, čas: 20:00

2012

- 2012 – Světznámý fotograf Antonín Kratochvíl vystavuje v Kladně,
autor Olga FIKRLOVÁ. Kladenský deník, 10. 1. 2012, str. 02
- 2012 – Hovno se děje,
autor RADIM ŠPAČEK. Kraus, 10. 1. 2012, str. 124
- 2012 – Hledám svoje doma a vracím se do minulosti,
autor Markéta STULÍROVÁ. Vyškovský deník, 23. 1. 2012, str. 08
- 2012 – Antonín Kratochvíl: „Fotit se musí stejně přirozeně, jako dýchat“,
autor Jan Sklenář. Český Rozhlas, Praha, 1. 2. 2012
- 2012 – Vltavské přívozy,
autor Filip Savier. Magazín Mladé fronty DNES, 15. 3. 2012, str. 20
- 2012 – Slavný fotograf Antonín Kratochvíl pětasedesátiletý,
autor Eva HOZMANOVÁ. Litoměřický deník, 13. 4. 2012, str. 09
- 2012 – Radek Burda bloguje: Vyhaslé supernovy – Kratochvíl a Stano v MF Dnes,
autor Radek Burda. digiarena.cz, 12. 5. 2012
- 2012 – Naši potomci taky nemusí vědět, jak jsme vypadali,
autor TEREZA KOZLOVÁ. Lidové noviny, 19. 5. 2012, str. 26,
Orientace/Rozhovor
- 2012 – Čtyři Kratochvílové vystavují v galerii zároveň aneb genetika je neúprosná,
autor Olga FIKRLOVÁ. Kladenský deník, 14. 6. 2012, str. 02
- 2012 – Kratochvíl pátrá po domově, autor bk, ct24.cz, 20. 6. 2012
- 2012 – Kratochvílova domovina, autor Petr VIZINA, ČT 24, 20. 6. 2012, čas 22:00,
Události, komentáře
- 2012 – Antonín Kratochvíl: Domovina. Foto video, 21. 6. 2012, str. 08
- 2012 – Antonín Kratochvíl: Pocity ukládám do fotografií,
autor RADEK GÁLIS. Písecký deník, 23. 6. 2012, str. 10

2012 – Hledání domoviny,
autor Helena Kardová, Hospodářské noviny, 26. 6. 2012, str. 11

2012 – Černo bílý Kratochvíl: Pravdu si někdy přibarvuju,
autor ALICE HORÁČKOVÁ. Magazín Víkend , 7. 7. 2012, str. 12

2012 – Kratochvílovy fotky voní potem a zelím,
autor Jan Šída. Právo, 11. 7. 2012, str. 13

2012 – Silné chvíle s Kratochvílem,
autor Radim Kopáč. Týdeník Rozhlas, 24. 7. 2012, str. 18

2012 – Rozhovor s českým fotografem Antonínem Kratochvílem,
Impulsy Václava Moravce, autor Václav Moravec. Radio Impuls,
1. 8. 2012, čas 18:00

2012 – Válečný fotograf na prázdninách,
autor neuveden. Lidé a země, 5. 11. 2012, str. 62

2013

2013 – Antonín Kratochvíl vystavuje v Krytu fotografie z Galapág,
autor (r). Chomutovský deník, 22. 4. 2013, str. 09

2013 – Velikán z malé země,
autor Libka SAFR. Dáma, 6. 5. 2013, str. 84

2013 – Akty podle Kratochvíla,
autor Tomáš VOCELKA. Magazín Mladé fronty DNES, 30. 5. 2013, str. 12

2013 – Po Zambezi s Antonínem Kratochvílem,
autor Dalibor Demel. Lidé a země, 5. 6. 2013, str. 80

2013 – Fénix z koku a železa, autor Veronika Bednářová. Esprit, 18. 9. 2013, str. 22

2014

2014 – Antonín Kratochvíl: Mých deset nejdůležitějších fotek,
autor Lenka Klicperová. Lidé a Země, 10. 6. 2014.
Dostupné z: <http://www.lideazeme.cz/clanek/antonin-kratochvil-mych-deset-nejdulezitejsich-fotek>

2014 – Jen v Česku mě mají za žoldáka a dobrodruha,
autor Ivana Karásková. Mladá fronta DNES, 27. 12. 2014, str. 14

2015

2015 – Antonín Kratochvíl rozmotává síť dogmat,
autor Jan Šída, Právo, 4. 6. 2015, str. 10.
Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/371395recenzeantoninkratochvil-rozmotavasitdogmat.htm>

2015 – Exkluzivně v Reflexu: Antonín Kratochvíl fotí Johna Boka
na obálku Života mimo kategorie, Reflex, 12. 6. 2015,
Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/kultura/64600/exkluzivne-v-reflexu-antonin-kratochvil-foti-johna-boka-na-obalku-zivota-mimo-kategorie.html>

2015 – Kratochvílovy snímky zažijí světovou premiéru ve Třebové,
autor ČTK, Svitavský deník, 24. 6. 2015, str. 02

2015 – FOTO Antonín Kratochvíl vystavuje unikátní snímky,
autor Bohuslav Stehno, Pardubický deník, 29. 6. 2015, str. 02

2015 – Ve válce se mi dřív líbilo, ale teď už není kam se schovat,
autor Veronika Müllerová, 5plus2, 10. 7. 2015, str. 04

2015 – Zaniklé panoptikum Antonína Kratochvíla,
autor Václav Vašků, Hospodářské noviny, 18. 8. 2015, str. 20.
Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-64470730-antonin-kratochvil-sideshow>

2015 – Výstava fotografií Antonína Kratochvíla představuje bizarní svět amerických
obludárií, autor Tomáš Kopečný, novinky.cz, 2. 9. 2015.
Dostupné z: <http://www.novinky.cz/vasezpravy/praha/praha/461432976-vystavafotografiiantoninakratochvila-predstavujebizarnisvetamerickych-obludarii.html>

2015 – Rodina utíkala před válkou, děti se utopily (interview s Antonínem Kratochvílem),
autor Petr Dudek, ČRo Radiožurnál,
3. 9. 2015, čas 18:10, rubrika Ozvěny dne publicistika

2015 – Výstava fotografií Antonína Kratochvíla z cyklu Sideshow
(interview s Antonínem Kratochvílem),
autor Petr Sojka, ČT 1, 3. 10. 2015, 12:00, rubrika z metropole

2015 – Antonín Kratochvíl vystavuje v Galerii G1 své Přívozy,
 autor Tomáš Kopečný, novinky.cz, 8. 12. 2015, rubrika Vaše zprávy.
 Dostupné z: <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/praha/4614-34759-antonin-kratochvil-vystavuje-v-galerii-g1-sve-privozy.html>

2015 – Kratochvílova „Persona“ v Gampě,
 autor Pavel Šmíd, chrudimskenoviny.cz, 31. 12. 2015.
 Dostupné z: <http://chrudimskenoviny.cz/kategorie/kultura/kratochvilova-persona-v-gampe>

2016

2016 – Pár minut pro Antonína,
 autor Judita Matyášová, Lidové noviny, 9. 1. 2016,
 str. 30, rubrika Orientace/Výběr.
 Dostupné z: <http://www.pressreader.com/czech-republic/lidove-noviny/20160109/282132110431695>

2016 – Mistr černobílého portréty, známý fotograf Antonín Kratochvíl zamíří na Příhrádek,
 autor (pad), Pardubický deník, 12. 1. 2016, str. 08, rubrika Pardubicko u nás doma

2016 – Persona aneb pohled skrze tváře slavných,
 autor (iko), Hradecký deník, 15. 1. 2016, str. 01, Titulní strana

2016 – Fotograf Kratochvíl přivezl Bowieho. Za snímkem je růže,
 autor Lenka Štěpánková, Mladá fronta DNES, 15. 1. 2016, str. 15

2016 – Světoznámý fotograf Antonín Kratochvíl se sám fotí nerad,
 autor (zr, čtk), Pardubický deník, 18. 1. 2016, str. 03.
 Dostupné z: http://pardubicky.denik.cz/kultura_region/svetoznamy-fotograf-antonin-kratochvil-se-sam-foti-nerad-20160117.html

2016 – Kratochvíl přivezl do Pardubic Bowieho,
 autor Lenka Štěpánková, 5plus2, 29. 1. 2016, str. 21.
 Dostupné z: <http://www.5plus2.cz/file.aspx?d=22.1.2016&n=PETPLUSDVA&e=DA-PARDUBICE&t=pdf>

2016 – Kratochvíl i Dezort. Muzeum fotografie zahajuje sezonu,
 autor Petr Kubát, Mladá fronta DNES jižní Čechy, 7. 4. 2016, str. 15

- 2016 – **POHNUTÉ OSUDY:** v Čadu legionáře Antonína Kratochvíla zranila mina, pak se stal známým fotografem,
 autor Josef Moucha, lidovky.cz, 22. 4. 2016, rubrika Zprávy / Lidé.
 Dostupné z: http://www.lidovky.cz/pohnute-osudy-v-cadu-antonina-kratochvila-zranila-mina-pak-se-stal-znamym-fotografem-gai-/lide.aspx?c=A160421_195927_lide_ele
- 2016 – Slavný český fotograf v Izraeli,
 autor Jakub SZÁNTÓ, ČT 1, 27. 4. 2016, 19:00, rubrika události.
 Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097206490-udalosti-v-kulture/216411000120427/obsah/467781-rozhovor-s-antoninem-kratochvilem>
- 2016 – „Situace se nemění, jenom místa“. Antonín Kratochvíl vystavuje konflikty,
 autor ČT24, 1. 5. 2016, rubrika Kultura.
 Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/1768747-situace-se-nemeni-jenom-mista-antonin-kratochvil-vystavuje-konflikty>
- 2016 – Výstava ukazuje dosud neviděnou abstraktní tvorbu fotografa Antonína Kratochvíla,
 autor ČTK, lidovky.cz, 5. 5. 2016, rubrika Zprávy / Kultura,
 dostupné z: http://www.lidovky.cz/vystava-ukazuje-dosud-nevidenou-abstraktni-tvorbu-fotografa-antonina-kratochvila-gex-/kultura.aspx?c=A160505_121826_ln_kultura_hep
- 2016 – „Fotím z podbříška, hlavou bych zásadní okamžik nezachytil“,
 autor Petr Kubát, Mladá fronta DNES Jižní Čechy, 6. 5. 2016, str. 16
- 2016 – Plovárnu chtějí do knihy i na fotografie,
 autor Lucie Kotrbová, Písecký deník, 13. 5. 2016, str. 03

Herecká filmografie:

- 2009 – Kawasakiho růže, režie Jan Hřebejk
 2011 – Odcházení, režie Václav Havel
 2014 – Až po uši, TV seriál, režie Jan Hřebejk)

Dokumentární filmy, talkshow a videa, ve kterých Kratochvíl vystupuje jako hlavní postava nebo host (chronologicky):

- 1995 – Four from Perpignan. Paris Match. Canal 5
- 1995 – Kratochvil among the Bedouins. Channel 2, Tel Aviv, Izrael
- 1998 – Narodil jsem se fotografem. Režie Jiří Střecha, Bonton Films, Praha
- 2002 – Interview s fotografem. Režie Jiří Střecha, Bonton Films, Praha
- 2006 – Na plovárně s Antonínem Kratochvílem, ČT2, premiéra 14. 9. 2006.
 Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1093836883-na-plovarne/206522160100015-na-plovarne-s-antoninem-kratochvilem/>
- 2007 – Making of Ray Ban Never Hide campaign.
 Dostupné z: <https://vimeopro.com/dreamstudios/antonin-kratochvil-director/video/128482494>
- 2010 – 13. komnata Antonína Kratochvíla, Připravili Šárka Kubelková, P. Pešek a Jiří Střecha, Česká televize, 2010
- 2015 – Antonín Kratochvíl fotografuje Johna Boka na obálku knihy, režie Jan Novák & Bohdan Zajčenko.
 Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/kultura/64600/exkluzivne-v-reflexu-antonin-kratochvil-foti-johna-boka-na-obalku-zivota-mimo-kategorie.html>
- 2015 – Všechnopárty (ČT1, 9. 10. 2015)
- 2016 – Show Jana Krause (TV PRIMA, 24. 2. 2016)
- 2016 – Česká fotka, seriál České televize, díl Jiné světy, scénář a režie Adam Ořha
- 2016 – Česká fotka, seriál České televize, díl Extrémní okamžiky, scénář a režie Jiří Zyskind

Dokumentární filmy, reklamní spoty a videa, na kterých se Antonín Kratochvíl autorsky podílel nebo které sám režíroval (chronologicky):

- 1988 – Reklamní spot propagující módní značku. Režie Antonín Kratochvíl.
Ocenění Fashion Video of the Year. Avant-Garde Category.
Dostupné z: <https://vimeopro.com/dreamstudios/antonin-kratochvil-director>
- 2004 – Tony, reklamní spot pro humanitární organizaci ADRA,
režie Ivo Zachariáš, vypravěč Antonín Kratochvíl.
Dostupné z: <http://www.tvspots.tv/video/38919/adra--tony>
- 2007 – Operation Homecoming: Writing the Wartime Experience,
režie Richard E. Robbins.
Film získal v roce 2008 nominaci na Oscara (celkem 4 nominace a 2 ocenění).
- 2010 – Starved for Attention: USA. TV seriál o hladu pro organizaci Lékaři bez hranic.
- 2011 – Starved for Attention. TV seriál o hladu pro organizaci Lékaři bez hranic.
- 2014 – You and Me, Dan McCafferty
(hudební videoklip pro píseň You and Me skladatele Karla Maříka a frontmana kapely Nazareth Dana McCaffertyho. Projekt Akordeon bez hranic).
Režie Antonín Kratochvíl.
- 2014 – Czech Philharmonic – Ping Pong.
Krátký reklamní spot pro Českou filharmonii. Režie Antonín Kratochvíl.
Dostupné z: <https://vimeo.com/96238112>
- 2014 – Czech Philharmonic – Butcher.
Krátký reklamní spot pro Českou filharmonii. Režie Antonín Kratochvíl.
Dostupné z: <https://vimeo.com/96238111>
- 2015 – Jean Delville (1867-1953), promovideo pro výstavu,
Galerie hlavního města Prahy, Dům u Kamenného zvonu,
dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=IiluxeYyIk0>
- 2015 – Zápiskej, když uvidíš faul.
Reklamní spot pro organizaci Transparency International.

VÝSTAVY GRANTY OCENĚNÍ

Samostatné výstavy v zahraničí (výběr):

1975 – Il Diaframa, Milano, Itálie

1976 – Long Beach Museum of Art, Long Beach, Los Angeles, USA

1978 – Citiscape Gallery, Pasadena, Kalifornie, USA

1979 – Roger Wong Gallery, Los Angeles, USA

1981 – Citiscape Gallery, Pasadena, Kalifornie, USA

1982 – Schlessinger & Boisante Gallery, New York, USA

1982 – Cityscape Photo Gallery, Pasadena, Kalifornie

1983 – Cityscape Photo Gallery, Pasadena, Kalifornie

1988 – Agfa Gallery, Photokina, Kolín nad Rýnem

1994 – Foto Fest, Houston, Texas

1995 – Visa Pour l'Image, Perpignan, Francie

1996 – Oklahoma Art Institute, Oklahoma City

1997 – Gallery of Contemporary Art, Los Angeles

1997 – Saba Gallery, New York

1997 – Galleria Fortezza, Montalcino, Toskánsko, Itálie

1998 – The Freedom Forum, Londýn

1998 – Rice University, Houston, Texas

1998 – Encuentro de Fotografia, Periodistica y Documental, Tiujana, Mexiko

1999 – Berkeley School of Journalism, San Francisco.

1999 – **Výstava o životě Romů**, budova velvyslanectví ČR v USA, Washington

2000 – Rochester Institute of Technology, Rochester, New York.

2001 – **Sopravvivere**, Galleria Grazia Neri, Miláno

2003 – **Vanishning**, La Biennale di Torino, Turín

2003 – **Krajina ve válce**, Irák objektivem Antonína Kratochvíla, Tchechisches Zentrum (České centrum), Vídeň (31. 7 až 15. 9. 2003)

2004 – **Faces**, Vídeň (od 12. 11. 2004)

2004 – **Czech Photography V.**, Leica Gallery, New York

2005 – **Portréty filmových hvězd**, Topkino, Vídeň (březen 2005 až leden 2006)

2005 – **Paranoia 9/11**, České centrum, Vídeň (8. 9. až 5. 10. 2005)

2006 – **Broken Dream**, Tschechisches Zentrum – Czechpoint, Berlín (do 10. 11. 2006)

2009 – **Doba ve které žiji**, Sídlo OSN, New York (1. 6. až 15. 6. 2009)

2010 – **Moscow nights**, Leica Gallery, New York

2011 – **Domovina/ Homeland**, Charlottesville, Virginia

2016 – **Broken Dreams** (v rámci přehlídky Protected Spaces), Jaffa, Izrael (23. 4. Až 7. 5. 2016)

Skupinové výstavy v zahraničí (výběr):

1972 – Ohio Silver Gallery, USA (společně s Brett Westonem)

1975 – El Camino Art College Gallery, Los Angeles, USA

1978 – „**8 from Los Angeles**“, El Camino Art College Gallery, Los Angeles, USA

1979 – Roger Wong Gallery, Los Angeles, USA

1982 – **Afghanistan today**, Soho Photo Gallery, New York, USA.

1981 – **American Photography Today**, Tokyo

1983 – **Erotische Fotografie**, Haus der Kunst, Mnichov

1985 – **American Photograph**, The Photographers' Gallery, Londýn

1985 – Georges Pompidou Center, Paříž

1986 – Münchner Stadtmuseum, Mnichov

1991 – **Annual Exhibition**, Art Directors Club 70th, New York

1992 – Gallery of Contemporary Photography, Los Angeles

1997 – Newseum at the Freedom Forum, New York

1998/99 – **World Press Photo Exhibition**, Nieuwe Kerk, Amsterdam

2000 – **Fifty Years of China**. Asia Society Royal Ontario Museum, Ontário, Kanada

2000/2001 – **China: Fifty Years Inside the People's Republic** (společně s:
Robert Capa, Sebastião Salgado, René Burri, Eve Arnold a další), Asia
Society Museum, New York

2002 – **Le Point**, Louvre, Paříž

2002 – **Aids**, Museo d'Art Contemporani de Barcelona, Barcelona

2002 – Centro Internazionale di Fotografia, Scavi Scaligeri, Verona

2002 – **Czech Documentary Photography**, Leica Gallery, New York

2004 – **INVIATI DI GUERRA - otto reportages fotografici 1991 – 2003**,
Scavi Scaligeri – Centro Internazionale di Fotografia, Verona

2004 – **Město v současné české dokumentární fotografii**, Fotobienále, Moskva

2004 – **War - New York, Kabul, Baghdad**, Výstava agentury VII v rámci veletrhu
Photokina (společně s James Nachtway, Alexandra Boulat, John Stanmayer,
Gary Knight), Visual Gallery Photokina, Kolín nad Rýnem

2004 – **WAR by VII | USA - AFGHANISTAN – IRAQ (fotografové agentury VII)**, War Photo Limited, Dubrovník

2005 – **Výstava fotografií modelů výtvarnice Liběny Rochové pro kalendář Preciosa**, Czech Front Gallery, Los Angeles

2005 – **Traces and Omens**, The Noorderlicht Photofestival 2005, Stichting
Fotografie Noorderlicht, Groningen, Nizozemí

2005 – **VII**, Hasted Hunt, New York

2006 – **Democratic Republic of the Congo: Forgotten War** (Agentura VII
společně s Lékaři bez hranic), Stephen Cohen Gallery, Los Angeles

2006 – **Angkor Photography Festival**, Carnets d'Asie, Siem Reapm Kambodža

2006 – **Měsíc fotografie**, Bratislava

2007 – **Act of Faith**, The Noorderlicht Photofestival 2007, Stichting Fotografie
Noorderlicht, Groningen, Nizozemí

2008 – **Humankind** (společně s členy agentury VII), Hasted Hunt, New York

2010 – **The New York Photo Festival**, New York

2009 – Tschechische Fotografie des 20. Jahrhundert, Kunst- und Ausstellungshalle der BRD, Bonn

2010 – Darkness for Light - Czech Photography Today, Shiseido Gallery, Tokyo
(společně s: Jindřich Štreit, Dita Pepe, Ivan Pinkava, Vladimír Birgus , Václav Jirásek, Michal Macků, Rudo Prekop, Tono Stano a Tereza Vlčková, do 8. 8. 2010)

Samostatné výstavy v České republice

1991 – Fotografie, Výstavní síň FOMA, Praha

1993 – Galerie Mánes, Praha

1997 – Broken Dream/ Rozbitý sen, Nejvyšší purkrabství Pražského hradu, Praha (od 11. 11. 1997 do 4. 1. 1998)

1997 – Mizérie, Galerie Pecka, Vratislavova 24, Praha (do 27. 4. 1997)

1998 – Incognito, Dvůr Veletržního paláce, Národní galerie, Praha
(od 30. 6. 1998, výstava zde byla instalována pouze na jediný den, pak se stěhovala do Karlových Varů)

1998 – Incognito, Hotel Thermal, 33. MFF Karlovy Vary, Karlovy Vary

2000 – Mercy/ Beze slov, Veletržní palác, Národní galerie, Praha (do 11. 6. 2000)

2001 – Mercy – beze slov, Hradní galerie, Nové hrady (1. 6. až 15. 7. 2001)

2005 – USSA – Homeland In/Security (Domovská ne/bezpečnost), Atelier Josefa Sudka, Praha (8. 4 až 15. 5. 2005)

2005 – Antonín Kratochvíl – Retrospektiva (kurátorka Jana Vránová), Dům umění města Brno, Brno (14. 9. až 20. 11. 2005)

2006 – Antonín Kratochvíl, Galerie hlavního města Prahy, Bílkova vila, Praha

- 2006 – Persona**, Leica Gallery Prague, pojízdna výstava ve vlaku od 4. května do 30. listopadu 2006 navštívila tato města: Praha, Hradec Králové, Olomouc, Brno, Jihlava, Žďár nad Sázavou, Nové Město, Karlovy Vary, Lovosice, Ostrava, Uherské Hradiště (výstava trvala 92 dní a přišlo se na ni podívat 45 540 návštěvníků, druhá nejnavštěvovanější výstava v ČR za rok 2006).
- 2006 – Antonín Kratochvíl a české pivo**, Západočeské muzeum, Plzeň (22. 11. až 10. 12. 2006)
- 2007 – V zemi boha Radegasta**, Stálá galerie české fotografie výtvarného centra Chagall, Ostrava (31. 1. až 13. 2. 2007)
- 2007 – Antonín Kratochvíl, fotografie pro kalendář Pilsner Urquelle**, Café 87, Olomouc (výstavu uspořádalo Muzeum umění, od 30. 3. do 13. 5. 2007)
- 2007 – Antonín Kratochvíl, fotografie pro kalendář Pilsner Urquelle**, Oblastní muzeum v Chomutově, Chomutov (9. 5. až 2. 6. 2007)
- 2007 – Antonín Kratochvíl: České pivo**, Muzeum umění a designu v Benešově, Benešov (23. 5. až 28. 9. 2007)
- 2007 – Antonín Kratochvíl: České pivo**, Městská knihovna Most, Most (23. 5. až 28. 9. 2007)
- 2009 – Antonin Kratochvil – From the Persona**, Galerie jedné věci, Praha (od 21. 12. 2009, výstavu uspořádala Miloslava Nováková)
- 2010 – Moskevské noci**, Galerie Mánes, Praha (1. až 30. 6. 2010)
- 2011 – Ženy Antonína Kratochvíla**, Galerie jedné věci, Praha (ve dnech 6. až 23. 1. 2011)
- 2011 – Černobyl & Workshops**, Galerie Mánes, Praha (5. až 29. 5. 2011)
- 2011 – Muži Antonína Kratochvíla**, Galerie jedné věci, Praha (vernisáž 22.12. 2011)
- 2012 – Nekompromis**, Malá galerie České spořitelny, Kladno (vernisáž 4. 1. 2012)

2012 – Dva světy, Galerie Uffo, Trutnov (od 6. 3. do 10. 4. 2012)

2012 – Stories, Galerie Františka Drtikola, Příbram

2012 – Domovina, Leica Gallery Prague, Praha (ve dnech 22. 6. až 9. 9. 2012)

2013 – Antonín Kratochvíl: Po stopách Darwina, Galapágy – fotografie, Galerie Kryt, Klášterec nad Ohří (ve dnech 22. 4. Až 10. 5. 2013)

2015 – Dogma, Muzeum fotografie a MOM, Jindřichův Hradec (od 23. 5. do 28. 9. 2015)

2015 – Sideshow, Zámek Moravská Třebová (v rámci 16. Ročníku Fotofestivalu Moravská Třebová od 26. 6. Do 23. 8. 2015) (mám fotky z vernisáže, doplnit)

2015 – Sideshow (repríza), Galerie u Prstenu, Praha (od 2. 9. do 3. 10. 2015)

2015 – Přívozy, Galerie jedné věci (G1), Náprstkova ulice, Praha (od 7. 12. 2015 do 31. 1. 2016)

2016 – Persona, Galerie města Pardubic GAMPA, Pardubice. (22 černobílých portrétů slavných osobností, kurátor Pavel Šmíd, od 14. 1. do 28. 2. 2016)

2016 – Okamžiky, Dům umění, České Budějovice (27 snímků, 5. 5. až 12. 6. 2016, kurátor Michal Škoda)

Skupinové výstavy v České republice (výběr)

1991 – Česká fotografie v exilu (Společně s Jiří Erml, František Bartoň, Jan Beran, Vladimír Špaček, Jindřich Přibík, Martin H. Schreiber, Ivan Němec, Jiří Havran, Jaroslav Poncar, Jozef Orntšnep, Jan Frank, Jan Lukas, Vlastimil Třešňák, Ivan Kyncl, Josef Šnobl, Bob Krčil, výstavu připravil Bob Krčil, kurátorka Kateřina Klaricová. V brněnském nakladatelství Host byl ve spolupráci s Lidovými novinami k výstavě vydán stejnojmenný katalog.) Výstavní síň Občanského fóra, Praha.

1992 – Czechoslovak Photography in Exile 1939-1989/ Československá fotografie v exilu 1939-1989, Výstavní síň Mánes, Praha (kurátor Anna Fárová ve spolupráci s Josefem Mouchou a Jaroslavem Bártou).

1998 – World Press Photo 1997, Galerie Ambit, Jungmannovo náměstí, Praha
(od 4. do 27. 9. 1998)

1998 – Leica Magic Moments (společně např. S Henry Cartier-Bresson, Inge Morathová, William Klein, Mary Ellen Marková, Sebastião Salgado, Ralph Gibson, Václav Chochola, Miloň Novotný, Dana Kyndrová, Dagmar Hochová, Karol Kállay, Jaroslav Kučera a další), Galerie Ambit, Jungmannovo náměstí, Praha (od 22. do 27. 7. 1998)

1998 – Všechna práva pro všechny, putovní výstava pořádaná OSN k 50. výročí přijetí Všeobecné deklarace lidských práv (společně s Sebastião Salgado, Chris Rainer, Dilip Mehta, John Isaac, Annie Liebovitz, Colin Finlay, Jean-Claude Coutausse, Liu Heung Shing a dalšími). Pantheon Národního Muzea, Praha (od 4. do 10. 12. 1998 a od 11. 12. 1998 do 3. 1. 1999 ve výstavních prostorách historické budovy Hlavního nádraží v Praze).

1998 – Portrét, výstava 72 členů Asociace fotografů České republiky a tří hostů (společně např. s Václav Chochola, Markéta Luskačová, Helena Wilsonová, Pavel Mára, Roman Sejkot, Jiří Jírů, Vladimír Lammer, Hilda Diasová, Jovan Desort, Petra Růžicková, Irena Armutidisová, Petr Weigel, David Boukal, Petra Štěpánová, Michal Macků, Josef Ptáček, Jan Malý, Jiří Poláček, Ivan Luterer, Zdeněk Thoma a další, Národní technické muzeum, Praha (od 15. 12. 1998 do 3. 1. 1999, kurátoři Moucha, Kozlík, Kyndrová, Gill)

1999 – Portrét, výstava Asociace fotografů České republiky (repríza), Galerie Fórum, Zlín (do 31. 3. 1999)

1999 – World Press Photo 1988, Galerie Ambit, Jungmannovo náměstí, Praha
(od 4. do 30. 9. 1999)

1999 – Portrét, výstava Asociace fotografů České republiky (repríza), Pavilon A, Černá louka, Ostrava (od 8. do 30. 9. 1999)

1999 – Všechna práva pro všechny, putovní výstava pořádaná OSN k 50. výročí přijetí Všeobecné deklarace lidských práv, repríza (společně s John Isaac, Annie Liebovitz, Colin Finlay a dalšími). Vstupní hala ostravské Nové radnice, Ostrava (od 11. 12. 1999 do 7. 1.).

2000 – V zaslíbení domova (společně s Pavel Dias, Markéta Luskačová, Piotr Szymon, Daniel Šperl a Jindřich Štreit) Galerie ve Šterberku, Šternberk (od 16. 5. Do 18. 6. 2000)

2001 – Propojení obrazem - Česká humanitární fotografie 1990 – 2000 (společně s Jan Šibík, Roman Sejkot, Michal Novotný, Zdeněk Merta, Ondřej Němec, Rostislav Kubačák, Daniela Hroníčková, Jan Voběrek, Lubomír Kotek, Vojtěch Jiří Vlk, Libuše Taylorová, Iva Zímová, Jan Mihalička, Tomáš Novák, Jan Šilpoch, Jindřich Štreit, Václav Podestát a další, kurátorka Alena Dvořáková), Nejvyšší purkrabství Pražského hradu, Praha (od 2. 4. do 27. 5 2001)

2002 – Propojení obrazem - Česká humanitární fotografie 1990 – 2000 (repríza, společně s Jan Šibík, Roman Sejkot, Daniela Hroníčková, Jindřich Štreit, Jan Voběrek, Lubomír Kotek, Rostislav Kubačák, Vojtěch Jiří Vlk, Libuše Taylorová, Jan Mihalička, Tomáš Novák, Jan Šilpoch a další, kurátorka Alena Dvořáková), Místodržetelský palác, Moravská galerie v Brně, Brno (od 26. 11. 2002)

2002 – Známé tváře (společně s Václav Chochola, Karel Hájek, Zdeněk Tměj, Karel Ludwig, Dagmar Hochová, Taras Kuščynskyj, Herbert Slavík, Petr Škvrně, David Port, František Ortman, Petra Skoupilová, Jadran Šetlík, kurátoři Daniela Mrázková a Vladimír Remeš), Staroměstská radnice, Praha (17. 6. až 31. 7. 2002)

2003 – World Press Photo 2002 (vítězné snímky WPP doplněny o samostatnou výstavu Antonína Kratochvíla sestávající z nejaktuálnějších fotografií z Iráku), Karolinum, Praha (1. 9. až 24. 9. 2003)

2003 – Současná česká dokumentární fotografie I a II (společně s: Josef Koudelka, Markéta Luskačová, Bohdan Holomíček, Dana Kyndrová, Karel Cudlín, Jiří Hanke a další, kurátor Vladimír Birgus), Galerie Opera, Divadlo Jiřího Myrona, Ostrava (11. 12. 2003 až 13. 1. 2004)

2003 – Výstava v rámci Dnů portugalské kultury k výročí karafiátové revoluce (společně s Alfredo Cunha, Vojta Dukát), Kavárna Spolek, Brno

2005 – Česká fotografie 20. století/ Czech Photography of the 20th Century

(společně s: Josef Sudek, Josef Koudelka, František Drtikol a další,
kurátoři Jan Mlčoch a Vladimír Birgus), GHMP – Městská knihovna, Praha

2006 – Modlitba za Černobyl, klášter Řádu františkánů v Praze (společně s:

Martin Wágner a Václav Vašků)

2012 – Moscow Nights, výstava v rámci Prague Photo Festivalu, DOX, Praha

(ve dnech 24. až 29. 4. 2012)

2012 – Čtyři Kratochvílové, Malá galerie České spořitelny, Kladno

(společně s Jaroslavem, Michaellem a Waynem Kratochvílovými,
ve dnech 14. Až 31. 8. 2012)

2015 – OstravaPhoto, Biskupská ulice, Ostrava (v rámci festivalu OstravaPhoto 2015

od 11. 6. do 5. 7. 2015)

2015 – Uvnitř dokumentu, bývalá továrna Mosilana, Brno (společně s Jindřich

Štreit, Libuše Jarcovjaková, Jan Pohribný a další v rámci 2. ročníku festivalu
F!Festival od 12. 6. Do 28. 6. 2015)

2016 – Cesta k radosti, Topičův salon, Praha (89 signovaných fotografií určených

k dražbě na podporu charitativních projektů realizovaných Nadací Jedličkova
ústavu, společně s Jindřich Štreit, Robert Vano, František Dostál, Jovan Dezort,
Roman Sejkot, Miroslav Vojtěchovský, Marian Beneš a další
od 16. 2. do 10. 3. 2016)

2016 – Trojský element, Muzeum fotografie a MOM, Jindřichův Hradec (výstava

Antonína Kratochvíla a jeho žáků zachycující svět tajných služeb, projekt
připravil Institut fotografických studií v Brně, od 10. 4. do 30. 4. 2016)

Granty (výběr)

1994 – Mother Jones Fund for International Photography, USA

1994 – Ernst Haas Working Grant USA

1995 – Dorothea Lange Prize, Duke University, Center for Documentary Studies

1995 – Ernst Hass Working Grant, Duke University, Center for Documentary Studies

1995 – Hasselblad Foundation Grant for Photography/ Švédsko

2000 – Erna & Victor Hasselblad Grant. Švédsko

Ocenění (výběr)

1975 – Western Show Award of Excellence

1976 – ADLA – Art Directors Club of Los Angeles (Award of Excellence), 1976

1976 – ADNYC – Art Directors Club of New York City (Award of Excellence), 1976

1976 – The Western Art Directors Club (Award of Excellence), 1976

1976 – Emmy Award

1977 – CLIO Award, USA, 1977

1988 – Fashion Video of the Year. Avant-Garde Category

1991 – Infinity Award for Photojournalism, International Center of Photography (ICP), New York.

1992 – Art Directors Club of New York, Silver Medal

1992 – Pictures of the Year, National Press Photographers Association, USA

1991, 1992, 1994, 1995-2000, 2001. Communication Arts, Award of Excellence

- 1994** – Leica Medal of Excellence for outstanding achievement in documentary photography
- 1995** – Ernst Haas Award, Maine Photographic workshops.
- 1995** – Dorothea Lange and Paul Taylor Prize. Duke University, Center for Documentary Studies (společně se spisovatelem Janem Novákem)
- 1997** – Gold Medal for Photography from Society of Publishing Designers, New York
- 1997** – (Eissie) Alfred Eisenstadt Award for 3Eyewitness Essay² Life Magazine.
- 1997** – World Press Photo, 1 cena v kategorii Portrét, série (Portraits stories)
- 1998** – Society of Publication Designers Gold Medal for Photography
- 1998** – World Press Photo, 3 cena v kategorii Portrét, série (Portraits stories)
- 1998** – Alfred Eisenstaedt Award: Eyewitness Essay; Life Magazine, and the Columbia School of Journalism
- 2000** – Erna and Victor Hasselblad Award, Švédsko
- 2000** – Gold ARC Award for Best Annual Report, NGO Category, for Rockefeller Foundation 1999 Annual Report.
- 2001** – International ARC Award, Grand Winner. Best Annual Report Photography Rockefeller Foundation.
- 2001** – Photo District News, for best book
- 2002** – Photo District News, for best book and journalism
- 2002** – World Press Photo, 1. cena v kategorii Hlavní zprávy (General News)
- 2002** – World Press Photo, 1. cena v kategorii Příroda (Nature)
- 2002** – Golden Light Book Award, čestné uznání v kategorii Nejlepší monografie za knihu Sopravivere

2003 – Medal from the City of Prague for Photography awarded by the Mayor of Prague

2005 – Cena Lucie Award za celoživotní výsledky ve fotožurnalistice

2014 – Fotosféra Award

Zastoupení ve veřejných sbírkách (výběr):

Bibliothèque nationale de France, Paříž, Francie

San Francisco Museum of Modern Art, San Francisco, USA

International Center of Photography (ICP), New York, USA

Zastoupení v soukromých sbírkách (výběr)

Bernardo Bertolucci, Dustin Hoffman, Michael Mann, Galerie Pecka – Praha, Leica Gallery

Profesionální zakázky pro magazíny (výběr):

Rolling Stone, Detour, Mother Jones, New York Magazine, Penthouse, Travels World, Sports Illustrated, Ambiente, The New York Times, The New York Times Magazine, Natural History Magazine, Fortune Magazine, Newsweek, Entertainment Weekly, Details, Paris Match, Condé Nast Traveler, United Nations Choices, Smithsonian, GEO a mnoho dalších

Módní zakázky (výběr):

Vogue, Viva, Cosmopolitan, Penthouse, Playboy, Esquire

Reklamní kampaně (výběr):

Harley Davidson, Ray Ban (Never Hide)

JMENNÝ REJSTŘÍK:

Antonioni Michelangelo	31, 95
Baronio Joyce	75, 77, 158
Birgus Vladimír	11, 15, 161, 165, 169, 170, 171, 172, 176, 190, 194, 195
Berman Nina	110
Bonet Pep	110
Botero Fernando	137
Boulat Alexandra	109, 113, 158, 183
Bowie David.....	15, 93, 98, 102, 176
Browning Tod	58
Bruce Andrea	110
Bujak Adam	81
Cefaul Rose	98
Capa Robert	15, 50, 70, 182
Cartier-Bresson Henri.....	50, 187
Callis Chris	77
Cloony George	
Dixon Phillip	75, 77, 158
Dougherty Chris	98
Dukát Vojta.....	32, 47, 81, 159, 189
Dunas Jeff	75, 77, 158
Dylan Bob	15, 98, 163, 167
Farber Robert	75, 77, 158
Fazzina Alixandra	110
Fellini Federico	95
Frank Lucas	141, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 150
Frank Robert	141, 142

Gandolfini James	93
Gray Mitchell	75, 77, 158
Greene Stanley	110, 113
Greenfield Lauren	113, 158
Gordon Larry Dale.....	75, 77, 158
Haviv Ron.....	109, 113, 158, 159
Hinterseer Claudia.....	110
Holland Charlie	98
Ibrahimović Ibra.....	82
Kane Art.....	75, 77, 158
Knight Gary.....	109, 110, 113, 158, 159, 183
Kratochvíl Jaroslav	21
Kratochvílová Bedřiška	21
Koudelka Josef	15, 81, 82, 188, 189
Kozyrev Yuri.....	110
Leary Timothy.....	54
Liberman Alex.....	76, 98
Lohuizen Kadir van	110
Lowenstein Jon	110
Maass Peter	113
Malinowski Stan	75, 77, 158
Mapplethorp Robert.....	75, 77, 158
Marcus Ken	75, 77, 158
Mayer Louis	58
Morris Christopher	109, 113, 158, 159
Moucha Josef.....	11, 109, 130, 131, 168, 174, 175, 177, 178, 183, 192
Noble Richard.....	75, 77, 158
Nachtwey James	109, 110, 113, 114, 158, 159
Oliveira, Jaap d'	48, 49, 51
Pasolini Pier Paolo	31
Pellegrin Paolo	94, 114
Presley Priscylla	98
Richards Keith.....	98
Riefenstahl Leni.....	22, 160

Rieff David.....	113
Rietveld Gerrit.....	18, 32, 47, 48, 49, 94
Rodčenko Alexandr.....	94, 95
Ryan Kathy	98
Sandberg Willem	48
Sica Vittorio de	95
Stanmeyer John	109, 110, 113, 158, 159
Steichen Edward	50, 76
Streisand Barbra	54
Sudek Josef.....	15, 31, 83, 189
Valigora Michal.....	33
Vašků Václav.....	16, 60, 119, 160, 163, 175, 189
Watson Albert	53, 76
Zizola Francesco	110

ANTONÍN KRATOCHVÍL

© **Václav Vašků**

Institut tvůrčí fotografie Filozoficko-přírodovědecké fakulty
Slezské univerzity v Opavě, 2016

Normostran vlastního textu: 101 (bez obsahu, seznamů literatury, rejstříku a pod.)

Počet znaků: celkem 241 686

